Den stora dagen

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1911.
FÖRSTA KAPITLET.
Hvad Gamle Elias läste, tänkte och såg på Doggersbank, natten före den stora dagen.

Den långa junidagen led mot sitt slut, och besättningen på storsjöfiskekuttern Thecla från Flundrestrand hade krupit till kojs under däck efter det sista storbackan blifvit utlagd, men Gamle Elias satt kvar på ruffen och läste tidningarna, som kommit med en makrillfiskebåt hemifrån.

Sedan tredje tisdagen i maj hölls han härute midt i Nordsjön med sitt båtlag, som dref storsjöfiske på Doggersbank. Fyrtio försomrar hade han legat här och halat samma evinnerliga långref ut och in, men ännu var han hemsjuk som en landkrabba och lika fiken på allsköns nytt hemifrån, som när han var ung.

Och i de tio nummer af Flundrestrands- Posten, som han hittils sugit ut och förpassat till hvila under sitsen, fanns notiser om allt som händt i Bohuslän och Flundrestrand från maj till midsommarsafton, men i det sista numret, som han nyss slagit ut, läste han med stora ögon om hvad hända skulle i hela landet från hufvudstaden till Flundrestrand den 30:de juni.

Det var skalden Gunnar Stjärngrips sextioårsdag, i och för hvars värdiga firande stora anstalter sedan mer än ett halfår vidtagits af verkställande direktören i aktiebolaget Gunnar Stjärngrip. Om resultatet såg sig Flundrestrands-Posten i stånd att ur säkraste källa meddela:

H. M:t konungen, som för tio år sedan hedrade skriftställaren Gunnar Grip med kommendörskorset af k. Nordstjerneorden, 1 kl. jämte upphöjelse i adligt stånd, som ett erkännande af de förtjänster, denne författare redan då inlagt om den svenska vitterheten, lär i extra ordenskapitel på skaldens sextioårsdag komma att tilldela honom stora korset af samma kungliga Nordstjerneorden och därjämte upphöja honom i friherrligt stånd under namnet Stjärngrip till Valaskjalf.

Större eller ens liknande utmärkelse har säkert aldrig kommit en svensk diktare till del. Johan Olof Wallin blef visserligen på sin tid kallad till ledamot i andliga ståndet af Konglig Majestäts orden, och mången hade kanske väntat, att kedjan med de 11 gyllne serafhufvudena skulle tillfalla också Gunnar Stjärngrip på denna hans hedersdag. Men enligt stiftarens, Fredrik I:s, statuter kan Serafimerorden endast tilldelas »svenska män, hvilka af det allmänna gjort sig högst förtjente och blifvit värdige bekläda de yppersta ämbeten i riket». Ordensstadgan kräfver alltså uttryckligen icke endast högsta förtjänst utan äfven högsta rang, och detta i så bokstaflig bemärkelse, att en konung i andens rike sådan som Gunnar Stjärngrip, aldrig kan få den gyllne änglakedjan, emedan han, som veterligt är, aldrig beklädt något ämbete i riket och icke ens som en af de aderton har den erforderliga rangen. (Ordensstadgan kräfver uttryckligen minst generallöjtnants rang och ledamot af K. Svenska Akademien har, som bekant, blott öfverstelöjtnants.)

Säkert bedraga vi oss emellertid icke, om vi i den numera så sällsynta upphöjelsen i friherrligt stånd se ett soulagement åt den store skalden från H. M:t Konungens sida.

Mot den tilltänkta »otidsenligheten» har naturligtvis redan ett ramaskri höjts från det radikala och socialistiska lägret – friherre Stjärngrip är ju numera icke så välsedd af yttersta vänsterns inpiskare, som före sitt »affall», och den ilska, hvarmed han förföljes, vittnar glädjande om hur djupt i hjärtat hans storsvenska

svärdshugg drabbat dessa fosterlandslösa herrar – i sak må därtill blott genmälas, att H. M:t dock ingenting annat tänker göra än begagna sig af ett privilegium, som Högstdensamme ännu faktiskt äger, och att den utomordenliga utmärkelsen enligt alla vittnesgilla fosterlandsvänners omdöme aldrig skulle kunna tilldelas någon svensk man som bättre förtjänat den.

Gammal- och ungsocialisternas båda hufvudorgan, Evolutionen och Revolutionen (hvilka annars lefva som hund och katt) ha med ordagrann enstämmighet redan bedyrat, att Gunnar Stjärngrips rykte här hemma skulle vara »uppblåst af den utvecklingsfientliga, för vår kultur ödesdigra trust, som under de senaste tio åren slagit under sig så godt som hela den svenska bokproduktionen» och som bevis därför anfört, att »detta Flundrestrandssnille är så godt som okändt utomlands». Oafsedt insinuationens gemenhet, är naturligtvis sanningen den, att en så genomsvensk diktare, som Gunnar Stjärngrip, aldrig kan bli så älskad och beundrad utomlands, som han är i vårt eget land, så af konungahus som folk. Men däri kunna vi icke annat se än en anledning att här hemma hedra honom dubbelt. Må vi svenskar aldrig glömma, att det var denne skald af Guds nåde, som i sin högstämda hyllningsdikt till Sveriges gamle konung tolkade hvad Svea innerst kände i det allvarligaste ögonblick, hon de senaste hundra åren upplefvat.

Den stora dagens program är naturligtvis ännu icke i allo fastställdt. Sedan månader pågår arbetet därmed, och verkställande direktören i aktiebolaget Gunnar Stjärngrip har gång på gång rest ned från hufvudstaden för att därom konferera med sin svåger, den store skalden. Emellertid ha vi satts i tillfälle att på förhand meddela några antydningar.

Tidigt på morgonen, kl. 2,38, den store skaldens födelsesekund, saluteras med 18 skott från den för detta ändamål af chefen för K. Sjöförsvarsdepartementet hitkommenderade nya pansarkryssaren Gunnar Stjärngrip, som för sin tillkomst hufvudsakligen har skaldens kraftiga inlägg i frågan att tacka och som därför med rätta bär hans namn.

(En händelse, som ser ut som en tanke, är att äfven solen går upp kl. 2,38.

Sättarens anm.)

Vid åttatiden uppvaktar Flundrestrands magistrat, hvars talan föres af dess ordförande, herr Borgmästarn; kl. ½ 9 komma herrar stadsfullmäktige, hvilkas talan föres af deras ordförande, herr Tullförvaltarn; kl. 9 följer F. F. B. S. (Flundrestrands fosterländska badsällskap) hvars talan föres af ordföranden, herr Doktorn och slutligen kl. ½ 10 F. F. K. K. (Flundrestrands fosterländska kägelklubb) hvars talan föres af ordföranden Lohmander.

Kl. 11,20 anländer med extratåg från Torskvik Hans Excellens Statsministern Furst Paterson som skall representera H. M:t Konungen’ och framföra regeringens hyllning till den store fosterlandsvännen, Storkorskommendören och Friherren. I Hans Excellens Statsministerns följe befinna sig: Krigsministern, som skall framföra svenska arméns hälsning och tack till Soldatsångernas snillrike skald; Sjöministern, som skall frambära svenska flottans hälsning och tack för de väckande Matrossångerna; Ecklesiastikministern, som skall framföra Sveriges prästerskaps hyllning till den Gudsbenådade sångaren, som diktat Nya Psalmer, äfvensom Sveriges lärarekårs tack till den store epikern, som lefvandegjort Sveriges djurlif; Chefen för de båda kungliga teatrarna, som skall hylla den snillrike diktaren till Sveriges historia i 17 dramer. Slutligen lär samma extratåg äfven hitföra Frälsningsarméns chef, som kommer att hylla Frälsningssångernas odödlige skald, hvarförutom naturligtvis den genialiske diktarens svåger, verkställande direktören i aktiebolaget Gunnar Stjärngrip, Eilert Berendsen samtidigt hitländer. Han skall frambära styrelsens, kontors- och arbetarpersonalens vördsamma lyckönskan till den store (andlige) arbetsgifvaren och fästa en lagerkrans af guld kring den störste diktares hufvud, som någonsin vårt fattiga lilla land frambragt.

Gamle Elias lät tidningen sjunka och log föraktligt. Det där var humbug, det behöfde man ingen lärdom för

att förstå.

Hans blick gled utmed himmelsranden.

Rundt om bredde sig Nordsjön i en milsvid cirkel, liksom ett jättespindelnät, prickadt med tusentals flugor – svenska, engelska, holländska, norska, danska ångare, trålare, koffar och bankskutor – och i jättespindelnätets midt satt Gamle Elias ensam stor. Öfver honom hvälfde rymden blå och under honom blånade samma oändlighet i hafvets bottenlösa djup. Ja skulle han tro sina ögon var han och ingen annan världsalltets medelpunkt.

Öfver det infallet satt han en stund och spann som en katt, hvarefter han åter grep nyhetsbladet med båda händerna. Men nu måste han skratta!

Bakom honom i nordnordväst sjönk solen, ljuset förgyllde Flundrestrands-Posten och mot guldgrunden tecknade sig skuggan af hans eget lurfviga hufvud snarlikt en lagerkransad skalds. Hade han icke vetat bättre, kunde han ha trott sig se en illustration i öfvernaturlig storlek till texten om den störste fiskarn eller diktarn, som vårt fattiga lilla land frambragt.

Gamle Elias valkade vällustigt bussen mellan tänderna och nickade. På så vis roade sig Vår Herre själf med att lura bönder. Men Elias Andersson var ingen landkrabba. Ånej, han hade allt varit med för länge för att obetingadt lita på sina ögons, örons eller andra sinnens vittnesbörd. Han visste, att skutan låg för ankar på Doggen, några famnar under den blå oändlighet som ytan speglade, han visste att jorden var rund, fast den föreföll flat som en pannkaka, ja, han visste till och med att han själf var en pannkaka, en fattig, syndig och kanske äfven lurfhårig människa, fast för tillfället afbildad i Flundrestrands-Posten som lagerkransad skald af Guds nåde.

Också den titeln skulle han för resten nog kunnat bära med jämnmod, för så vidt han förstod betydde den bara en som för tillfället hade vind i seglen och tur med hvad han skref – och för mindre än femton år sedan var det en annan – nämligen den riktige gamle baronen ... och den tiden var Gamle Elias någonting liknande, nämligen fiskarn af Guds nåde i Flundrestrand. Nu hade där vuxit upp så många yngre och starkare pojkar med bättre don och bättre fiskelycka – – men Gamle Elias fick lefva ändå och arbeta så godt han kunde – – tills reumatismen gjorde också honom till friherre. Till och med det kunde han kanske öfverlefva några år. Så pass hade han redan på banken, att han aldrig skulle behöfva vare sig tigga eller ligga barnen till last. Rikedom och världslig höghet fikade han mindre och mindre efter ju äldre han blef. För det var nu en gång så, tyckte han, att människors synvidd inskränktes i stället för att vidgas ju högre de klefvo i samhällsvanten – högst uppe sågo de flesta, underligt nog, icke längre än näsorna räckte – – –

Gamle Elias såg nu själf knappast längre. Bakom honom hade solen gått ned, och han höll tidningen så tätt till ögonen, att hans nästipp småningom blef mörkare än natten. Natten var ännu så pass ljus, att han kunde läsa:

Den store skaldens sextioårsdag artar sig alltså till att bli en utomordentlig nationell festdag. Vi uppmana härmed alla husägare att pryda sina fasader med blommor och grönt. Och må alla svenska flaggor den dagen svaja i Flundrestrand.

Af denna tidning utkommer vid middagstiden ett festnummer, däri vi bl. a. hoppas kunna meddela åtskilliga snillrika ord till snillets sextioårsdag. Den stora hufvudstadstidningen Fosterlandet har nämligen vändt sig till eliten af berömda män i hela den civiliserade världen med anmodan om ett uttalande i anledning af dagens stora betydelse, och svaren ha redan ställts till vårt förfogande. De skola i bokstafsordning inflyta i vårt festnummer. Men vi kunna icke neka oss nöjet, att redan nu meddela hvad den store Bob Smith, Nordpolens ende verklige upptäckare, svarat. Han skrifver: »Lefve Mr Stjärngrip! Denne Nordpolens

upptäckare i den svenska litteraturen (hvars verk jag tyvärr icke känner) är enligt min mening sitt fosterlands störste son, och glädjen att få hylla honom på hans sextioårsdag har hjälpt mig att öfvervinna en envis influensa.

Bob Smith.

(Naturligtvis ha de båda socialistorganen, Evolutionen och Revolutionen, med rörande enstämmighet fördömt denna hela den bildade världens största mäns tilltänkta hyllning af vår störste skald – och smakfullt antydt, att den civiliserade världens största och ryktbaraste män sinsemellan »bildat en internationell s. k. hyllningstrust, hvars delägare äro förbundna att beständigt vid anfordran mässa öfver hvarandra offentligt – däraf dessa krystade lofsånger, som beständigt aftryckas i pressen, undertecknade af världens berömdaste män». Och naturligtvis insinuera de värda organen, att den tilltänkta hyllningen för Gunnar Stjärngrip skulle vara särskildt otillbörlig därför, att den iscensatts af Fosterlandet, som veterligt äges af aktiebolaget Gunnar Stjärngrip. Det kan man kalla att anlägga små, merkantila synpunkter på andliga ting!)

Af det stort anlagda samlingsverk, som för något år sedan började utgifvas af aktiebolaget Gunnar Stjärngrip, utkommer till skaldens sextioårsdag tredje bandet, som innehåller en af Eilert Berendsen, jubilarens svåger och verkställande direktör i aktiebolaget Gunnar Stjärngrip, författad biografi öfver Gunnar Stjärngrip. Samlingsverkets gemensamhetstitel är, som våra läsare säkert erinra sig, Sveriges stormän och de två band, som hittills utkommit, äro ägnade:

I. Gustaf II Adolf.

II. Den heliga Birgitta.

Det ståtliga residens, Gunnar Stjärngrip för två år sedan byggde på berget ofvan vår stad och gaf namnet Valaskjalf, har från början varit en nagel i ögat på den socialistiska ledningen. För oss andra har det varit en handling af djupt symbolisk innebörd, att den store skalden byggt på berget ofvanom den stad, där han under så många år kämpat sin kamp för lifvet, mot fattigdom och ringaktning – med utsikt öfver det haf han älskat och besjungit som ingen annan. Och äfven H. M:t Konungen har säkert velat understryka både det moderna slottets och det gammalnordiska namnets sinnebildliga betydelse genom att fästa slottets namn till den nya friherrliga ättens.

För de båda socialistorganen existera däremot inga rörande eller ens mänskliga synpunkter. Med förbluffande enstämmighet uppträda både Evolutionen och Revolutionen (den inhemska socialismens Herodes och Pilatus) som anklagare mot Gunnar Stjärngrip. 1:o Emedan han mottagit det Nobelpris, som för tre år sedan, i enlighet med nationens enstämmiga fordran tillerkändes honom. De båda socialistorganens gemensamma litterära auktoritet kallar sig K. S., under hvilken signatur lär dölja sig en högaristokratisk socialdemokrat, som i likhet med sagokonungen Tros alltför sköne son, bortröfvats af en örn (nämligen den amerikanska) och i Nya världen någon tid tjänstgjort som – låt oss säga munskänk. Denne moderne Ganymedes anser förmodligen, att det litterära Nobelpriset borde ha delats mellan vår inhemska vitterhets fattigare och följaktligen smärre profeter i hvilket fall han själf lär ha hyst förhoppningar om att få en mindre summa. Den högaristokratiske socialdemokraten skall nämligen, enligt hvad vi försport, också vara skald, ehuru direktören för aktiebolaget Gunnar Stjärngrip refyserat hans diktsamling. 2:o Anklagas friherre Stjärngrip i de värda socialistorganen för det han »förbrukat Nobelpriset till ett lyxbygge». (Sanningen lär vara, att den store skalden placerat en liten del af sina tillgångar i en fastighet, som snarare kostat Nobelprisets dubbla belopp!)

När skall svenskarnas rättskänsla vakna och resa sig mot det skräckvälde, socialistpressen infört med gemena insinuationer och personlig hätskhet mot alla, som våga offentligen draga i härnad mot deras dogmer?

I sanning, det är på tid, att en högljudd gensaga göres mot den förföljelse, som från ett visst håll de senaste åren igångsatts mot vår störste skald! Hans namn verkar numera på en viss press som ett rödt skynke på en tjur.

Och för namnets skull förföljes också aktiebolaget Gunnar Stjärngrip. Det är som gällde det, att till hvarje pris misstänkliggöra denna för våra förhållanden osedvanligt stora affärs-sammanslutning, hvari så mycket svenskt kapital är nedlagdt.

Vi ha ett exempel nära till hands.

För omkring ett halfår sedan tillkännagaf, som vi minnas, direktör Eilert Berendsen, att bolaget till flygkonstens främjande utsatt ett pris på icke mindre än 100,000 kr. »för en flygfärd med apparat tyngre än luften från någon punkt på Englands östra kust till Flundrestrand på Sveriges västkust, dock med villkor, att flygaren medför en passagerare och inträffar å utsatt ort och ställe under loppet af den världsberömde skalden Gunnar Stjärngrips sextioårsdag, 30:de juni».

Som naturligt är infördes tillkännagifvandet om denna storartade donation i hela världspressen och väckte, så vidt vi kunnat finna, allmän hänförelse. Endast i några speciella sportsorgan, företrädesvis i England, lära några invändningar ha gjorts mot villkorens stränghet. Däraf har naturligtvis den fosterlandslösa pressen härhemma skyndat att begagna sig i och för ett våldsamt angrepp mot den misshaglige skalden och det bolag, som bär hans namn. Enligt de båda socialistiska Ajaxarna skall hela donationen vara en fruktansvärd bluff för att vinna ett slags världsrykte »åt en författare som hvarken är världsberömd eller har något att vinna på att bli det – en f. d. skald, som de senaste åren sjunkit till bokfabrikant och massleverantör åt tryckartrusten, hvars oförtrutna reklam han uteslutande har att tacka för sin tillfälliga inhemska berömmelse». Villkoren för prisets vinnande äro nämligen sådana, att de på aviatikens nuvarande ståndpunkt icke kunna uppfyllas. »Att flyga öfver Nordsjön med en passagerare torde tillsvidare få anses ungefär lika lätt, som att flyga till månen utan passagerare, och att hitta till Flundrestrand från Englands ostkust är säkert svårare för en flygare (som icke är flundra född) än hitta till Nordpolen. Beträffande tiden torde det slutligen utan tvifvel bli fullständigt omöjligt att landa på Sveriges västkust »under loppet af den världsberömde skalden Gunnar Stjärngrips sextioårsdag» på grund af den storm af hänförelse, som intressentreklamen rifvit upp till den dagen. Direktören-svågern slipper alltså helt säkert att punga ut med de hundra tusenlapparna och skalden-svågern har fått sin tillfälliga världsberömmelse gratis».

Vi ha anfört detta som prof på socialistpressens skrifsätt. Dess kännetecken är, som vi ofta påpekat, hätskhet och ovederhäftighet. Att ett skepp från andra sidan Atlanten, tack vare kompass och sjökort, kan hitta till Flundrestrand, tycks ännu icke ha ingått i det socialistiska medvetandet, och – –

Ett litet vinddrag kom från nordnordväst, och Flundrestrands-Posten fladdrade som en jättefjäril till Gamle Elias' bröst. Han slöt ögonen, men somnade därför icke, medvetandet balanserade ännu som på spindelväf mellan ljus och mörker – – Envist som en fluga surrade begreppet Skald af Guds nåde kring i hans föreställning – han sökte fåfängt fånga och fatta det.

Redan för trettio år sedan fanns en Skald af Guds nåde i Flundrestrand – det var han som först kom ned till Bohuslän och upptäckte hafvet – – han var också en verklig baron och kallades aldrig annat. Och han kom aldrig bort från västkusten. Nej, han blef så kär i hafvet och skären och folket, att han bosatte sig i Flundrestrand och gifte sig med en fiskareflicka, Tryggökungens dotter ...

Han hette Gustaf Stierneld, namnet stod på böckerna, som han skref och som det skrefs så mycket om i tidningarna den tiden. Det var både vers och prosa, men alltid handlade det om hafvet och västkusten och folket där, både lotsar och fiskare och handelsmän – och ändå kallades han Skald af Guds nåde och Kung i andens rike och hvad allt det hette; och han förtjänte pengar som gräs och så var det ju naturligt, att andra,

som också ville förtjäna pengar, kommo flyttande ner till Bohuslän och slogo sig ner i Flundrestrand och började måla och skrifva om hafvet. För där sillen går till, där samla sig fiskare, förstås. Och det kom fyra målare och två målarinnor till Flundrestrand och alla skulle de måla hafvet och alla älskade hafvet; men det kom bara en till, som skulle skrifva om hafvet, och denne ende var Gunnar Stjärngrip, fast han då hette Gunnar Grip.

Han kom ner en sommar från hufvudstaden med barn och blomma och blef kär i hafvet, han med, och började skrifva vers och prosa om hafvet. Och på hösten hyrde han huset näst intill Elias' egen stuga och det kom mycket granna möbler med båten. Och i början troddes det, att också han var en välbärgad man, och att de båda skalderna skulle ha en smula nöje af hvarandras sällskap i ensamheten, när vintern kom, för då blef aldrig någon af målarna kvar. Men skalder måtte vara ett eget folk. Där blef intet umgänge af, antingen det nu berodde på, att fru Grip, som var född grefvinna, ansåg sig bättre än friherrinnan, som var en fiskaredotter, eller på att skalden, som var baron, ansåg sig bättre än en som bara hette Grip. Nog af de blängde bara nedlåtande på hvarandra, när de möttes, men mestadels sutto de hemma hvar hos sig och skrefvo och skrefvo. Och gamle baronen var den som då hade tur med sitt skrifveri, han fick alltid beröm i bladen för sina böcker och kallades Skald af Guds nåde och Kung i andens rike och hvad allt det hette, men Gunnar Grip fick bara spott och spe i bladen för allt, han försökte få sälja – – och det spordes snart att Grips hade det mycket knalt – och själf såg han blek och mager och glåmögd ut och så gjorde pojken hans. Hustrun syntes till sist aldrig ute, och det sades att hon skämdes öfver att vara gift med en man, som icke kunde göra rätt för sig, och när hon efter några år dog, hettes det vara af sorg och skam öfver att hennes man gett ut en bok, som tidningarna kallade »det ömkligaste, som totats till i Sverige på många år». Men sanningen var visst, att hon dog i barnsäng och lämnade efter sig en nyfödd dotter, utom sonen, som då gick på sitt trettonde år.

Gamle Elias mindes pojken från begrafningen, där han stod och höll sin far i handen, som för att stödja honom – och sannerligen såg det icke ut som kunde det behöfvas – för när han stirrade ned efter hustruns kista, som gled i jorden, såg Gunnar Grip så krossad ut som skulle han knappast kunna lefva.

Det sades också, att det enda som då band honom vid lifvet var denne son – och året efter drunknade pojken.

Då försvann Gunnar Grip från Flundrestrand och kort efter såldes allt hvad han ägde på auktion, men om honom hette det, att han lefde från hand till mun i en stad, som hette Rom, och att han låtit en utländsk dam taga dottern som eget barn och resa – – – Och så blef det tyst om Gunnar Grip ett par år – tills namnet ånyo dök upp i bladen öfver en bok, som han skrifvit – – men i stället för spott och spe fick han bara beröm för den – – – Ja, han blef kallad Skald af Guds nåde och Kung i andens rike – och från den tiden var det slut med gamle baronen – – Han dog för några år sedan i yttersta nöd och ligger på Flundrestrands kyrkogård sida om sida med Gunhild Grip. Och om hans efterlefvande hustru och son var ingenting kändt. De lämnade orten efter begrafningen och det blef auktion på möbler och böcker. Det mesta köpte Gunnar Stjärngrip – för nu hette han så.

Han sades i Rom ha träffat på en ung och vacker danska, som också hade pengar, och gift sig med henne och flyttat hem. Och hennes bror följde med, och det var han som gaf ut den bok, hvarmed Gunnar Grip blef Skald af Guds nåde. De lefde i hufvudstaden och förde stort hus och både den unga frun och hennes bror, Eilert Berendsen, förstodo draga nytta af de inflytelserika personer, som umgingos i skaldens hus, och af hans beständigt stigande ryktbarhet. Böckerna, som svågern gaf ut, såldes som smör. Han var en sällsynt smart och fiffig affärsman som ville fram och för hvart steg han tog sköt skalden framför sig. Det var svågern som ordnat hela reklamtillställningen vid 50-årsdagen där den största och förnämsta öfverraskningen var adelskapet och namnbytet. Dagen efter stiftades aktiebolaget Gunnar Stjärngrip med Eilert Berendsen som verkställande direktör. Och var det sant, som stod i de socialistiska bladen, skulle

denna tryckartrust på de senaste tio åren ha slagit under sig ett tiotal af de inflytelserikaste tidningarna i landet. Med deras hjälp skulle bolaget ha lyckats kväfva så godt som all konkurrens på bokproduktionens område, som Gunnar Stjärngrips-trusten alltså fullständigt behärskade.

Därom visste man godt besked i Flundrestrand, för alla som ägt en sparad styfver hade småningom lockats att köpa aktier i bolaget. Det började med att båda stadens skollärare blefvo agenter och fingo hvar sin aktie som förskott på blifvande försäljningsprovision. Nu hade hvarannan fiskare en aktie i bolaget – men Gamle Elias hade alltjämt sin sparda styfver kvar på banken.

Han trodde icke på denhär pappersindustrien, som plötsligt sades ha blifvit så gifvande, och han hade aldrig kunnat tåla denne Gunnar Grip eller Stjärngrip, men han lade hvar sommar en blomma på gamle baronens graf. Icke för det han någonsin läst, hvad Gustaf Stierneld skref den tiden han var Skald af Guds nåde, utan därför att han var en verklig herreman – – Den andre däremot – –

Gamle Elias hade återsett honom sedan han fått stora priset och blifvit mäktig och rik och Skald af Guds nåde och Kung i andens rike och hvad allt det hette – och kommit tillbaka till Flundrestrand och byggt sitt högfärdsslott med utsikt öfver det lilla hus där han i så många Herrans år slitit hund – – och nog såg han annorlunda ut, som han stod däruppe på höjderna, frodig och fräck och lycklig med sin nya unga hustru under armen – – men som en verklig herreman såg han icke ut. En verklig herreman låter för resten icke sin hustru dö af svält – förr dör han själf, som gamle baronen – och kastar nog icke heller sin enda dotter handlöst i famnen på första bästa utländska fruntimmer, som erbjuder sig att ta henne – –

Gamle Elias tyckte sig länge ha hört surr i öronen som af en fjärran flugsvärm, senare som af en ilsken jättebroms – närmre och närmre kom den och ett metalliskt klickande blandade sig i dess vingdån – – Gamle Elias spärrade plötsligt ögonen, och det var nära, att han skrikit till.

Högt i luften sågs jättebromsen närma sig från skymningen i sydväst. Han stirrade på Gamle Elias med två ilskna ögon, det ena rödt och det andra grönt och styrde rakt på Thecla – men Gamle Elias förstod ju snart att vidundret måste vara något slags flygtyg, fördt af en människa, som vågade lifvet för ära och vinning; och gripen af ett besynnerligt förtjusningsvanvett, flög den svenska fiskarn upp, viftade med sydvästen och ropade mot rymden:

– Hva – hva – hva – – hvem är det?

Men knappt hade ljudet af hans röst dött bort förr än han förstod, att han varit dum. För det första kunde den duktiga karlen, som satt vid ratten däruppe, ingenting höra så länge maskinen surrade, och för det andra begrep han säkert icke svenska. Bland luftens eröfrare hade svenskarna hittills aldrig utmärkt sig, på det området voro de mot vanan på efterkälken. När tidningarna för några år sedan med många stora ord beskrefvo den förste svenske flygarns första åtta öfver hufvudstadens hustak, stod samtidigt bland telegrammen med några få, små ord tillkännagifvet, att en utländing flugit öfver Alperna.

Som den tanken blixtrade till i Gamle Elias' hufvud, hörde han maskinen stanna däruppe, och strax efter såg han flygtyget sänka sig.

Då blef hjärtat honom plötsligt stort i bröstet, för nu visste han, att den duktiga karlen vid ratten däruppe måste vara en svensk. Ingen engelsman, tysk eller fransman skulle ha låtit maskinen stanna midt öfver Nordsjön och flygplanet sänka sig för en hojtande fiskares skull – ingen annan än en svensk kunde det vara, som på så vis vågade lifvet af öfverdåd och höflighet.

Gamle Elias blef med ens helt högtidlig och stel och värdig och med sydvästen höfligt i hand, ropade han ånyo sin fråga mot höjden:

– Hvem är det?

Svaret kom omedelbart som ett olivblad dalande från rymden:

– Eld.

Det var otvifvelaktigt svenska. Men hvad betydde det?

Gamle Elias kände sig knappt klokare än förut där han stod och stirrade efter den stora, surrande bromsen, som småningom förminskades till en liten surrande fluga i nordost och slutligen styrde in i självfva den stigande solskifvan.

ANDRA KAPITLET.
Hufvudsakligen hvad Gula Gazetten i London delgaf sina läsare samma natt om och i anledning af Trollsländans affärd från Hornsey.

Vid den tiden hade namnet Gustaf Eld susat jorden rundt genom luften och under hafven.

Nu vände Gamla världen på nytt, sömngångarlikt, sin panna mot solen, sommardagen grydde norr om, vinternatten mörknade söder om dagjämningslinjen; och nu läste millioner människor de första telegrammen från Hornsey på Englands östra kust om den unge, snillrike norske uppfinnarn och våghalsen, som föresatt sig att eröfra den danske bokförläggarn Gunnar Stjärngrips bekanta, stora flygpris, och om det dramatiska uppträdet mellan en äldre och en yngre älskarinna, som i sista stund, på flygfältet utanför staden, med samma kärlek och dödsförakt täflat om den enda passagerarplatsen, en täflan, som naturligtvis slutat med att den äldre fått vika, hvarefter de unga anträdt sin djärfva bröllopsfärd öfver Germanska Oceanen, af allt att döma deras sista färd.

Öfver dessa, groft sedt sanningsenliga, förstahandsuppgifter spekulerade, fantiserade, filosoferade, känslotänkte, drömde, dömde millioner individer af olika hudfärg – kroppsligen som själsligen – hvar i enlighet med sina förutsättningar. Miss Susan Redwood, som vaknat i sin gammaljungfrubur hemma i Hornsey och med förvåning funnit sin fosterdotters kammare tom, vred sina händer och grät af vanmäktig vrede, när hon läste morgontidningarnas meddelanden om hvad hon från sin synpunkt icke kunde annat än kalla skandalen, och som ägt rum kvällen förut midt för näsan på henne. Samtidigt kom hennes bror efter slutadt dagsarbete till sitt hem i Melbourne och berättade, full af beundran, om det hjältedåd, som enligt aftontidningarna utförts samma morgon på andra sidan jordklotet.

En enda tidning i Europa hade redan före midnatt meddelat sina läsare en utförlig redogörelse för hvad som händt. Det var Gula Gazetten, hvars extranummer, som utropades på Londons gator kl. 11,45 e. m. innehöll följande, uppseendeväckande fetstilstryck:

Sensationellt försök att eröfra Stjärngripspriset.

Den unge svenske uppfinnaren Gustaf Eld, som sedan en månad uppehållit sig i en hangar på fältet utanför staden och de senaste nätterna profflugit ett af honom själf konstrueradt och egenhändigt monteradt monoplan, har nyss gått till väders med en kvinnlig passagerare, i akt och mening att eröfra det beryktade Stjarngripspriset.

Försöket är redan i och för sig ägnadt att följas med största uppmärksamhet af alla som intressera sig för flygteknikens framsteg i England, och den hårda kamp mot fattigdom, misstro och missaktning, som gått före det förtviflade beslutet, skall måhända i ännu högre grad väcka beundran för denna handling af öfverdåd och dödsförakt. Därtill kommer, att vi bakom vågspelet, skymta en passionshistoria, som i mångt och mycket, icke minst i de båda älskandes liksom ödesbestämda dragning till hvarandra, erinrar om

Romeos och Julias.

Näst sista akten af det moderna sorgespelet slutade för mindre än en timme sedan och bevittnades af tusentals människor. Den sista har, när detta skrifves, sannolikt utspelats i ensamheten och mörkret öfver Nordsjön. Hufvuddragen af hvad som händt skola här i korthet antydas; men dessförinnan är det af vikt att känna förhistorien.

Stjärngripspriset

stiftades för ett halfår sedan af ett svenskt bokförlag. Världens inflytelserikaste tidningar, däribland Gula Gazetten, fingo vid den tiden ett ordrikt meddelande om, att sagda firma skulle ha den äran utbetala omkring 5,000 £ till den aviat, manlig eller kvinnlig, som inställde sig i Flundrestrand (på Sveriges västkust) den 30:de juni, »den världsberömde skalden Gunnar Stjärngrips sextioårsdag», efter att från någon punkt på Englands östra kust ha flugit öfver Nordsjön med passagerare i flygtyg tyngre än luften.

Detta meddelande gaf anledning till åtskillig opposition. I alla ledande sportsblad förfäktades den meningen, att slika villkor icke kunde uppfyllas på flygteknikens hittillsvarande ståndpunkt och hemställdes om ändring, därest meningen icke vore att hålla priset oåtkomligt.

Någon ändring hördes icke af och många speglosor haglade öfver denne flygkonstens mäcenas till billigt pris och hans i löjliga bestämmelser till oåtkomlighet insvepta donation, men glömskans damm föll småningom öfver bådadera. Inom Englands sportskretsar fanns förmodligen ingen som vidare ägnade Stjärngripspriset en tanke.

En mystisk figur.

För något mer än en månad sedan mottogo vi från den lilla staden Hornsey i grefskapet York meddelande om en mystisk figur, som uppenbarat sig där på orten, och på ett fält, som sluttar mot Nordsjöns strand, låtit uppslå ett skjul af korrugerad järnplåt. Dit fördes åtskilligt styckegods från Sheffield, men sedan det försvunnit innanför, hade skjulets väldiga portar icke ånyo öppnats. Så godt som hela dygnet tillbragte den mystiska figuren därinne. Endast två gånger om dagen kom han till synes genom en bakdörr, som han alltid omsorgsfullt låste efter sig, och gick till staden för att intaga sina måltider hos en fru Eld, som hyrt två möblerade rum med kök i miss Susan Redwoods hus.

Han var klädd som en blusman och kallade sig herr Eld, men nekade annars bestämdt att besvara vår meddelares frågor om anledningen till hans vistelse i Hornsey och plåtskjulets bestämmelse. Det gick rykte om, att herr Eld därinne höll på att montera ett aeroplan, som han själf uppfunnit.

Gula Gazetten anställer en specialkorrespondent i Hornsey.

Här förehades tydligen något, som kunde vara af intresse för våra läsare. Följaktligen gingo vi strax i författning om att anställa en speciell korrespondent i Hornsey med instruktion för honom att så vidt möjligt från morgon till kväll skugga den mystiska figuren. Det blef vår förut nämnde meddelare, men det må nu sägas, att resultatet till en början föga motsvarade våra förväntningar. Vi erforo knappast mer, än att herr Eld på sistone aldrig lämnade sitt skjul, att fru Eld bar till honom alla måltider och att vår meddelare, då han en gång tagit sig friheten att jämte henne intränga i skjulet, råkat ut för ett litet missöde, som händt mången nyhetsjägare före honom.

Den kvällen skref han sin första uppseendeväckande artikel. Intervju med herr Eld. I likhet med allt mänskligt arbete var den behäftad med många fel, men för att vara af en nybörjare och i betraktande af de vidriga omständigheterna – hvilka så godt som uteslutande hänvisade honom till den egna fantasien – måste den i hvarje fall kallas lofvande.

Äfven i de telegram, han senare sändt oss om den flygande svenskens första profturer, har vår medarbetare, som det nu förefaller, låtit också sin fantasi företaga en och annan proftur i våra spalter. Själfva meddelandena hvila dock som oftast på faktisk grund, om än stilen i dessa journalistiska förstlingsförsök ännu så länge snarare är en diktares än en tidningsmans. Samtidigt må i rättvisans namn också erkännas, att vår medarbetare från början haft att kämpa med nästan oöfvervinnliga svårigheter. Den djärfve luftseglaren önskade, förklarligt nog, att ingenting i otid skulle bli kändt om hans förehafvanden. Därför motstod han med oböjlig vilja och handgriplig styrka hvart försök, som vår medarbetare gjorde, att tränga honom in på lifvet. Icke ens när allt var klart till affärd, då alltså denne märkligt tillbakadragne våghals haft allt att vinna men intet att förlora genom pressen, visade han minsta tillmötesgående. Nej, han förnekade till det yttersta både allmänhetens rätt att vänta och pressens rätt att kräfva någon redogörelse af honom – »talan i egen sak». Af fru Eld fanns icke heller några upplysningar att vinna, miss Redwood visste ingenting och hennes fosterdotter tycktes veta lika litet. Flygtyget har visat sig vara så otroligt lättskött, att dess skapare icke en enda gång behöft anlita främmande hjälp vare sig för utdragning ur eller indragning i skjulet, än mindre för uppstigning eller landning. De första luftturerna företog han också midt i mörka natten och de senare så tidigt på morgnarna, att ingen annan än han själf fått skorna på.

Med nedanstående utförliga skildring af de spännande scenerna på flygfältet utanför Hornsey har vår högt värderade medarbetare emellertid nu tagit en lysande revansch. I det vi härmed lämna honom ordet, ha vi blott att göra en lindrig redaktionell reservation mot hans ofta, t. ex. vid de anmärkningar, han knyter till den utmärkta författarinnan miss Susan Redwoods namn, alltför subjektiva synpunkter, och mot det för en telegrafisk redogörelse alltför högstämda språket:

Hornsey 29 juni kl. 21,45.

En för några månader sedan ihjälskrattad donation till flygkonstens främjande, har plötsligt åter kommit på tal och man förbinder nu allmänt den mystiske främlingens flygförsök med en gissning, att han ämnar eröfra Stjärngripspriset. I så fall måste han i kväll försöka den beramade färden öfver Nordsjön i flygplan med passagerare.

Föga rimligt ansågs visserligen, att en förnuftig man skulle vilja riskera sitt lif i ett vågspel med så små vinstmöjligheter. Och ännu mindre sannolikt föreföll det, att han i så fall skulle lyckas värfva till passagerare någon lefvande varelse med fri vilja och lifvet någorlunda kärt. Dock samlades framåt eftermiddagen väl ett tusental nyfikna på fältet utanför skjulet.

Dess portar förblefvo länge obönhörligt stängda, och inga tecken tydde på, att något ovanligt förestod. Som vanligt kom fru Eld klockan sex från staden med bådas middag i en liten korg på armen.

Hon är mor till mannen i skjulet, icke hans hustru som hittills antagits. Han lär vara 28 år. Hon måste alltså vara åtminstone 46, men ser ut som en liten rococoprinsessa på 30. Hennes gestalt är smärt som en ung flickas, gången lätt och ansiktet finhyllt, med skära kinder, men håret hvitt som snön i hennes hemland.

Hon är pälsklädd som till en lustfärd mot Nordpolen. Sälskinnsmössan sitter nedtryckt öfver det hvita håret, sälskinnsjackan sluter tätt till midjan, och i vänstra handen håller hon ett par ludna handskar.

Nordbor sägas vara mer frusna af sig än annat folk, men det är dock sommar, och kvällskylan kan knappast ens för en nordisk rococoprinsessa motivera denna till på köpet ganska luggslitna vinterekipering.

Hon ser för öfrigt ut att nyss ha gråtit, och hon är eljes en kvinna med själfbehärskning. Det måste ha varit en mycket stark känsla, som pressat tårar ur hennes ögon, och att det icke varit någon kroppslig smärta, därom vittnar hennes ansiktes upprörda uttryck. Man skulle tro att hon sagt farväl till någon, hon haft mycket kär. Men i Hornsey känner hon knappt mer än två människor: sin värdinna och hennes fosterdotter.

Miss Susan Redwood kan det icke vara. Den flitiga författarinnan synes ha lidit af migrän, hvarför hon tagit veronal och gått till sängs. Men miss Gunhild?

Fru Eld försvinner genom bakdörrn in i skjulet och från staden kommer en ung flicka springande. Som hon hinner närmre saktar hon farten och sällar sig slutligen med säker hållning till folket, som väntar utanför skjulet. Hon bär gula snörkängor på de käcka små fötterna, mörkblå kjol, kavaj och mössa, gula svenska handskar och väst af samma mjuka skinn. Hennes hår är som spunnet solsken, ansiktet har mjuka drag, mun med ett på samma gång lidelsefullt och behärskadt uttryck, liten näsa med rosiga vingar, ögon tindrande som hafvet, när det mörknar mot storm, och en blick som hos sjömän, när de speja mot det håll, hvarifrån stormbyn väntas.

Det är miss Gunhild Redwood, fosterdotter till miss Susan, som en gång för sexton år sedan lär ha fått i sitt hufvud, att hon ville ha barn, men naturligtvis utan det bihang, som kallas man.

Solen har gått ned och det börjar skymma. Västeråt blänker månen fram som ett silfverspån i det blå. Österåt har gränsen mellan himmel och haf plånats ut.

Plötsligt öppnas nästan ljudlöst skjulets portar, två ögon, ett rödt och ett grönt, blixtra till därinne i mörkret och ett förhistoriskt vidunder, en atlantosaurus, tvingad till lydnad af en pygmé, glider majestätiskt ut på fältet.

Trollsländan

kallar skaparn själf sitt flygtyg och vid närmre besiktning liknar det verkligen just en jättestor vattenjungfru. Kroppen tycks mig omkring tio meter lång. En utomordentligt lätt och smidig sammansättning af ribbor och ståltråd, störst i omfång framtill, smalnande bakåt till ett mellanting mellan fågel- och fiskstjärt – ett lodrätt och ett vågrätt styrplan.

Ögonen befinnas vara elektriska lyktor, ännu så länge förmodligen öfverflödiga säkerhetsåtgärder för att hindra sammanstötning med annat flygtyg under den förestående färden genom luftens mörker öfver Nordsjön.

Inne i hufvudet lär finnas två bensinmotorer med luftkylning. De arbeta oberoende af hvarandra. Den ena drifver vertikalpropellern, som sitter framtill, den andra horisontalpropellern som sitter under bröstet. Tack vare den sistnämnda kan Trollsländan stiga till väders utan längre anlopp från marken, och hålla sig sväfvande äfven om vertikalpropellern plötsligt skulle råka i olag och något missöde med bärplanen eller annan omständighet omöjliggöra nedstigning med glidflykt.

I bröstkorg och bukhåla äro fyra bensinbehållare anbragta på lämpligt afvägda platser. Ofvan, närmast bakom motorerna är förarns plats. Framför sig har han ratten, hvarmed propellrarna manövreras och den sinnrika häfstång hvarmed vingarna skefvas och höjd och sidstyret skötes. Framför ratten står kompassen i sitt mässingshölje och därunder en starkt belyst karta.

Närmast bakom sig har förarn sin passagerare stående eller liggande, ty med hänsyn till den nattliga luftfärdens förmodade längd och helt säkert också för att hindra häftiga rörelser, är passagerarplatsen inrättad som en sofpåse. Den är spänd mellan flygtygskroppens öfre längdribbor och erbjuder i lodrät ställning en varm och välombonad utsiktsplats, men är tillika så afvägd, att innehafvarn med en liten förskjutning af tyngdpunkten bakåt kan bereda sig den ställning, som lämpar sig bäst för hvila och sömn.

Från samma punkt på flygtygets rygg utgå bärplanen, som fyra väldiga vingar, sträckta till flykt.

Hangarens portar vetta mot öster och nedåt stranden är en bred bana afstängd för folkmassan, som från ömse

håll med nyfikna blickar sluka vidundret och dess upphofsman. Rätt så, godt folk. Se noga på dem. Det finns icke stor sannolikhet för, att ni får se dem en gång till. Men i hvarje fall är han i morgon en världsberömd man. Och skulle han till trots för alla förnuftiga människors tro, i morgon vara vid lif, skall världen erkänna honom som det snille, han i så fall redan nu är, och öfverhopa honom med millioner.

Vi ha alltså skäl att märka oss mannen och namnet

Gustaf Eld.

Han är af medellängd, spenslig och spänstig, för sig och rör sig med ett behag som leder tanken på många släktleds förfining, men är klädd som en arbetare i Manchestersammet från topp till tå. Likafullt förråder dräktens snitt, som mannens skick, högre ursprung och hufvudets form hänför honom oemotsägligt till den ariska stammens högadel, långskallarna. Hans hår är till yttermera visso solljusgult och ögonen blå, tindrande till alltsomoftast af tanke- och viljekraft under den ädelt fast kraftigt formade pannan.

Han har nyss med ett sista hastigt ögonkast beskådat vidundret, som står skälfvande och brummande inför sin skapare. I dess inre arbeta redan, bultande som ett jättehjärta, de häftyg af hvilkas hållbarhet hans mors och hans eget lif skola bero under de närmaste fruktansvärda tio timmarna, och det är som samlade han sina tankar, uppbjöde all sin kunskap och klokhet för att ännu en gång pröfva, om något, som kunnat främja en lycklig utgång af vågspelet, glömts eller uraktlåtits. Nej, han finner intet att ändra, intet att bättra, allt är tusen gånger förut genomtänkt, och hans beräkningar ha till facit gett, att försöket kan – hvartill viljan fogat: och måste – lyckas. Alltså räcker han nu sin mor handen för att hjälpa henne upp på passagerarplatsen. Men i detta ögonblick inträffar något ...

Miss Gunhild Redwood,

den unga flickan, som nyss sågs bland alla de andra åskådarna utanför hangaren, har trädt innanför skrankorna och närmar sig de handlande personerna. Hennes hållning har mist sin säkerhet, de käcka små fötterna trampa tveksamt på fältets gräs. Skygghet och klokskap kämpa mot vid hvart steg, men hon drifves vidare af sin kärlek ...

Som han varsnar henne, tindrar det till i hans blå ögon och han räcker henne raskt den hand, han nyss bjöd sin mor.

– Ni här?

– Ja, jag är här – jag vet ju – –

Mer kan hon icke säga och ingen af de andra två har tanke på att hjälpa henne till rätta. Men tystnaden blir outhärdlig. Något måste hon taga sig till. Hon går fram till hans mor och niger och fortsätter:

– Jag vet ju – och jag är här för att fråga om auntie Annie skulle vilja vara så rysligt god att stanna hemma.

–Barn! Fru Eld betraktar henne med ett blidt och kärligt leende.

– Ja, jag vet att någon måste fara med – och har klädt mig därefter! svarar den unga flickan och ser nedåt sin lilla person.

– Menar ni, att ni vill fara med i stället för mor? frågar han, och hon svarar utan att lyfta ögonen:

– Ja.

– Tror ni alltså att jag skall lyckas?

– Nej – det vågar jag knappast hoppas.

– Är ni då så litet rädd för att dö?

– Nej – jag är rysligt rädd för att dö, men vill ändå hellre dö än lefva utan – utan ...

Rösten sviker åter. Men han ser på henne som sökte han med blickens blixtljus genom hennes slutna ögonlock tränga ända in i hjärtats dunkel, och upprepar frågande:

– Utan? Utan?

– Utan kärlek, svarar hon och ser honom in i ögonen med en beslutsamhet, som om hon sett döden i ögonen.

Den stora, nyfikna hopen stirrar och stirrar, väntar och väntar – – –

Här ha nu två unga människor bundit sig med en blick vid hvarandra för nöd och lust, och för lif och död ... Herregud, de måtte väl icke glömma att besegla förbindelsen!

Jo. Det kommer väl af stundens allvar. Han bemäktigar sig blott ånyo hennes hand och bådas ansikten lysa af alla starka känslors, alla motsatsers grundfärg, lyckans och lidandets, lifvets och dödens blekhet.

Så för han henne fram till sin mor och säger, dämpadt, med darrande röst:

– Välsigna henne med en kyss, du mor, till välkomst och afsked.

Den stora, nyfikna hopen stirrar och stirrar, undrar och undrar – – –

Här ha nu tre människors öden afgjorts utan att ett enda öfverord eller en häftig åtbörd vittnat om det känslornas högtryck hvarunder dessa människor tala och handla. Men i Herrans namn – hvarför kysser han icke själf sin flicka?

Också modern ser på honom. Men hon förstår, att en första kyss just nu skulle vara både för litet och för mycket för honom. Därför kysser hon sin sonhustru på pannan och afstår sin plats med ett leende som lyser af försakelsens lycka. Men när den unga, vig som en ekorre, klättrat upp och installerat sig i det varma fågelbo, han inredt åt sin mor, börjar det rycka kring hennes läppar, och hon kämpar med gråt, som vill brista fram. Då stryker han hennes kind och säger tröstansfullt:

– Inga tårar, ännu, mor! Håll modet uppe. Vi ses igen.

Ögonblicket efter sitter han däruppe på förarplatsen med händerna på ratt och häfstång.

Båda propellrarna börja samtidigt arbeta. Trollsländan rullar fram ett stycke, men höjer sig snart från marken, glider fram genom luften, ökar farten och försvinner österut i mörkret öfver hafvet.

En roman.

Medan folkmassan, gripen af den moderna sinnessjukdom, som jag skulle vilja kalla flygförryckthet, spränger inhägnaden och hurrande och tjutande störtar ned mot stranden, håller jag ögonen på modern, märker att hon vacklar, skyndar fram och erbjuder henne min arm till stöd.

Hon afböjer höfligt. Hon har kraft att utan stöd gå vägen hem. Men bekantskapen är gjord, och jag får den äran att ledsaga henne. Utom sig af spänning börjar hon – tydligen mest för att döfva sin ångest – tala om sin son och sig själf. Det är en märklig historia, som därvid rullas upp.

Inom parentes, jag kan icke annat än beklaga miss Susan Redwood. Tack vare veronalen sofver hon – i

likhet med många andra, ännu mer berömda författare och författarinnor – just när hon mer än eljes borde ha varit vaken. När hon vaknar i morgon skall hon finna sig skamligt förrådd af det lefvande bevis, hon åvägabragt för sitt allbekanta påstående om mannens obehöflighet. Vidare och värre: Kritiken har på sistone enhälligt anmärkt, att det fattas handling i hennes böcker – och under tiden håller det försmädliga lifvet henne rakt under ögonen ränningen till en roman af utomordentligt intresse ... men det blir icke henne utan mig ovärdige beskärdt att framlägga den för offentligheten i ett första osammanhängande hastverk.

I det gamla kulturlandet Sverige, fordom berömdt för stål och tändstickor, lär för närvarande ingen industri – utom den af höga tullar omgärdade sockerindustrin – kunna täfla med bokmakeriet. Af en befolkning på omkring fem millioner, lära inemot 1,750 män och kvinnor arbeta inom skaldeyrket. Några af dessa ha till och med läsare utanför fackmännens krets.

Denna otroliga vittra blomstring – eller rättare efterblomstring, ty i Sverige lär en vitter blomstring aldrig kunna räcka längre än tio år – skall ha framkallats af en enda man, den Gunnar Stjärngrip, till hvars ära flygpriset blifvit stiftadt och som i morgon fyller sextio år.

Dagen firas i hans hemland som en fosterländsk festdag och som bevis på skaldens storhet kan nämnas, att han af Sveriges konung i morgon upphöjes till baron.

För närvarande är han också utan medtäflare – naturligt nog, ty i Sveriges andliga lif lär endast en åt gången kunna bli stor. För femton år sedan existerade Gunnar Stjärngrip följaktligen icke annat än som en quantité negligeable under pseudonymen Gunnar Grip.

Den tiden hette Sveriges störste diktare Gustaf Stierneld, friherre och af så förnämligt ursprung, att han icke blott som alla andra svenskar kunde räkna sina anor från konung Erik den Helige, utan äfven från den i Englands historia, som vår drottning Elizabets friare, välbekante konung Erik XIV.

Båda skalderna voro gifta, hade barn och bodde i samma lilla svenska stad, Flundrestrand, men mellan dem rådde samma fiendskap, som hemligt eller öppet lär råda mellan alla på minsta vis framstående män i Sverige.

Gunnar Grip var den som först dukade under. Efter det hans hustru dött af svält, flydde han till Italien med deras späda dotter, som där blef adopterad af en engelsk dam.

När han några år senare återvände till sitt hemland och blef stor under namnet Gunnar Stjärngrip, kom naturligtvis turen till friherre Gustaf Stierneld att duka under. Han dog i yttersta nöd, och hans hustru och ende son bosatte sig i England:

Skaldens son hade ända från det han var barn haft en enda dröm: han ville flyga. Hela hans diktan och traktan hade under uppväxtåren gått ut på att skapa ett praktiskt användbart aeroplan. Han var som förhäxad af sin förflugna idé. Hans studier syftade enbart mot ett mål, som på den tiden ansågs ouppnåeligt.

Till på köpet var han fattig. För att försörja sin mor och sig själf här i England, måste han arbeta på en mekanisk verkstad. På lediga stunder konstruerade han sitt flygplan, som han länge måste vänta på att få utföra. Under tiden gjorde flygtekniken dagligen nya framsteg, andra vunno de segrar, han skulle ha vunnit, om icke hans händer varit bundna – luftens eröfring gjordes utan honom, som teoretiskt löst uppgiften ...

Hände så, att vinden i hans hemland åter vände sig till beundran för faderns diktargärning, som alltid varit folket kär. Från den andliga sockertrusten, aktiebolaget Gunnar Stjärngrip, kom en vacker dag för ett år sedan anbud till Gustaf Stiernelds rättsinnehafvare på icke mindre än 50,000 kronor (omkring 3,000 £) för en folkupplaga af hans samtliga verk.

Anbudet antogs och för sonens andel af den summan är Trollsländan byggd af blusmannen Gustaf Eld, som i själfva verket heter friherre Gustaf Stierneld och är den store svenske skaldens son.

Medan herr Gustaf Eld – ty så tänker han allt framgent kalla sig – som bäst höll på med att lefvandegöra sin barndoms dröm, slog nyheten om Stjärngripspriset plötsligt ned i hans verkstad, och förmodligen log han i mjugg åt tidningsfejden, som följde. Honom tycktes villkoren ingalunda omöjliga att fylla och han bestämde sig genast för att, därest omständigheterna icke skulle bli alltför ogynnsamma, flyga öfver Nordsjön natten till den 30:de juni.

Till utgångspunkt valde han Hornsey och hvad sedan händt är nu bekant. Änkefriherrinnan Stierneld, hans mor, som kallar sig fru Eld, kom att hyra rum af miss Susan Redwood och på så vis förmedlade slumpen eller Eros själf bekantskapen mellan hyresgästens son och värdinnans fosterdotter. Hur den slutade, ha vi sett. Snart befanns, att de unga voro landsmän, barn af samma Flundrestrands Capuletti och Montecchi, och att Romeo vid 11 års ålder gett Julia ett pepparkakshjärta. Hon var då icke stort mer än ett år och låg i en barnvagn och skrek.

Med ett ord: miss Gunhild Redwood, som af sin fostermoder alltid hållits i okunnighet både om sitt fädernenamn och -språk, identifierades snart som dotter till den andra af de två dioskurerna i den svenska vitterheten, aftonstjärnan Gunnar Grip, från och med i morgon friherre Stjärngrip.

Sista kapitlet i denna roman sväfvar, i bästa fall, ännu i dunklet öfver Nordsjön. Troligen kommer den att sluta tragiskt. Må vi då trösta oss med, att de älskande »fått hvarandra» i högre mening än den vanliga, och att de båda dynastiernas namn förenats i ett hjältedåd, som i morgon skall väcka världens beundran.

Om däremot de båda unga mot förmodan landa i Flundrestrand, skall friherre Stjärngrip säkert med glädje finna sig i, att hans återfunna dotter förlorar sin nyvunna högvälborenhet och blir fru Gustaf Eld.

TREDJE KAPITLET.

Något litet af hvad de två unga kände, tänkte och sågo under sin åttatimmarsfärd genom luften öfver Nordsjön.

I det ögonblick Trollsländan lyfte från jorden kände Gunhild hjärtat fladdra i bröstet som en fångad fågelunge, blodet flög henne som i en hvirfvelstorm mot hufvudet och allt blef mörkt. Hon som aldrig förr i lifvet svimmat, tänkte: Detta är alltså döden. Värre var det icke.

Hon vaknade med en förnimmelse af outsägligt välbehag. Luften låg kylande mot pannan, och all fruktan var som bortblåst. Inom henne morgnade sig tankarna som klarögda barn, och med klarögd, barnslig bekymmerslöshet mottog hon alla sinnesintryck.

Ofvan hvälfde rymden ljus med bleka stjärnor, rundt om rufvade mörker, men hon bars öfver mörkret af något sällsamt stort och starkt. Det var undret ofvan allt förstånd, på samma gång en lefvande verklighet, som lyfte tidens barn så högt, att till och med lif och död kunde te sig som oväsentligheter i alltets helhet.

Hon hade handlat medvetslöst nyss, när hjärtat gjorde sitt val, för hvars höga syfte själfva själfbevarelsedriften böjt sig, och naturen lönade henne med en öfverjordisk förnimmelse af harmoni och helgd och trygghet.

Denna förnimmelse bidrogo alla yttre sinnesintryck blott till att stärka. Vertikalpropellerns brummande, motorns dunkande, all den våldsamma kraftutveckling, som försatte Trollsländans stålnerver i ständig darrning, göt blott lugn i Gunhilds själ. Tidtals kände hon tillika en oändlig, stilla stolthet, glädje, lycka öfver det underbara, som hon fått upplefva.

Men det underbara var icke blott, att hon kroppsligen flög genom mörkret högt öfver hvardagslifvets jord, utan att hon samtidigt kände sig flyga själsligen genom tidens mörker mot evigheten ... Och för allt hade hon ensamt honom att tacka, mannen, hvars skuggbild hon såg tätt framför sig i ljuset från den elektriska lampan öfver kompassen. Om hon vågat, skulle hon velat lägga handen på hans skuldra. Hon längtade så underligt efter att få komma i något slags beröring med honom. Men det vore visst mycket dumt. Hon förstod ju, att bådas lif, framtid, lycka hängde på hans självbehärskning, och att hon skulle sätta allt på spel, om hon för ett enda ögonblick droge hans uppmärksamhet till sig, bragte hans sinne ur jämvikt. Hon förstod det mycket väl. Likafullt var frestelsen stundtals så stark, att hon skulle ha dukat under, om hon icke hållits tillbaka af fruktan för hans misshag. Därför böjde hon sig blott fram och berörde med sina läppar Manchestersammeten i hans rock så fjäderlätt, att han icke ens märkte det.

Sedan lutade hon sig sakta bakåt och befann sig ögonblicket efter utsträckt i en bädd, med blicken mot stjärnorna.

Icke ens vid själfva förändringen af läge kände hon minsta ängslan, därtill visste hon alltför väl, att den berott på hennes egen fria vilja. I så måtto var den mer tillfredsställande för själfkänslan, än att vara tvungen gå till sängs på klockslag hemma i Hornsey. Och i hela sitt långa lif hade hon aldrig sjunkit till hvila med så ljufligt välbehag, sådan trötthet och trygghet. Hon kysste i luften som efter en hand. Det kändes som om hon varit ett litet barn och lagts i vaggan af sin mor. Men det ljufligaste af allt var, att hon samtidigt kände sig som en vuxen kvinna, med hjärtat bräddadt af en underlig het och skygg och spännande förnimmelse – förmodligen kärlek till en man som kanske också älskade – älskade – älskade – henne ...

Af allt det förunderliga, hon den senaste tiden erfarit och upplefvat, var detta det allra underbaraste. Egentligen innebar det allt annat. Ty med det hade hon fått man och mor och far och hemland och minnen och historia. Hon var icke längre den Gunhild Redwood, hvars ursprung låg höljdt i dunkel och hvars barndom stod för minnet som en stickning af grått i grått. Från och med det sagoprinsen kommit, hade miss Susan Redwoods bortbyting blifvit den sagoprinsessa, hon innerst alltid vetat sig vara, och så hade han satt henne på sin vinghäst och fört henne bort – – –

Men hvad skulle sagoprinsen, sanningsifrarn tycka, om han visste, att hans brud lät sin inbillning skena sådär? Han skulle rynka sin vackra panna så att ögonbrynen rörde sig som ett par vingar, och så skulle han se på henne och säga: Själfbedrägeri! Lögn och förställning!

Ack, hur ofta hade han icke redan med hårda ord slagit ned på allt det osannfärdiga, falska, skelande i hennes natur – hennes kärlek till den förskönande omskrifningen, sympati för det halfsanna, svaghet för det passande, vördnad för det vedertagna – – allt som hon traggats till att tro vara sitt väsens innersta, tills han kom och tog henne ur villfarelsen.

Sanningen var ju i detta fall, att hon själf tagit platsen på hans flygplan, efter det hon röjt sitt hjärtas begär på ett sätt, som skulle ha kommit hennes fostermor att rodna af blygsel.

Men hvad angick henne miss Susan Redwood? I femton år hade hon bott i denna främmande kvinnas hus och burit hennes namn, men nu visste hon, att hennes verkliga mor låg på kyrkogården därborta i det obekanta hemlandet, som hon i morgon kanske skulle få se.

För egen del kände hon hvarken ånger eller blygsel öfver det steg hon taget. Det hade plötsligt gått upp för henne, hvad hans viljetindrande blåeldsblick betydde, och att moderns heta kyss var ett farväl.

Var det underligt, att en stackars liten kvinna tappat hufvudet? Hon var utom sig, hade ingen att hålla sig till, men tyckte, att hon ville hellre dö, än mista dem båda och lämnas ensam.

Ensam, ty af ingen annan kunde hon vänta hjälp eller stöd eller ens en smula värme och förstående.

Aldrig kunde en fostermor känna som en mor för sitt barn, allraminst om hon var af annan folkstam – och hur skulle väl en gammal jungfru kunna veta, hur det var att vara mor? Vara mor var att ha gett blod af sitt blod, själ af sin själ åt sitt barn.

För miss Susan Redwood hade fosterdottern aldrig varit annat än en åsikts skyltdocka, som hon klädt i sina egna tankepaltor, och med hvars hjälp hon trott sig kunna bevisa den olycksaligaste orimlighet, som väl någonsin offentligen förkunnats af en kvinna.

Bakom allt, hvad fostermodern gjort för henne, stod fåfänga, självviskhet, blodets bitterhet, gäckade förhoppningars efterlämnade grämelse, hat till männen – och innerst isande hjärtats köld. Kölden hade trängt henne genom märg och ben den tiden hon ännu var barn – ett öfverkänsligt och lidelsefullt barn, som skulle ha varit så lätt att vinna med värme och kärlek.

Detta som hon alltid längtat efter hade hon fått af den främmande kvinnan från det okända landet, som hon nu visste var hennes fädernesland. Det hade mött henne som en obestämd värmeutstrålning från första stund, och från det hon genom fru Eld och hennes son fått veta, hvem hon själf egentligen var, hade det tyckts henne självklart, att de tre hörde samman. Men hvad detta innebar, hade hon hittills aldrig förstått. Hon visste blott, att hon älskade hans mor – som aldrig ett barn har älskat sin mor.

Nu var det ju uppenbart, att den så hastigt påkomna kärleken till modern redan i sig innebar hennes kärlek till sonen, fast den vuxit under skyddande förklädnad. Men till det sista trodde hon själf, att den hjärtats ljufva värk och heta spänning, hon för första gången i sitt lif förnam, vållades af kärlek till hans mor och allt hvad de tre nu hade gemensamt – minnen, fosterland, modersmål – – allt som hon fått af dem båda. Ensam tyckte hon sig inga minnen äga, intet fosterland – och af sitt modersmål hade hon icke hunnit lära sig mer än två fattiga ord – de vackraste hon hört på något språk. Med dem var nämligen minnet af hennes första möte med honom förknippadt. Det var han som uttalat dem, och de väckte genast eko inom henne. Hon visste nu också hvarför. Hennes far förde ofta de två orden på läpparna den tiden hon var barn. Ingenting annat än de orden hade hennes erinring bevarat, och där hon nu låg några hundra meter öfver jorden, lugn och leende, med blicken vänd mot den ljusnande sommarnattshimmeln, sökte hon gång på gång eftersäga dem – tills ögonen slöto sig, stjärnorna slocknade och hon somnade in. –

Framför henne – så nära, att han genom sofpåsens skinn kände hennes fötters värme i ryggen – satt han med ena handen på ratten och den andra på häfstången. Mellan tre och fyra timmar hade Trollsländan susat fram genom dunklet mot nordost, och han stred mot en öfverdådig längtan att stiga högre för att möta morgonljuset.

Han tänkte fullkomligt klart och kallblodigt. Någon fruktan kände han icke. Från det flygtyget lyfte, var hans vilja vänd mot målet, och alla krafter spända för att nå det. Hans tankars och hans händers verk hade nu att bestå sitt eldprof, och det gällde mer än hans eget lif. Men han litade både på sin skapelses hållbarhet och på sina egna nervers uthållighet. Han fick allt mer den förnimmelsen, att han och Trollsländan voro ett, när han kände hennes hjärta bulta och hela varelsen skälfva. Hon var ett lefvande väsen, och han detta väsens hjärna, i hvart ögonblick redo att skefva vingarna mot en kastvind, utan betänkande, som en människa lyfter sin arm mot ett slag.

Men rundt om honom låg lufthafvet stilla. Det kom ingen kastvind och knappt annan fläkt än draget från farten, som bar hans drake på sin jämna luftvåg.

I denna stillhet utanför Trollsländans kropp förnam han plötsligt någonting – icke ett ljud och likväl något som nådde honom genom mörkret underifrån. Det måste ha varit något försök till meddelande från en

människa, men i så fall en människa som befann sig midt på Nordsjön. Han stannade maskinen och lyssnade.

Underifrån kom intet ljud, men bakom sig hörde han:

– Tysan jeffla! Tysan jeffla!

Det var tydligt, att miss Gunhild talte i sömnen och sökte härma hans eget tonfall!

Då svallade blodet i hans bröst, och den tanken flög som eld genom hans ådror: Hon är min! Min för hela lifvet!

Om så lifvet skulle räcka en sekund eller många år! För den salighet, han förnam fanns intet bortom. Den var hisnande som farans spänning i lifvets äfventyr!

Gripen af sin egen stämnings öfverdåd, tryckte han till på häfstången, Trollsländan krökte sin fågelstjärt uppåt och susade nedåt i glidflykt. Mörkret mellan honom och jorden glesnade, Nordsjöns vida vattenspegel sken genom, prickad af tusentals fartyg, och han förstod att de sväfvade öfver Doggersbank. Samtidigt nådde honom en människas röst från någon af dessa tusen punkter. Till och med orden trängde tydligt förnimbara till hans öra genom luftens klara stillhet, och i sitt lynnes uppsluppenhet kastade han sitt namn ut i rymden. Sedan lät han flygtygets stjärt kröka sig nedåt och satte maskinen i gång. Vertikalpropellern började lydigt brumma, Trollsländan höjde sig och susade snart ånyo mot nordost med en fart af hundra kilometer i timmen.

I det ögonblick propellern stannat, hade Gunhild vaknat ur sin djupa sömn, men hon befann sig alltjämt under inflytande af drömmen om deras första möte, och så undföllo henne orden, som redan lågo på tungan.

Därvid blef hon plötsligt klarvaket medveten om, att hon föll. För andra gången blixtrade tanken på döden fram, och hjärtat slog som en orolig fågel med vingarna, men hennes själ var lugn som ett vatten, hvari himmeln speglar sig. Samtidigt rann det henne i sinnet, att hon förde modersmålet på läpparna, när hon nu skulle träda inför sin skapare. Ordens betydelse kände hon visserligen icke, men hon älskade dem som de första smycken han skänkt henne ur svenska språkets ännu för henne stängda skattkammare.

Ofrivilligt reste hon sig i bädden och fann sig i nästa nu stående bakom förarplatsen, ifrig att få bevittna allt som försiggick, och än mer, att komma i något slags beröring med sin brudgum.

Och när Trollsländan åter började susa uppåt mot den ljusnande luften, var det just som om hon smittats af hans lynnes öfverdåd. Med en hisnande förnimmelse sträckte hon ut sin hand och lät den sjunka dunmjukt mot hans skuldra. Därvid slog hennes hjärta lika oroligt som nyss inför vissheten om döden, men i och genom beröringen fylldes det af ljuflig trygghet, vissheten om hans kärlek strömmade henne till mötes. Det tycktes henne tydligt, att hans skuldra gonade sig under hennes hand som en katt för en smekning, och hon trodde sig med sina fingertoppar känna hans tankar och känslor, fast han satt kapprak i ryggen och knappt ens rörde på hufvudet.

Bådas tankar och känslor flögo i själfva verket jämnsides en stund och möttes i minnet om deras första möte.

Det var pingstafton, då han kom hem till sin mor en timme tidigare än vanligt och fann den unga damen uppkrupen i soffhörnet. Hon flög upp och rodnade och räckte hand.

– Miss Redwood – föreställde modern.

Han tog hennes hand, och de växlade den på engelska oundvikliga frågan om hvarandras hälsa. Sedan kröp

hon åter upp i soffhörnet, och han såg på henne och skrattade och sade på svenska till modern:

– Det där lilla trollet har något tusandjäfla i sin blick!

Då lyste det till i hennes ögon, som om ett gammalt minne vaknat, och hon upprepade frågande:

– Tysan jeffla? Hvad är det?

Det skulle låta mycket illa på ert språk, förklarade han skrattande.

– Men jag har nyss af er mor fått veta, att ert språk egentligen också är mitt ...

– Ja, kan du tänka dig – inföll modern – vi två ha nyss räknat ut, att Gunhild är Gunnar Grips dotter.

Då lyste det också till i hans ögon, som om ett gammalt minne vaknat, och han räckte åter fram sin hand, i det han utbrast:

– Kors i alla dar – är det du!

– Hvad säger ni? frågade hon. Säg om det på engelska!

Men då ryckte han handen tillbaka och skakade sitt hufvud:

– Nej, har du glömt ditt modersmål, vill jag aldrig mer tala med dig!

Därmed vände han sig bort. Men det blef i längden oundvikligt. Hvar gång han kom hem till middagen, fann han den lilla missen i soffhörnet. Hon såg ut att trifvas!

Han sade, skämtsamt knotande, till sin mor:

– Miss Tysan jeffla har fullständigt kollrat bort dig!

Men han dröjde själf längre och längre hemma på kvällarna.

Han tyckte om att höra henne tala. Hennes röst hade några djupa brösttoner, för hvilkas skull han förlät henne det främmande språket. Och så fick han småningom veta allt, som fanns att få veta, om hennes ännu knappt tillryggalagda barndoms och fostrans år. Det var hetsigt tal och flaxande med vingarna och klagan af en vildfågelunge, som aldrig kunnat fostras till att älska sin bur.

Hennes härkomst hade miss Susan Redwood sökt hemlighålla, men en kammarjungfru som varit med i Rom, berättade ofta hvad hon hade sig bekant. Det var många osammanhängande enskildheter, som småningom täcktes af tidens damm, men så mycket visste miss Susans fosterdotter alltid, att hon egentligen hörde hemma i ett annat land, och där kanske till och med hade en far i lifvet. Öfver denne okände far hade hon ofta grubblat och gråtit sig trött. Hvarför hade han förskjutit sitt eget kött och blod? Hon hade alltid trott, att sådana vidunderligheter endast förekommo i fostermoderns romaner. Visste han i hvilka benhårda, kärlekslösa händer han anförtrott sitt barn?

Hennes längtan hade flugit hemåt innan hon ännu kände sitt hemlands namn. Och då hon fått veta, att det hette Sverige, kallade hon soffhörnet Sverige, därför att hon trifdes där som ingenstädes i världen och hade sina närmaste kring sig.

Det var auntie Annie Eld och hennes son. De hade känt hennes riktiga mor, och han hade varit skolkamrat med hennes bror, som hon nu också tyckte sig dunkelt minnas. Han hette Karl och var fjorton år, när han blef borta på sjön.

Om sin mor hade hon tusen frågor att göra och återkom ständigt med nya:

– När dog hon? Hvad hette hon i sig själf? Hur såg hon ut?

Därtill svarade han:

– Hon dog när ni föddes. I sig själf hette hon Gunhild Stååt. Och hon liknade er.

När hon frågade om sin far, fick hon till en början ännu kortare svar. Men småningom lockade hon honom att berätta om den hemliga fiendskap, som rådt mellan den svenska nutidsdiktens främsta vederdelomän, växelvis korade till kungar för en dag i andens rike, alltid ridande hvar på sin kant af det yttre erkännandets gungbräde, som växelvis höjde den ene till skyarna och tryckte den andre till jorden – –

– Den som sist dukade under – sade han – var min far. För sex år sedan trycktes han ner i jorden – – Er far hade redan då – – men hvad tjänar det till att rifva i gamla sår! Låt oss tala om något annat! Ni vet att han är omgift?

Hon nickade tankfullt:

– Hvad slags människa är den nya frun?

– Vacker, rik och mörk med krokig näsa – i allt raka motsatsen till er mor.

– Naturligtvis! Hon är ju också friherrinna ...

– Nej fy, låt bli att tala sådär! Det låter som vore ni bitter för den löjliga titelns skull. Er egen mor var grefvinna född – och ingen nygrefvinna utan af den gamla, lysande ätten Stååt med två å. Men framför allt var hon en diktares hustru. För henne – som för honom själf den tiden – var verkets lödighet, sanning och storhet allt. Men morgondagens herre blir oftast bespottad af dagens drängar, och det är alltid isig luft kring en man som är litet för stor för sin tid. Er mor hade säkert för ömtålig hud. Jag inbillar mig, att hon dog af sårad stolthet.

– Ni menar, att friherrinnan har mindre ömtålig hud?

– Javisst. Men hon och hennes bror ha också gjort er far till – till det han nu är.

– Hvad menar ni? Kan en diktare bli något annat än han är?

– Det ser så ut. Den Gunnar Grip, som förr var mager och folklig och skald, är nu magig och ordensprydd och baron. Baron är latin och betyder dumhufvud. Det är förlåtligt om man är född till det, men att man låter göra sig till det är i våra tider oförlåtligt. Baron Stjärngrip! Det luktar uppkomling långa vägar! Diktaren har blifvit lycksökare. Egentligen heter han Jönsson ...

Han rodnade som en ung flicka, när det sista undfallit honom. Hon såg olycklig ut och anmärkte ogillande:

– Ni hatar honom?

Men han skakade sitt hufvud:

– Nej. Jag blygs öfver honom. Han var en gång diktare. Det betydde icke då, som nu, en liten rimmare, utan en man som tänkte större än mängden och hade något att säga sin samtid – något som ingen annan kunde säga. En sådan man får icke nedlåta sig till att ljuga och hyckla och knuffas med andra lycksökare om stjärnor och guld!

Hon sänkte sin blick och teg en stund. Innerst tviflade hon icke på, att han talte sant och hade rätt från sin synpunkt, men det kändes i alla fall som om han sårat henne med sina hårda ord:

– Litet glitter och bjäfs på bröstet, invände hon, gör väl icke en diktare mindre – om han eljes är hufvudet högre än andra? Eller menar ni, att min far blifvit ett dumhufvud i och med det han blef baron?

Han svarade:

– Nej. Men han har blifvit bokfabrikant åt tryckartrusten – ett slags vitter storleverantör, som skrifver på beställning – – och som bär skulden för all annan litterär lösaktighet – allt det där som mer än något annat ondt befordrar emigrationen – för snart kan ingen förnuftig människa härda ut i den af uppstyltadt tal och sprudlande vatten och känsloförhäfvelse förgiftade luften hemma – –

Men nu måste hon skratta:

– Store, hygglige, ädle sanningssägare – hvad ni öfverdrifver!

– Ja naturligtvis! skrattade han med. Det ligger i ifrandets natur. Och jag medger, att det ryser rent personligt i ryggen på mig hvar gång jag tänker på de 1,758 skalder, som för närvarande lära lefva och verka i vårt gemensamma fosterland. De företräda, enligt min tro, icke någon litteraturens blomstring, utan en öfverfetma, som aldrig vittnar om andlig sundhet. Frågar man dessa för all nyttig samhällsverksamhet förlorade kraftordstrumpetare, hvem som gett dem första väckelsen, svara de enstämmigt: Gunnar Stjärngrip – – –

Detta och mycket annat, som de talt om, mindes hon förunderligt klart, där hon nu stod i sofpåsen bakom honom, med handen på hans skuldra, medan Trollsländan, hans tankars skapelse och händers verk, susade genom luften öfver Nordsjön – närmre och närmre detta mångomtalta land och denne mångomtalte far, som hon kanske om några timmar skulle få se. Det kändes spännande. Ty hur mycket ondt hon än hört om honom, fanns innerst i henne alltid något, som tog honom i försvar. Hon tyckte mest det var synd om honom, föreställde sig, att han förfallit liksom till dryckenskap, och att hon med sin dotterliga kärlek kunde stillsamt leda det förkomna snillet in på en bättre väg. Hvad han brutit mot henne var glömdt, som de gråa år hon vändt ryggen. Framför henne låg vida världen. Det förgångna tyckte hon sig redan se så fjärran från, att allt jordiskt blef smått och endast världsalltet stort.

Och nu var det plötsligt som om hjärtat stannat – ofrivilligt lyfte hon handen från hans skuldra, förde den till sitt bröst och drog djupt efter andan. Något liknande det hon nu såg, hade hon aldrig skådat.

Framför henne började själfva världsalltet koka och sjuda, töcknen bäfvade och brusto som hvirflande spindelväfsslöjor, förtärda en efter en af ett blossande jättebål bakom – – – när allt var förtärdt kom solen som ett glödande klot till synes, sväfvande fritt i det gränslösa blå.

Och nu började luften klarna under henne, vattenvidden blänkte åter fram, men hade fått gräns till höger i en rundning. Det var Jutlands rygg mot hafvet, och snart framträdde som på en karta kustens linjer, Jämmervikens inåtböjning, Skagens finger som pekade österut, där Sverige låg.

Trollsländan höll kurs ett stycke längre norrut, och med stigande spänning stirrade den unga flickan efter första skymten af sitt okända fosterland. Vänstra handen hade hon åter lagt på sin brudgums skuldra.

Där höjde sig ett litet blått moln öfver synviddens gräns – fosterlandet ur oändlighetens synpunkt. Ännu en halftimmes susande färd genom rymden, och svenska kustens nyckfullt knypplade spetskontur trädde fram. Sedan lösgjorde skären sig, fingo form och färg. Bakom stodo inlandsbergen ännu blå.

På ett enda ställe sträckte de sig nästan ända ut till hafvet och stupade brant mot strandremsan.

Utmed klippväggen skymtade en gyttring af röda tegeltak, oregelbundet ordnade på ömse sidor om en enda hufvudgata, som på midten vidgade sig nedåt hamnen med ett torg och uppåt berget med en kyrkogård. Där stod kyrkan med sin förgyllda tupp, som hade utsikt mot norr och väster och söder, men icke mot öster.

Ofvanom på bergets krön sågs ett slott med öppna pelargångar, skinande hvitt.

Trollsländan svepte in mot land i en väldig båge och sänkte sig långsamt mot den jämna strandremsan söder om staden.

FJÄRDE KAPITLET.

Hur den store mannen och den lilla kvinnan vaknade i stora koffen på Valaskjalf tidigt den stora dagen; hur skalden såg den främmande fågeln; hur Lohmander kom att uppbåda herremakten i Flundrestrand och något litet af hvad senare hände.

I.

Gunnar Stjärngrip vaknade på morgonen den stora dagen just när första skottet smällde från pansarkryssarn Gunnar Stjärngrip, som under natten ankrat på Flundrestrands redd.

Det var klockan 2,38 f. m., »den sekund, då den store diktaren för sextio år sedan med sina snillrika ögon första gången såg dagens ljus» – som det stod i den af Eilert Berendsen, svågern och direktören i aktiebolaget Gunnar Stjärngrip, till högtidsdagen skrifna och utgifna legenden.

Ännu något omorgnad, satte skalden sig upp i den breda, äktenskapliga barocksängen, som till det yttre liknade en öfverlastad holländsk koff, och strök mekaniskt handen genom sin hvita hårman, för att återgifva den dess från millioner reklam- och vykort kända resning.

Sedan detta väl var gjordt, hälsade han sin hustru med ett kärligt ögonkast, men afböjde med sitt knubbiga pekfinger i luften hennes försök till omedelbart närmande och började räkna:

– Ett – –

– Min kære lille Gris, utbrast hon.

– Tyst! Två – –

– Men min älskede Tyksak – –

– Tre, fortfor han, ängsligt lyssnande.

Hon såg på honom med den blandning af skrattlystnad, beundran och hängifvenhet, hvaraf hennes kärlek var en sammansmältning, som hon för sin del funnit vida användbarare för äktenskapets praktiska syften, än någon ren och enkel känslometall.

Håret stod som en silfverstrålkrans kring hans högröda, skinande breda och pösande runda ansikte, i hvars midt den fäderneärfda bondnäsan nu låg till hälften begrafven, som Falsterbo kyrka mellan flygsandsvallarna i hans hembygd. Men i den röda köttöknen lyste under en mäktig panna, som nedåt afgränsades af väldiga hvita bryn, ett par stora, pigga, grå barnaögon, hvilkas uttryck trots allt besjälade den darrande materien.

– Fyra! sade han högtidligt och såg förbi henne, där hon satt vid hans sida i bädden som en knappnål i madrassen, en liten sydländsk skönhet med svart lockigt hår och sammetsmjukt mörka ögon i det skarpt och

stilrent skurna elfenbensansiktet. Hon liknade mycket den neapolitanske fiskargosse, hvars skönhet i oljetryck inbringat aktiebolaget Gunnar Stjärngrip 20,000 kr. netto, och som hängde i hvar någorlunda välbärgad flundrestrandsinvånares finaste rum, från borgmästarns till fiskarns.

– Fem – –

När skalden räknat till nio, lyssnade han med omisskännelig otålighet efter det tionde skottet, och i den tryckande tystnaden fick hans skägglösa ansikte ett uttryck som ett misslynt, bortskämdt jättebarns.

– Nio skott! knotade han – och Eilert som lofvat mig kunglig salut! Du Kirsten?

Nu hade hon plötsligt blifvit för honom en lefvande verklighet, som han kräfde medkänsla af, och med ett skratt så smittsamt muntert som en vårbäcks porlande, kastade hon sig till hans breda bringa, slog armarna kring hans nackfettvalk och kysste honom:

– Min älskede Gris, nu må du entelig låte din lille baronesse gratulere – –

– Tack, käraste Kirsten Krognos – han kysste henne tillbaka och gjorde sig vänligt fri från hennes armar – jag får verkligen bekänna, att min vän sjöministern beredt mig en mindre treflig öfverraskning! Nio skott – –

– Är ett for hver af sånggudinnerne – afbröt hon – Eilert skref, att de icke tordes ödsle bort mer krutt – af forskräckelse for statsrevisorerne – –

– När man skickar svenska flottans stolthet, Gunnar Stjärngrip, till Flundrestrand för att salutera sin gudfader, är det futtigt att spara på krutet!

Han skakade sitt hvita hufvud ogillande, och sedan han väl kommit i farten, fortfor han:

– För resten har jag så ofta bedt dig tala rent språk – men låta mig slippa den förfärliga blandningen!

– Men min lille Tyksak – –

– Tyksak – Tyksak? Nej, jag undanber mig det förskräckliga danska tillmälet! Kalla mig i Guds namn tjockis, om du tycker att det tilltalsordet anstår en andens storman – –

Hon dränkte hans grymtan i en störtsjö af skratt, svepte täcket beslutsamt upp öfver hakan och undstack sig längst bort i den breda sängen:

– God natt, Snaskebasse! Du har vaknet på galit öre. Sof en stund till, så kanske humöret blir bättre!

Därmed försvann hon under täcket, och skalden sjönk tillbaka mot sitt örngott. Men sofva kunde han icke. Han hade feber i kroppen och därtill samma behagliga spänning, som när han var barn och vaknade julafton.

Öfver den breda bukiga sänggafveln lät han blicken flyga ut öfver lyxen i det kungligt inredda sofrummet, som upptog hela midtpartiet af slottets andra våning och med fyra stora fönster vette mot väster. I tankarna såg han det hem på skånska slätten, där han i dag för 60 år sedan kom till världen. Det var ett burget allmogehem – men i alla fall hvilken skillnad i yttre förhållanden mellan nu och då! Hans lif var honom själf i denna stund som en saga, men sanning var, att han med egen kraft brutit vägen, som ledde från bondehemmet till Valaskjalf.

Och som ofta förr de sista åren kom det öfver honom en gråtmild stämning af saknad, att aldrig ha fått visa sig i all sin yttre glans och härlighet för någon af de kära, han lämnat efter sig på vägen. Det var far och mor och syster och bror, men framför allt hon, som delat med honom de hårda årens fattigdom och försmädelse

och som han en vinterdag för 18 år sedan lagt till ro i den frusna jorden på Flundrestrands kyrkogård.

Den tanken brände till i bröstet, som en glöd kan blossa till för ett vinddrag långa tider efter det elden slocknat. Men han hade nu icke tid att hänge sig åt fåfänga, känslosamma betraktelser. Yttre ära och glans fick ingen gratis, och om dagen för honom skulle bli ärofull, skulle den också kosta honom åtskillig ansträngning. Åtta, kanske tio tal skulle han nödgas hålla, och så många kunde hans hufvud icke rymma på en gång. Han fick lita på stundens ingifvelse beträffande alla småtal, men det stora högtidstalet, som redan var sändt till telegrambyrån och som i morgon skulle läsas i alla tidningar landet rundt, måste han kunna framsäga utan att staka sig. Det var också redan inlärdt ordagrant, med minspel och åthäfvor, men för säkerhets skull lät han de högstämda satserna ännu en gång, i paradmarsch med flygande fanor och klingande spel, draga förbi genom minnet.

När de sista ordkolonnerna lyckligt och väl slutit upp, vände han sig i bädden så, att han fick utsikt mot den kulle, hvarunder hans nuvarande lilla hustru låg, lifslefvande att döma af det tunna sidentäckets regelbundna höjning och sänkning. Ögonen började tindra i jättebarnaansiktet, och han böjde sig plötsligt fram, hviskande:

– Sofver du, Kirsten?

Intet svar.

Då började det värka i hans breda bringa, det stora, bortskämda barnet blef åter känslosamt och vände sig bort, med tårar i ögonen.

Likafullt skymtade han genom de höga fönstren den stora öppna platsen utanför Valaskjalfs pelargång, det långa, smala festmiddagsbordets skelett och gränslinjen nedanför, nyckfullt dragen af furorna som växte på bergets branta sluttning. Bakom glittrade redden utanför Flundrestrand med den flaggprydda pansarkryssarn förankrad mellan de yttersta skären, öfver hvilka sommarhimmeln spände hög och blå.

Men allt detta speglade sig blott i hans ögon, tankarna gingo motsatta vägen. Han hade nyss gjort Kirsten ondt – och ändå – – hur mycket hade han icke henne att tacka för! Honom, den af alla andra misskände, af motgång och år tyngde, fattige, sorgsne diktaren Gunnar Grip hade detta barn af hetare blod än Nordens sol ger sina döttrar, tagit vid handen och infört i lidelsens land, honom ensam hade hon förbehållit sin af så många yngre män eftersträfvade unga skönhet. Det var också hon som visat honom vägen mot maktens och ärans tinnar. Att han nått dem, var hans eget snilles gärning, men för allt det yttre, rikedomen, njutningen, makten, glansen hade han henne och hennes bror att tacka.

Där kom en fågel flygande från himmelranden i väster – – han följde den tankfullt med blicken. Han mindes utan bitterhet sin fattigdoms och förnedrings tid. Det som då burit också honom högt öfver nöd och ringaktning, var hans kärlek till henne, som för länge sedan var död, och hans skaparkraft, som brusade högre och högre i hungerns och den kränkta stolthetens natt, men sinade i öfverflödets och den tillfredsställda fåfängans dag.

Kungsörn! Kungsörn i himmelns sky – tänkte han – en gång var jag din like!

Sedan nickade han undergifvet: allt kan en människa icke hålla i famn på en gång, och i enlighet med naturens ordning var ungdomen hungerns, de höga målens himmelssträfvandets och rönnbärsfilosofiens tid. Åren medförde mognad, stadga, mättnad och därmed en något ljusare syn på tillvaron, jämte en mindre sur filosofi.

Men hvad var det som kom sväfvande därute högt i det blå? För andra gången for han upp i bädden och det kändes, som om hjärtat plötsligt blifvit vanvettigt i hans bröst:

– Kirsten! Kirsten!

Hennes första, yrvakna blick fann den store skalden i bara nattskjortan stående midt på golfvet, stirrande ut genom fönstren med en förvildad blick:

– Ser du! Flygplanet! Människosnillets sista eröfring!

Hon skrattade så att tårar tillrade utför kinderna och svarade:

– Nej, jeg ser bare dig, och du synes galen!

Men han hade redan försvunnit ut på balkongen med en kikare i hand. När han åter kom in, var hans ansiktsuttryck förändradt.

– Jo, det var en flygmaskin, sade han buttert, och så vidt jag förstår har han landat söder om staden.

Friherrinnan som emellertid försvunnit i badrummet, plaskade hörbart med vatten därinne, men ropade samtidigt genom den öppna dörren:

– Det var då lystigt!

– Jag tycker det är lagom lystigt jag!

– Hvorför det?

– Denhär förbannade människofågeln kommer tydligen för att knipa priset, som din bror i sitt lättsinne utfäst – och tänk om han uppfyllt villkoren?

– Ja tänk! Det vore en reklame!

– Visserligen. Men något dyr. Hundratusen! Jag tror knappt Eilert har summan på sig.

– Nå, så skrifver vi ut en check, hördes hennes glada röst genom plasket, men skaldens min var som ett jättebarns, tvunget att svälja ett obehag med hull och hår, och han skrek förbittradt tillbaka:

– Herre Gud, men har den där fördömda skojarn flugit öfver Nordsjön med passagerare, begriper du väl, att jag kan hälsa hem! För i så fall har han utfört en bragd, som gör honom till dagens hjälte.

Nu kom intet svar från badrummet. Till och med plaskandet hade upphört. Men skalden fortfor:

– Jag sade det från början till Eilert. Nu för tiden är ingenting omöjligt. Man skall vara mycket klent begåfvad för att absolut förneka undret. Det som i går var en orimlighet, är i dag ett axiom. Flygtekniken gör dagligen nya framsteg. Akta dig! Men din bror var fullkomligt förhäxad af sin luminösa uppfinning: gratis-världsreklamen – och nu ligga vi som han har bäddat – – hör du hvad jag säger, Kirsten Krognos?

– Du skriger skam tilstrækkeligt! Friherrinnan stod nu i dörrn till badrummet, klädd i en dyrbar morgonrock af spetsar. Må jeg for resten väre fri for din storsnudede svenskhed og det væmmelige kælenavn!

Skalden såg på henne. Jo! Nu var hon vid trefligt lynne. Och nu gällde det för honom att betäcka reträtten. Därför genmälde han, godmodigt leende:

– Ätten Krognos var, som du vet, en af Danmarks äldsta och förnämligaste adelssläkter. Men om du tycker, det låter bättre, skall jag hädanefter gärna kalla dig Kirsten Storsnude.

II.

När det första kanonskottet dånade från redden, vaknade hela Flundrestrand och 2,319 svenska hjärtan fröjdades. Flertalet af stadens idoga befolkning somnade dock åter in, så snart den moderna löskrutsbombardergaliotten tystnat, och endast fyra synnerligen inflytelserika samhällsmedlemmar förblefvo så pass vakna, som de i allmänhet behöfde vara för att sköta sina respektive ämbeten. Det var Ettan, de två Nollorna och Lohmander.

Ettan kallades tullförvaltarn, dels därför, att han i yttre måtto liknade en humlestång, dels därför, att han, som stadsfullmäktiges ordförande, betraktade sig själf som nummer ett. Af motsvarande yttre men motsatt inre anledning kallades borgmästarn och doktorn nollorna. De betraktade sig i självfva verket som raka motsatsen till dessa illa beryktade ovaler, af hvilka de endast lånat den i högre mening betydelselösa yttre formen.

Också stadsvaktmästarn och tillförordnade fiskalen Lohmander hade af sin skapare fått samma äggliknande yttre och därtill en kycklings pipiga stämma, men som han var en rifvande rackare och därtill af underklass, kallade ingen honom för nolla.

Alla skulle den stora dagen hålla ett eller annat tal, och ingen af dem hade därför riktigt ro i kroppen!

Ettan och båda nollorna blefvo tillsvidare liggande kvar i sina sängar, men Lohmander, som var stadens ende polisbetjänt och på samma gång tillförordnad fiskal, for upp och drog på sig helgdagsmunderingen. Som fiskal ålåg det nämligen honom att i spetsen för polisstyrkan sörja för ordningen i staden, och han beslöt att omedelbart företaga en rund.

Hur välbetänkt beslutet var, fattade han först när han kom fram till torget och fick syn på flygtyget just som det susade nedåt, snedt genom luften. Han förstod på samma gång, att den där jätteolycksfågeln skulle ställa honom inför en uppgift, som han svårligen på egen hand kunde lösa, därför gick han torget rundt och bultade på hos tullförvaltarn, borgmästarn och doktorn. Alla stucko de sina hufvud ut från sängkammarfönstren och fingo del af hvad t. f. stadsfiskalen trodde sig ha iakttagit.

Sedan han sålunda uppbådat herremakten i staden, begaf sig Lohmander modigt men med värdighet, d. v. s. utan brådska till ort och ställe.

Olycksplatsen var, som han föreställt sig, ängen utanför södertull, och han kom just lagom för att bevittna, hur en mycket stelbent ung man försiktigt steg ned från flygmaskinens förarplats, och hur en ung flicka, med kjolarna spända som en fallskärm, flög till marken och tycktes studsa upp i flygmänniskans famn. Flygmänniskan tryckte henne till sitt hjärta för lif och död, och de växlade en kyss så lång, att till och med Lohmander drog djupt efter andan, när deras läppar skildes.

Då hade redan Ettan hunnit utanför södertull, följd hack i häl af de två nollorna, som efter hand slöto upp till vänster om Ettan, så att hela 100-talet samtidigt nådde fram.

Borgmästarn, som hoppat rakt ur sängen i den kvällen förut framlagda uniformen, fast han i hastigheten glömt värjan hemma, ansåg sig strax självskrifven att taga ledningen, hvarför han myndigt steg fram och tillkännagaf:

– Jag är borgmästarn i Flundrestrand.

– Godt, sade främlingen, som nu höll på att styra och ställa med maskinen.

– Ert namn om jag får be!

– Eld.

– I sanning kort och godt! utbrast tullförvaltarn.

– Och den unga damen? fortfor borgmästarn.

– Miss Redwood.

– Komna från?

– Hornsey på Englands östra kust.

– I hvad ärende?

– Att hämta hundra tusen kronor.

Därmed hade Manchestersammetsmannen afslutat sitt sysslande med maskinen, och nu steg han fram, hälsade höfligt på de andra tre och räckte handen åt t. f. fiskalen:

– God dag, Lohmander! Känner han igen mig?

– Herre Gud, pep Lohmander och förde vänstra handen till mössan, javisst! Det är ju den unge baronen.

Ettan och de två nollorna stodo nu som tre frågetecken. Alla hade kommit till Flundrestrand under loppet af de senaste sex åren och kände hvarken den unge eller gamle baronen. Doktorn kunde däremot adelskalendern på sina fem fingrar.

– Det finns ingen friherrlig ätt med namnet Eld! utbrast han.

– Mycket sant, medgaf flygmänniskan. Det fanns en gammal friherrlig ätt med namnet Stierneld, men jag har tagit mig friheten att låta den utslockna med min far. Friherretiteln passade icke till arbetsblusen, som jag bar. Allra minst i England, där högvälborenhet ännu har en smula kvar af sin betydelse. Mitt namn är alltså endast Gustaf Eld.

Detta långa tal af den nyss ordknappe Manchestersammetsmannen gjorde ett så förbluffande intryck på Flundrestrands tre förnämligaste män, att ingen af dem till en början fann ord för de tankar, som förmodligen korsade hvarandra i deras hjärnor. Alla betraktade mellertid den unga damen med frågande, mycket nyfikna och litet skygga blickar.

– Är det – är det er fästmö? frågade tullförvaltarn till sist.

– Hustru, fick han till svar.

– Miss – miss – – hur var det?

– Redwood.

Detta föreföll ännu mer misstänkt. Manchestermannen, som sade sig vara den store Gustaf Stiernelds son och alltså baron, fast han kallade sig herr Eld, kom flygande, Gud vet hvarifrån, i sällskap med en sjuttonåring, som han ömsom kallade hustru och miss Redwood. Till på köpet stod han nu och talte engelska med henne, och hon lämnade honom ett papper, som hon hållit på att skrifva. Och han nickade åt henne och såg ut som om han velat kyssa henne i allas åsyn, men vände sig i stället till Lohmander och frågade:

– Hur dags öppnas telegrafstationen?

– Klockan åtta.

– Gör mig den tjänsten att då lämna in det här telegrammet, han räckte stadsvaktmästarn papperet och ett guldmynt, som han tagit ur fickan. Jag har inga svenska pengar, innan jag får mina hundra tusen, tillade han skämtande, men det går väl an att få växladt.

– Skall ske, herr baron – –

– Och hör på, Lohmander! Miss Redwood och jag ha farit hela natten genom luften. Det har varit en rätt spännande och ansträngande färd. Vi går nu till hotellet och lägga oss. Men maskinen här behöfver vaktas. Det är en pjes, som är värd 30,000 kr. bröder emellan. Låt hölja öfver den med presenningar och sätt vakt så att ingen kan skada den af nyfikenhet eller okynne.

– Skall ske, herr – –

– Rätt så! Herr Eld. God morgon, mina herrar.

Därmed stack han armen in under den unga flickans, lyfte på mössan och ville gå. Men borgmästarn hejdade honom och anhöll höfligt att bli föreställd för miss Redwood. Tullförvaltarn och doktorn följde efter någon tvekan exemplet. Alla tryckte hennes hand och frågade på engelska, hur hon mådde. Sedan frågade tullförvaltarn om hon icke kunde tala svenska, hvartill hon nickade och sade:

– Tysan jeffla.

Hennes språkkunskap gjorde starkt intryck. De svenska herrarna stirrade på henne, som om de aldrig trott det möjligt, att en engelska kunde så mycket svenska.

Borgmästarn var den förste som återvann fattningen, men han försökte icke vidare något samtal med miss Redwood utan vände sig uteslutande till herr Eld.

– Om jag rätt fattat era ord, sade han, skulle ni i natt med denna unga dam ha flugit öfver Nordsjön?

– Ja.

– Ni skulle alltså ha uppfyllt villkoren för att vinna det stora Stjärngripspriset? fortsatte tullförvaltarn.

– Obestridligen.

– Det är verkligen – verkligen bevis på flygteknikens kolossala utveckling! erkände doktorn. Och borgmästarn underströk ytterligare:

– Ni har då, som det förefaller, utfört en verklig bragd?

– Jag har haft den lyckan att vara den förste. Om ett halfår är det säkert ingen enastående bragd.

– Rätt så, unge man, inföll tullförvaltarn. Litet blygsamhet är alltid klädsam, och om jag får säga min mening görs det nu för tiden väl mycket väsen af de många luftsportbragderna.

– Jag är alldeles af samma mening, instämde luftsportsmannen leende.

– Ja men, anmärkte borgmästarn, ni har i alla fall världsrykte nu?

Världsryktbarheten ryckte på axlarna och log alltjämt lika förbindligt i det han genmälde:

– Mycket sant. I detta nu faller förmodligen öfver mig och mitt namn en glimt af det blixtljus, som beständigt bränner in nya dagsländors namn på världshistoriens film.

Detta var för mycket för borgmästarn och han invände:

– Blygsamhet är en dygd, unge man, men ni går för långt. Ni har i alla fall hedrat det svenska namnet, och jag kan försäkra er att, om ni bara valt en annan dag, skulle Flundrestrand ha beredt er en hyllning, som ni sent skulle ha glömt – – I dag är det, tyvärr, omöjligt.

– Så mycket bättre! God morgon, mina herrar!

Luftseglarn lyfte än en gång på mössan och ville gå, men hejdades nu af tullförvaltarn:

– Ännu ha vi en liten formalitet att uppfylla, sade han, ni har infört den där besynnerligheten i riket – –

– Ja, men det är icke min mening, att den skall stanna i riket. Jag flyger i morgon tillbaka.

– Allt som införes i riket måste förtullas, vidhöll tullförvaltarn ämbetsmannamässigt. Frågan är bara, hvilken paragraf af tulltaxan, som är tillämplig. Tar jag det hela som maskin, blir det mycket dyrt. I motsatt fall har jag fullkomligt fria händer – för egentligen är det där hvarken fågel eller fisk. Hvad tycker ni själf?

– Mera fågel än fisk.

– Mycket sant, skrattade Ettan. – Mycket sant, men som fågel kan åbäket verkligen icke få passera. Hvad består det egentligen af?

– Träribbor.

– Godt. Vi få se. Egentligen hastar det kanske icke med uppgörelsen. Ni är vederhäftig för 100,000 kronor. Fallet är enastående. Jag skall höra mig för telegrafiskt hos generalen. God morgon.

När de unga tu vändt ryggen till, tog borgmästarn telegrammet ur handen på Lohmander, men lämnade det omedelbart till tullförvaltarn, i det han sade:

– Det ser ut som om det vore till hans hustru. Hvad skrifver lilla missen?

Ettan läste och öfversatte:

MRS. ELD

Hornsey

Lyckligt framkomna efter en oförglömlig natt. Båda vid bästa hälsa, men något trötta. Gå nu till sängs. Kärlek.

Gunhild.

Ettan och de två nollorna stirrade en stund i tysthet på hvarandra. Ändtligen sade doktorn:

– Det tycks vara två riktigt moderna ungdomar!

– Just af rätta ullen! instämde borgmästarn. Tullförvaltarn nickade:

– Snygga barn! sa fan om kattungarna.

III.

– Vi må göre det bäste möjlige af situationen, sådan den foreligger, sade friherrinnan Stjärngrip i det hon reste sig från frukostbordet. Vi sänder alltså Gregersen med automobilen och hemter aeronauten till festen.

Naturligtvis får du så hålle en lille tal for ham, Tyksak.

Därtill svarade skalden hvarken ja eller nej. Öfver den öppna platsen utanför Valaskjalf kom borgmästarn redan rullande, följd af magistratens öfriga ledamöter, f. d. snickaremästarn Jonsson och f. d. slaktarn Broms. Borgmästarn ståtade i uniform med värja vid sidan, rådmännen i svarta rockar af smakfullaste Flundrestrands-snitt.

Skalden, som till den stora dagen skaffat sig en fullständigt ny uppsättning af kläder från sin skräddare i Paris, hade till förmiddagens uppvaktningar ifört sig en dyrbar redingote, som blott alltför väl framhäfde den lilla, knubbiga barockgestaltens yttre linjer. Men med solig värdighet trädde han ut under pelargången, hälsade och intog platsen framför den midtersta pelarn, synbart beredd att lyssna.

Borgmästarn och de två illiterata bisittarna, stannade nedanför trappan. Ordföranden blottade sitt hufvud – i den trekantiga hattens kulle satt konseptet fastklistradt – hostade högtidligt och började:

– Högvälborne herr friherre och kommendör af stora korset, m. m.

Skalden lyssnade i början välvilligt, men snart började hans tankar gå egna vägar, och friherrinnan, som från en mera blygsam plats i bakgrunden åsåg högtidligheten, märkte till sin förskräckelse, att jättebarnaansiktet mer och mer antog sitt misslynta uttryck. Det hade fallit jubilaren in, att han i dag, borde ha lagt en krans till minne och tack på sin första hustrus graf.

Borgmästarn slutade och skalden höll ett kort tal till tack. Sedan ryckte tullförvaltarn fram i spetsen för stadsfullmäktige, och började:

– Högvälborne herr friherre och kommendör af stora korset af K. Nordstjerneorden m. m.

När han slutat och skalden tackat rullade doktorn fram i spetsen för F. F. B. S. och började:

– Högvälborne herr friherre och kommendör af stora korset af K. Nordstjerneorden m. m.

Skalden tackade, och Lohmander tågade fram i spetsen för F. F. K. K., företrädd af en mässingssextett, som blåste falskt »Ur svenska hjärtans djup», och ett standar, i hvars duk ett kägelspel af smutsgult kläde stack af mot en bakgrund af solkigt mörkblått ylle.

Alla började med samma uttryck, och alla sade, hvar på sitt vis, hvad jubilaren visste bättre än någon annan, nämligen att han var stor, konung i andens rike, skald af guds nåde, en prydnad för sitt land och sitt folks stolthet.

I sina fyra svarstal varierade skalden kvickt och fyndigt sin uppgift och ägnade några erkännsamma ord åt hvar talare personligen. För borgmästarn antydde han, att en skald var ett slags andens borgmästare i högre mening, tullförvaltarn försäkrade han, att en diktare var ett slags publikan, fast i annan bemärkelse, äfvensom någonting liknande stadsfullmäktiges ordförande i kulturell mening, därigenom att han var folkets talande tunga; för doktorn framhöll han, att liksom folkets hälsa var målet för läkarns gärning, var den i andlig måtto också målet för skaldens; och slutligen lät han Lohmander skämtsamt förstå, att diktande var ett slags andens kägelspel, som i likhet med det kroppsliga, tog alla krafter i anspråk – men verklig diktare var blott den, som alltid slog bataljon – –

När allt var slut, trädde friherrinnan fram och inbjöd samtliga uppvaktande på förfriskningar, och under det korta samkväm, som följde, berättade borgmästarn, tullförvaltarn, doktorn och Lohmander allt det märkliga, som de denna morgon redan bevittnat. Därunder såg friherrinnan, att skalden blef ängsligt blek, hvarför hon snarast möjligt med utsökt höflighet dref sina gäster på porten.

– Hvad var det den unga flickan hette? frågade skalden i det han tryckte borgmästarns hand till afsked. Redwood?

– Redwood – ja, så var det, svarade borgmästarn.

När de blefvo ensamma, gick friherrinnan fram och strök skalden öfver pannan och såg då, hur dubbelhakan darrade, hvilket alltid var tecken till, att han var mycket upprörd.

– Hvorledes är det, Kære? sporde hon ömt, men han sköt henne från sig, ringde och befallde, att automobilen ögonblickligen skulle köra fram.

– Till hotellet i Flundrestrand, ropade han i det han satte sig upp. Och i nästa ögonblick rullade motorvagnen utför vägen, som i sicksack förde ned till staden.

På hotellet erfor han, att de främmande gästerna gått till sängs och befallt, att ingen fick väcka dem.

Skalden steg i alla fall uppför trappan till gästrumsvåningen. Utanför dörrn till dubbletten såg han ett par gula små snörkängor sida vid sida med ett par större svarta. Han knackade på dörrn, men fick intet svar.

Med gråten i halsen gick han åter utför trappan och öfver torget till kyrkogården. Det kändes som skulle ingenting annat kunna betaga honom denna plötsligt påkomna hjärtats vånda, än ett besök vid hustruns graf.

Där låg en krans af blåklint och en papperslapp med ett ord i blyertsskrift och på främmande språk:

Mor.

FEMTE KAPITLET.
Något om världsberömdhet och flugor och en ångerfull faders bref.

Vid middagstiden vaknade Gustaf Eld i det inre rummet af Grand Hotel Flundrestrands förnämligaste dubblett och undrade hvar han befann sig – allt det där otroliga, som han inbillade sig hade händt, hade han förmodligen drömt ...

För att få en utgångspunkt för sina omorgnade funderingar steg han ur sängen, gick fram till fönstret och lät rullgardinen surra till väders.

Utanför såg han sin födelsestads torg och flaggprydda hus och kyrka och kyrkogård, allt i strålande sol. Så mycket var otvifvelaktigt sant. Och i nästa nu var det honom, som om hjärtat velat brista af glädje. Från rummet utanför hördes lätta, beskäftiga steg. Det var hon! Det var Gunn och ingen annan. Det var ingen dröm! Allt var sanning och verklighet.

– God morgon! ropade han genom dörrn och svaret kom i den där brösttonen, som var hennes och ingen annans.

– God morgon! Är du färdig?

– På stund, om du är hygglig och ger mig något att ha på fötterna.

Dörrn blef öppnad på glänt, en hand sväfvade in som en hvit fågel, med hans stora svarta kängor i näbbet, satte dem från sig på golfvet och lyfte innan han kommit sig för att fånga den.

– Skynda dig! kuttrade hon genom dörrgläntan. Jag har tusen ting att berätta. Och för resten är här bref och

telegram.

Tio minuter senare öppnade han dörrn och steg ut i förmaket. Midt på golfvet stod ett bord, dukadt för två och pyntadt med blommor som till fest. Mer såg han icke. Men bak dörrn stod Gunn på lur, och i nästa nu hade han henne i famn.

– Har du sofvit? frågade han, när de ändtligen nedläto sig till att tala. Och hon såg på honom med fuktiga ögon, skakade på hufvudet och svarade:

– Nej. Jag sof så godt i natt bakom ryggen på dig. Och nu tycker jag, lifvet är för kort, för att jag skulle kunna sofva mer än alldeles nödvändigt.

– Nå, hvad har du tagit dig till då?

Hon gick på golfvet och satte ena foten så noga framför den andra, som om hon velat mäta afståndet från vägg till vägg.

– Jag kände mig just som en liten vov, sade hon, satt att vaka öfver din sömn och på samma gång öfver Trollsländan. Och först låste jag dörrn om dig och gick ut och såg efter Trollsländan. Jo, hon var täckt med segelduk, och en lots stod på vakt. Så gick jag och plockade blåklint. Och så gick jag till mor. Där satt jag en stund. Och så gick jag hit upp och lyssnade här vid dörrn och hörde, att du sof. Då tänkte jag, att jag kanske också kunde sofva en stund. Och så tog jag af kängorna och satte dem vid sidan om dina utanför dörrn och reglade innanför. Och så lade jag mig på soffan där, men hade ingen ro i kroppen. Jag tyckte, jag kunde ligga och höra allt som tilldrog sig i staden! Och först kom en automobil med en herre, som frågade efter dig. Och jag förstod, att han icke ville låta sig nöja med det besked han fick, för jag hörde honom komma pustande uppför trappan och stanna utanför dörrn och knacka. Jag teg som en råtta. Och så gick han. Och jag låg väl en timme och försökte sofva, men så steg jag upp och gick ut för att titta på staden. Och så fick jag se hela stassen, när alla de höga herrarna kommo med tåget. Där var musik och hurrarop, och borgmästarn och tullförvaltarn höllo tal – och nådige gud hvad alla sågo begrafningshögtidliga ut! Men jag blef hungrig af att se på och gick hem och lyckades med teckenspråk göra klart, att jag ville ha mat – och dukadt för oss båda häruppe. Och litet blommor hade jag öfver – och var så god nu, min herre! Du bör vid det här laget vara ännu hungrigare än jag.

De satte sig till bords, och hon lekte husmor, men sneglade samtidigt till den hög af telegram och bref, som han brutit, medan hon jollrat, och lagt från sig på bordet.

– Nå? utbrast hon slutligen. Hvad är allt det där?

– De första flugorna, svarade han leende. De betyda, att det är sommar. Eller med andra ord, att vi äro världsberömda.

– Låt mig se!

Hon sträckte ifrigt handen fram, och han räckte henne det öfversta telegrammet i det han sade:

– Från Gula Gazetten i London. Femhundra pund är bjudet för första telegrammet, en spalt, om vår färd. Den totar vi till när vi ätit. Honoraret får du till nålpengar.

– Tack, du! skrattade hon. Jag vet, hvad Gula Gazetten i allmänhet brukar betala. Min fostermor lämnade en gång bidrag dit.

– Med all aktning för miss Susan Redwood, måste jag dock häfda, att hon aldrig flugit öfver Nordsjön – hvarken andligen eller lekamligen!

– Du tycks tro, att stekta sparfvar störta i munnen på folk med världsrykte?

– Ja, hvad tycker du själf? genmälde han och lämnade henne det andra telegrammet i ordningen.

– Det här begriper jag ännu mindre! Hvad är det för språk? Kinesiska?

– Nej, det är danska. Anbud på 50,000 kr. om jag vill komma till Köpenhamn i morgon, med Trollsländan och dig.

– Men – men – stammade hon – du tänker väl aldrig – – ?

– Det beror på dig själf.

– På mig? Hur så?

– Har du lust att dela faran och honoraret?

– Men jag – jag gör ju hvarken från eller till?

– Du måste sätta dig in i, att du är världsberömd, lika väl som jag. Utan dig blir det inga pengar af. Bestäm nu själf.

– Jo, naturligtvis vill jag, sade hon utan minsta tvekan, när du vill – –

– Då telegrafera vi: Anbudet antages, komma i morgon vid middagstid.

– Men du – 50,000 kronor? Det kan aldrig vara rätt?

– Vänta litet! Se här! han räckte henne det tredje telegrammet. Läs själf! Det är som du ser ett anbud på 50,000 gulden, om vi vilja flyga tillbaka öfver Holland, med skyldighet för oss att landa i Amsterdam och Haag.

Hon lade telegrammet från sig och skakade sitt hufvud:

– Ja, jag ser ju, att det står så på klar och tydlig engelska, men jag kan omöjligt tro, att det är sant. Det är ju alldeles som i sagorna – –

– Ändå har jag gömt det bästa till sist, sade han och lämnade henne det sista telegrammet. Det är från London. Anbud på 5,000 pund om vi komma dit i öfvermorgon. Du Gunn! Vi äro rika nu!

– Vi äro icke i London än, svarade hon.

– Jag litar på Trollsländan. Men som sagdt, det är du som bestämmer.

– Jag? Har jag något val, tycker du? Hon for upp och bort till honom, lade vänstra armen kring hans hals och hviskade honom i örat: Eftersom jag hällre vill dö med dig än lefva utan dig.

Känslo- och meningsbytet försiggick en stund utan ord, och hon stod kvar med vänstra armen kring hans hals. Med högra handen snappade hon sedan åt sig det öfversta brefvet:

– Från hvem är det här?

– Från borgmästarn.

– Och hvad skrifver han?

– Han ber om ursäkt ännu en gång för det han är tvungen att lämna oss i fred i dag. Vill du höra det, skall jag försöka att tolka ordalydelsen så nära som möjligt.

Därmed tog han brefvet och läste:

»Högvälborne herr baron!

Af de nyligen anlända hufvudstadstidningarna ser jag, att det är ett verkligt stordåd, herr baronen utfört, en hjältebragd, hvars hela vidd och innebörd jag icke hade tillräckligt klara för mig, då jag i morgse hade den äran att tala med herr baronen. Jag ber då att ännu eftertryckligare få upprepa mitt beklagande af att herr baronen inträffat i Flundrestrand på en dag, då det af många skäl är fullständigt ogörligt för oss att bringa herr baronen den hyllning som vi svenskar alltid äro beredda att bringa en hjälte, så snart vi få ovedersägliga bevis på, att han förtjänar det namnet. Under omständigheterna skulle det för oss ha varit både en utomordentlig glädje och en plikt att få ge offentligt uttryck åt vår tacksamhet och stolthet öfver ett flundrestrandsbarn, som på ett så glänsande sätt hedrat det svenska namnet, och då det, tyvärr, ej kan ske i dag (ty att samtidigt hedra två utmärkta män är oförenligt med svenskarnas lynne) har jag på detta sätt skriftligen velat uttala mitt och samhällets djupt kända tack, i det jag anhåller att förbli innesluten i herr baronens välvilja.»

När han slutat, frågade hon:

– Äro vi svenskar alltid så där begifna på, hur skall jag säga, eufonier?

Han svarade skrattande:

– Svenskarnas höflighet är oftast, i likhet med kattens inför den heta gröten, kringgående.

Hon bläddrade tankfullt bland de andra brefven.

– Från två, som vilja låna pengar, sade han.

– Men det här?

Det var ett ännu obrutet bref, hon höll upp. Han bröt det och läste:

»Gustaf Eld,

låt mig kalla dig så, efter du hellre bär det namnet än din fars, som för oss svenskar alltid skall ha en vackrare klang. Låt mig säga det utan omsvep, fast jag vet, att ditt själftagna namn nu är världsberömdt. Jag har varit och sökt dig på hotellet, och jag skulle ha velat ge år af mitt lif för att få tala några ögonblick med dig och den unga flicka, som är med dig och som jag nu vet är min dotter Gunhild. Jag är icke i sinnesstämning att skrifva om annat, än det som just ligger mig så tungt på hjärtat. Jag har i dag för första gången på många år besökt min älskade hustrus graf. Jag har känt, som aldrig förr, hur orätt jag handlat mot vårt barn, som jag handlöst kastat ut i världen utan att vidare bekymra mig om hennes öden, förrän den världsrättvisans lag, hvars vägar vi människor aldrig skönja, fört henne till mig under omständigheter, som jag icke kan annat än på det djupaste beklaga. Jag vet, att hon icke förstår sin moders och sin faders språk, själf kan jag hvarken tala eller skrifva det språk, hon förstår, därför skrifver jag till dig. Jag vill bedja er båda vara välkomna till Valaskjalf. Jag har, tyvärr, hela denna dag icke ett ögonblick för mig själf, omgifven som jag är af gäster, hvilkas sällskap jag icke kan undandraga mig. Jag vill därför bedja er båda komma till middagen kl. 6 och stanna efter det de andra gästerna farit. Klockan 9 går extratåget med regeringens medlemmar och de öfriga uppvaktande från hufvudstaden. Jag hoppas då få tala med er båda i enrum. Jag har mycket att säga er.

Jag skrifver detta i flygande hast och ber er båda att tillmötesgå denna önskan af er gamle sorgsne far

Gunnar Grip.»

SJÄTTE KAPITLET.

Om den stora dagens stora middag och det stora barnets skiftande stämningar, jämte prof på olika slag af vältalighet.

I.

Middagsbordet stod dukadt på den öppna platsen framför slottet och sträckte sig väl femtio meter på hvardera sidan om högsätet, där dagens hjälte tronade ensam, i en länstol med purpursammetsrygg och förgyllda griphufvud på armstöden.

Han var klädd i adelsuniform med gyllenfransade axelklaffar och värja i gehäng kring midjans svällning. Bröstet glittrade af stjärnor och kraschaner. Sista storkorsets svarta band drog som en sorgens breda väg öfver högtidslinnets hvithet. Hårets berömda silfverstrålkrans uppbars blott än mera konstfullt af guldlagerkransen, som friherrinnan egenhändigt fäst kring hans väldiga hufvud. Ansiktsfärgen var för tillfället något högre än vanligt, men de stora, pigga, grå ögonen behärskade ännu uttrycket och besjälade den darrande materien.

Framför honom gnistrade burgundern i glasen. Middagen, som börjat med smörgåsbord och helan och halfvan, hade öfver soppan med ett par glas madeira och laxen, som nedskjölts med rhenvin, hunnit fram till tungan och skinkan och till burgundern. Det var skaldens älsklingsvin, framför alla andra ägnadt att stärka fantasiens vingar – och som han nu satt med glaset i hand och lät blicken flyga utmed sina hundratals gästers led från högra flygeln till vänstra, kände han sig lätt till sinnes, nöjd med världen, glad åt dagen och utan bekymmer för morgondagen.

Bordets längd betingades icke endast af gästernas mängd utan äfvenväl af ceremonielet, som skalden egenhändigt hjälpt sin hustru att utarbeta. Till middagen hade ett slags allmän inbjudning utfärdats, och den gällde icke endast enhvar, som kommit att uppvakta, från när och fjärran, utan äfven enhvar som vid middagstiden iddes omaka sig uppför berget. Dessa självbjudna behöfde icke ens bära högtidsdräkt, men hade att taga plats på flyglarna, männen till vänster, kvinnorna till höger om bordets midtparti, där de festklädda sutto, männen till vänster, kvinnorna till höger om värden. Men för alla gällde samma ceremoniallag: ingen fick vända ryggen åt det heliga hafvet, som glittrade blått i djupet under grönskan på bergets krön.

Därför hade det långa, smala bordet sittplatser blott på ena sidan, och detta var skaldens egen uppfinning, men anordningen att män och kvinnor borde sitta i hvar sin långa rad, var friherrinnans. Hon unnade ingen kvinna att sitta vid sidan om jubilaren, därför hade hon förbehållit hedersplatserna närmast högsätet åt två män. Och hon unnade blott en enda kvinna, att sitta vid sidan om statsministern, Hans Excellens Furst Paterson. Därför hade Excellensen fått sin plats till höger om skalden och till höger om Excellensen började kvinnornas långa rad med värdinnan själf. Till höger om sig hade hon den världsberömda konstnärinnan Kunigunda Gummelius, och ytterst vid bordändan satt Rått-Lotta, ett kvinnligt fattighushjon från Flundrestrand.

Till vänster om sig hade skalden svenska litteraturen, företrädd af dess spädaste telning, en yngling, som tycktes ha vuxit för fort, och af alltför mycken ungdom vara hvithårig, som jubilaren, hvarförutom hans små, hvita mustascher liknade trogna afbildningar, om också endast i smått, af Gunnar Stjärngrips ögonbryn.

Detta var skalden Jöns Macaulay, stiftare af den nyaste vittra skolan, hvars anhängare kallade sig självfva

illustrerna. Därtill fogade de gärna den förklaringen, att namnet härledts af det latinska ordet lustrum, som betydde femårsperiod och äfven syftade på det hvart femte år hos romarna återkommande reningsoffret. Meningen var, att kulturen hvart femte år nödvändigtvis tvättade sig ren från all äldre surdeg, som vidlådde den, och detta sades med rena ord i illustrernas proklamation, som tills dato var skolans enda vittra gärning.

Det var en gärning, som Gunnar Stjärngrip eljes icke öfverskattade, men han hade alltid försökt så vidt möjligt hålla sig väl med den vittra ungdomen, och i ögonblickets rosenfärgade stämning föreföll det honom som om Jöns Macaulay och hans anhang dock uträttat något genom att löjliggöra den i bokgranskarskolorna dittills allenasaliggörande dogmen om det jämna tiotalet som all vitter blomstrings nödvändiga begynnelse och ända. Därför lyfte jubilaren sitt glas, som gnistrade i solen, rödt af alla skalders älsklingsvin, och drack med den unga svenska litteraturen i Jöns Macaulays person. Sedan vände han sig åt höger och drack med Hans Excellens Furst Paterson, som han kallade Tom. Och det gamla studenthjärtat skalf, och de stora, pigga, grå barnaögonen lyste, när de mötte den gamla kamratens.

Han var diger som skalden själf och därtill en nordisk jätte, ljus och blåögd och blommig i kinderna, guldsmidd och korsbelastad, som skalden själf, men med det ljusblå serafimerbandet öfver den breda bringans hvälfning.

Tom Paterson och Gunnar Jönsson Grip hade varit samtida vid universitetet och båda tillhört »röda kohorten», ett den tiden illa beryktadt samhällsförbättrarsällskap, som höll till på ett mycket blygsamt kafé. Båda hade samtidigt förolyckats. Gunnar Grip förföll till litteratur och for till hufvudstaden, Tom Paterson förföll till dryckenskap, försköts af sin släkt och försvann med sin fars, en hederlig snickaremästares, sista sparda styfver utomlands. Några år ansågs han död. Ödet hade nämligen slungat honom vida om i världen, men till sist låtit honom landa på Kambodjas kust. I det landets hufvudstad Pnom-Penh hade den nordiske vikingen funnit sin lycka. Småningom blef han kungens högra hand, hugnades med allsköns utmärkelser och drog sig slugt ur spelet, medan han ännu hade sitt hufvud och några få millioner kronor i behåll. Som nabob och furste återkom snickarns förlorade son till fosterlandet.

Det var just vid den tiden, då herremakten i landet, gripen af skräck för det femte ståndets uppmarsch, rustade sig till en sista, förtviflad strid mot folkmakten och uppkallade till sin hjälp enhvar, som hade makt eller mynt att förlora.

Gunnar Stjärngrip hörde då till det fåtal som ägde bådadera. I lifvets kamp hade han också blifvit fjällad på flertalet af sina illusioner, men det gamla studenthjärtat slog ännu i hans breda bringa intermittent för ungdomens ideal, och först genom att reta skaldens fåfänga med några glåpord ur arbetarpressen mot hans diktning, och senare genom att skrämma det stora, frihetskära barnet med en gråmålning af tvånget i framtidsstaten, lyckades svågern ändtligen få den store mannen öfver till herremaktens läger.

Där fann Gunnar Jönsson Grip, adlad Stjärngrip, före sig, ungdomsvännen Tom Paterson, numera furste af kung Sisovaths nåde, millionär och f. d. minister i Kambodja, grundligt fjällad på sin ungdoms illusioner, men praktisk, hänsynslös och handlingslysten och följaktligen ögonblickets man i det gamla hemlandet. Vikingen, som återvändt med den utländska berömmelsen, den otvifvelaktiga millionen och den österländska furstetiteln, blef herremaktens korade höfding hemma, och i hans bastanta näfvar lades slutligen den tunga uppgiften att med våld och makt hindra femte ståndets uppmarsch, i nödfall genom att resa Sveriges folk till kamp mot sig själft.

Förbi ungdomsvännens ljusa skägg och blommiga kind gled skaldens blick till hans egen hustrus skarpt och stilrent skurna profil, och det tindrade till i hans ögon, då han mötte hennes blick. I det stämningshaf af tillfredsställd fåfänga, makt- och lyxbegär, hvari han för tillfället sam, var hon själfva elementaranden, sagans slösande fe, med den blixtrande kronan af juveler i sitt svarta hår och de mörka ögonens skrattande

ömhet. Hell dig! Hell dig, lifvets gudinna, nuets drottning! tänkte skalden i det han höjde sitt glas mot henne och tömde det i botten.

Sedan vände han sig om och drack nästa glas med hennes bror, som satt mellan yngsta statsrådet och Frälsningsarméns högste befälhafvare i landet.

Eilert Berendsen reste sig aktningsfullt för den stora mannen, som han hade den äran att kalla svåger.

Direktören för aktiebolaget Gunnar Stjärngrip var en medelålders man, som ömsom tycktes gammal och ömsom ung. Ung var den spänstiga gestalten med korphufvudet, det kolsvarta håret och spetsskägget, de röda läpparna och de hvita tänderna; gammal, vissnad föreföll ansiktshyn med dess kilskrift, och uråldrig korpblickens kalla och snåla klokskap.

Skaldens blick flög vidare utmed de manliga gästernas långa rad. Där satt ettan och de två nollorna, och där, ytterst på flygeln, skymtade han sin dotter. Herregud! Herregud, ja, visst var hon lik sin mor, Gunhild upp i dagen, innan frosten bet henne. Nyss, när dottern flög mot honom, och såg ut, som om hon velat kasta sig i hans famn, hade det visserligen känts, som om hjärtat ett ögonblick stannat. Men han kom sig icke för att öppna armarna. Där fanns för många människor kring dem, och det tjänade icke stort till att trycka barnet till ett bröst, behängdt med så mycket emalj och metall, som hans. Dessutom hade hon den där unge mannen vid sin sida. Icke nog med att han liknade sin far och därmed väckte onda minnen, men i dendär fördömda blåeldsblicken fanns ett uttryck af andlig motspänstighet, som hos ingen annan af dagens gäster, utom de värda socialistiska tidningarnas »Evolutionens» och »Revolutionens» referent Karl Ståål. För den skull och emedan det unga luftfararparet icke bar högtidsdräkt, hade jubilaren gärna medgifvit dem att tills vidare få försvinna bland den hvardagsklädda underklassen, och där såg han nu sin dotter sitta näst ytterst i männens rad mellan Gustaf Eld och Karl Ståål, hvar på sitt vis företrädare för den ungdom, han innerst hatade.

Icke så mycket för de ytterliggående åsikternas skull. Fördragsamhet var enligt Gunnar Stjärngrips mening de äldres oafvisliga plikt mot de yngre. Men de där ungdomarna förfäktade sina åsikter med ett osvenskt nit, som icke kunde annat än såra olika tänkande, ja, de lefde efter sina slagord på ett sätt som ställde andras lif och lära i ett falskt, förhatligt ljus. Det var denna ofördragsamhet gent emot mänskliga fel och svagheter, framför allt mot lifvets materiella fröjder, som upprörde skalden. Det låg andligt högmod, självförhäfvelse och ringaktning för andra under detta okultiverade allvar, som aldrig kunde sola upp sig till ett leende af tvifvel eller självironi.

Redan vid smörgåsbordet hade dessa två köttets förnekare ådragit sig skaldens ovilja genom den föraktfulla åtbörd, hvarmed de afvisat brännvinet. Sedan hade han af och till iakttagit dem under middagens lopp. De åto litet och långsamt, till synes utan minsta glädje. Af fisken togo de hvar sitt lilla stycke, men tungan och skinkan läto de som efter gemensam öfverenskommelse passera. Däremot betade de litet af grönsakerna. Och därtill drucko de vatten!

Det var tydligtvis den nya tiden, som i handling belackade den gamla. Och mellan belackarna satt hans egen dotter, uppenbarligen anstucken också hon af samma lifsglädjesfientliga föreställning om Yorkshireskinkas umbärlighet och ett godt glas vins fördömlighet.

Men eftersom hans egen stämning steg, såg han också denna treenighet af unga vettvillingar, i likhet med så många andra, aflägsna lifsföreteelser, som genom en slöja af sorg i rosenrödt, med stänk af medlidande.

Stackare! tänkte han. Undra på, att er syn på lifvet blir mörk, då ni icke vilja tillvarataga de glädjemöjligheter, lifvet ger. Han fick lust att ropa åt dem öfver bordet: Ungdom! Kom ihåg att lefva, innan den bleke mannen kommer och minner om, att du måste dö!

Men det tjänade ingenting till. Ungdomen är och förblir sig lik, tänkte han vidare, i det han blundade med ena ögat, och lät blicken ur det andra sänka sig öfver bröstets breda hvalf med dess många stjärnor. Hur skarpt hade han icke själf i ungdomen snärtat med tungan efter hvar man af betydenhet och inre värde, som nedlät sig till att bära yttre glitter. Nu såg han mildare på människobarnens små lyten och bekände ödmjukt, att också han själf led af denna lilla fåfänga – – herregud, för den skull blef han sannerligen hvarken sämre eller bättre skald, än han var i och för sig. Hur småsint snustorrt att tillskrifva yttre ting en vikt, som de icke förtjänte, eller af rent rättshafveri icke se det rörande, mänskliga i legenden om den världsberömde skalden, som beständigt bar det enkla, gröna bandet – enligt hvad han själf påstod för att bli bemött med aktning af kyparna på stamkafét i München. Gunnar Stjärngrip bar sina storkors af liknande anledning. Han visste, att yttre glitter, det synbara erkännandet af hans betydenhet, i långt högre grad än hans snille väckte aktning och beundran hos de stora massorna, som han sålunda fick att köpa sina verk. Att bära grannlåten var en praktisk åtgärd, som han i början velat undandraga sig – tills Eilert med räkenskapsböckerna i hand bevisat honom, att bolaget behöfde förfoganderätt öfver hans person så väl som öfver hans namn och verk.

När svågern kom med praktiska skäl, måste skalden alltid böja sig, och så kom han att taga första steget, det enda som kostat honom en smula självöfvervinnelse. Senare blandade sig fåfängan med i spelet. Skulle Gunnar Stjärngrip som sitt bolags skyltdocka bära lullull, ville han ha många och stora hederstecken att hänga på sig.

Visst var det löjligt i grund och botten, löjligt som själfva lifvet ibland, löjligt som människorna. Hvar af dem hade sin fåfänga, hvar sin käpphäst. Puritanfåfängan och nykterhetskäpphästen tycktes mellertid honom vida mindre uppbyggliga, än den barnsliga glädjen åt glitter.

Människobarn! Låt oss, hvar i sin stad, se så godlynt som möjligt på hvarandras svagheter! tänkte han försonligt i det han lyfte sitt glas mot dottern och de två vattumännen.

Puritanerna talte, skrattade och lyssnade till hvarandra med så lifligt intresse, att jubilarens tillnärmelseförsök blef obeaktadt. Ett ögonblick tänkte han sända Gregersen för att påkalla deras uppmärksamhet. Gregersen stod stolt i stort livré af snusbrunt kläde med förgyllda vapenknappar bakom högsätet – skyltdocka bakom skyltdocka! tänkte skalden leende. Nej, det vore synd att rubba denna dekorativa anordning och kanske också att störa nykterhetsglädjen därnere vid bordändan.

II.

När Gustaf Eld med Gunhild drog sig nedåt vänstra flygeln för att söka dem båda plats bland den icke högtidsklädda underklassen, upptäckte han nederst vid bordsändan sin gamle kamrat från Chalmers, Karl Ståål.

– Nej, se Glasögonsormen! utbrast han. Hvad gör du här?

– Tjänar mina sporrar, hoppas jag. Skall referera Odins gästabud för »Evolutionen» och »Revolutionen»! Och du?

– Skall hämta Stjärngripspriset.

Karl Ståål for upp och mönstrade kamraten i Manchestersammetsdräkten med stora ögon, brast sedan i skratt och räckte honom båda sina händer:

– Jaså, det är du som heter Gustaf Eld. Hvad det är likt dig, gamle Flygfisk! Nu viker jag dig på stående fot för en intervju. Hvad tycker du om titeln: En som vinner världsrykte incognito?

– Låt oss hellre vara människor, gamle Glasögonsorm! Du talar väl engelska?

– Så pass väluppfostrad är jag, gudskelof! genmälde Karl Ståål. Jag har nämligen varit kypare i Amerika.

– Bra! Då skall jag be att få föreställa dig för miss Redwood – eller rättare sagdt din kusin Gunhild Grip.

De båda syskonbarnen hälsade hvarandra med synbar öfverraskning och bytte den oundgängliga frågan om hvarandras befinnande. Men strax efter böjde Karl Ståål sig fram och kysste den unga flickan på kinden:

– Jag tyckte väl jag! Faster Gunhild upp i dagen.

– Aldrig hade jag tänkt mig att du skulle vara så släktkär! skrattade Gustaf Eld och fortfor, vänd till Gunn: Men han är din morbrors son och i dubbel bemärkelse den ljusletta Stååláttens svarta får. Han har varit kypare i Amerika och tycks vara ännu djupare sjunken därhemma.

– Han kommer säkert att stiga lika högt som du – på sitt vis! svarade Gunn och angaf därmed i korthet den slutsats hon kommit till under sin granskning af kusinens yttre.

Han var lång och smärt och rak i ryggen som en löjtnant, tycktes ha ärft sina förfäders krigarhållning, men själf förvärfvat vissa mindre klädsamma åtbörder, särskildt med armarna, hvilka han rörde på ett sätt, som erinrade om de år han burit brickor i Nya världen. För detta afsnitt af sitt lif såg han icke ut att blygas. Äfven som kypare hade han säkert varit grefve Ståål och burit sitt hufvud högt.

Det var ett egendomligt formadt hufvud med stenkolssvart, kortklippt hår, som från den platta hjässan föll öfver den breda pannan. Ansiktet var nästan trekantigt, skägglöst svartmuskigt, med stora mörka ögon, som tycktes infattade af starkt markerade ovaler, bildade upptill af de bågiga svarta brynen och nedtill af groparnas mörka gränslinjer.

De två forna kamraterna råkade genast i så lifligt meningsbyte, att Gunn, som satt mellan dem, till en början knappt fick syl i vädret.

– Jaså, gamle Glasögonsorm, du har öfvergått till femte ståndet?

– Ja, jag är socialist.

– Och grefve?

– Hvarför icke? Mina förfäder voro kristna och grefvar. Jag kan lika litet själf frigöra mig från den börd, jag fått i arf, som från den blindtarm jag tills vidare har kvar. Men det hindrar mig icke att vidgå, att jag är hvad alla kristna människor borde vara. Och du?

Gustaf Eld skakade sitt hufvud:

– Nej, så kristen blir aldrig jag. Jag har burit arbetsblusen. Stolt. Har ingen högfärd kvar i kroppen. Inser till fullo det berättigade i arbetarnas kamp, förutser som ett historiskt postulat femte ståndets uppmarsch, unnar alla människor människovärdiga lefnadsvillkor – – Mitt hjärta är med er. Men jag känner ännu kungablodet protestera mot hvar tanke på att tjäna under den röda fanan.

– Det kallar jag högfärd! skrattade Karl Ståål. Men skyll icke på vasablodet! Högfärden kommer nog snarare från Karin Månsdotters pappa, stockeknekten. Af kungligt blod har jag förmodligen också någon kromosom i ådrorna, men en sådan småsak har aldrig hindrat en Ståål att svärja fanan! Mina förfäder tjänade sin tids konungar och förstar, mest som krigare med svärd i hand. Jag har tagit tjänst hos morgondagens härskare och fäktar med det lilla spetsiga vapen, som numera biter bäst.

– Nå, du trifs med pennfäktaryrket? Hoppas på befordran?

Karl Ståål ryckte på axlarna:

– Mina yrkesbröder säga, att jag »skrifver som en grefve» – därmed mena de alltför hyfsadt – och alltför ofta förfaller till samma vackra bildspråk, som de yfverborna konstljugare, man kallar diktare.

– Himmeln bevare dig! Du är väl aldrig – –

– En af de 1,758? inföll Gunn.

– Skam till sägandes hoppades jag en tid bli nummer 1,759, erkände Karl Ståål, men tryckartrusten vägrade taga befattning med mina dikter.

– Det är alltså tryckartrustens förtjänst, att du icke också blifvit en illuster, en samhällets drönare, en andens äfventyrare! utbrast Gustaf Eld och Karl Ståål genmälde leende:

– Hör du, gamle Flygfisk – du tycks icke lida af någon öfverdrifven aktning för en diktares kall!

– Jo, om du med diktare menar en man af andlig storhet, en kärnkarl med något lefvande i sig – något som växer organiskt fram ur hans personlighet och bär dess drag. Nej, om du med diktare menar en liten rimmare och formsnidare! Form? hvad är det annat än den yttre gestaltning, tanken i och genom sin växt skapar sig själf? Men i vår tid har diktandet blifvit handtverk, och diktverk kallas ofta en med yttre skräddargrannlåt utspökad tomhet.

Det glittrade till i tidningsmannens ögon af skälmskhet och vanvördnad för tidens vittra pelarhelgon, och han förde handen mot bröstfickan, som om han tänkt fiska upp anteckningsboken, men uppgaf det och förde i stället samtalet vidare med en invändning:

– Känner du vår moderna vitterhet? Vet du, att vi för närvarande ha att glädja oss åt en litteraturens blomstring, hvars like – –

– Ja, jag vet, afbröt honom Gustaf Eld, och jag älskar allt som är stort. Jag älskar också alla de unga, som ha gry i sig. Men hvad är det mesta af efterblomstringen, som numera går under namnet litteratur härhemma, annat än tomma ord och svulst och pjåsk och menuett på styltor? Man skulle tro, att svensken blifvit en mes, som njuter af all denna grofva storordighet och söta känslosamhet! Förmodligen hänger det samman med den anda som behärskar hela vårt offentliga lif.

– Utmärkt! Utmärkt! instämde Karl Ståål och tog fram anteckningsboken. Tillåter du? Med andra ord: Törs du stå för hvad du säger?

– Ja, om det kan intressera någon – –

– Om det kan! Du glömmer, att du är världsberömd!

– Det är sant, sade Gustaf Eld leende, en världsberömdhet har rätt att kräfva aktningsfullt erkännande till och med för sina käpphästar.

– Frågan är alltså bara den, om du icke föredrager nu, då du för första gång skall offentligen föreställas som världsberömdhet här hemma, att uppträda på en ståtligare paradkäpphäst och med en mer vinnande gest? Vi svenskar hålla nu en gång på det ståtliga och på gesten.

Den unge flygarn log alltjämt, men leendet slocknade mer och mer under det han fortfor:

– Just därför har jag lust att ingenting annat säga än det allra nödvändigaste – men framför allt att tala sanning. Från barnsben har jag afskytt den lögnens anda, som nu åter slår mot mig och som alstrar denna

tomma yfverborenhet, känsloförhäfvelse, storvulenhet i later, ord- och tankeöfverspänning.

– Sanning alltså! sade Karl Ståål. Hvad är din mening om detta nymodiga intresse för litteratur och konst?

– Så vidt jag ser är det först och främst ett tillfälligt och i grunden konventionellt intresse hos en stor publik – och som följd däraf ett slags epidemisk guldgräfvarfeber hos allsköns andens äfventyrare. Alla strömma nu till svenska Parnassens nyupptäckta Klondyke – – Och där gräfva och vaska de och stjäla från hvarandra – och det värsta är att ingen vet hvad som är guld.

Tidningsgrefven skref och såg sedan upp:

– Kan du ge mig en definition på den nämnda äfventyrar-skalden?

– En mycket liten människa, som talar mycket stora ord. Duger det?

– Utmärkt! sade Karl Ståål och skref. Jag känner kryddet, som Fan lär ha sagt om nässlorna. Jag är nämligen också litteraturanmälare, och närhelst jag stöter på en långbent yngling, som är redo att sälja sin själ för ett smickrande omnämnande, har det befunnits vara en sådan där vitter humbugsmakare. Det borde vara skottpengar på dem! Tusen kronor för en långhårig lyrikers skalp och femhundra för en episk flintskalle.

Men nu sträckte den unga flickan skrattande ut sin hand och tog anteckningsboken från tidningsmannen, i det hon utbrast:

– Jag börjar bli rädd, att du lägger alltför många elaka ord i Gustafs mun.

Han genmälde likaledes skrattande:

– Jag skall nog akta mig att sammanblanda hans och mina egna ord – fast nog förefaller det mig, som vore vi af samma mening i sak.

– Nej, invände Gunn, sådär elakt som du, talar Gustaf aldrig. Du tycks ingen aktning ha för begreppet snille!

– Jag har alltför mycken aktning för begreppet, att icke finna ordet löjligt, så som det nuförtiden missbrukas. Hvad är snille om icke något för de litterata och illitterata filisteerna ofattligt? I deras mun betyder ordet alltså nödvändigtvis motsatsen, d. v. s. något som icke har större dimensioner, än att det ryms innanför deras fattningsgåfvas gräns. Men hvilken svindel bedrifva de icke med det. Hur dansa de icke glädjedruckna kring det! Ty i detta ord förguda de sin egen begränsning.

Han tystnade och hämtade andan. Då inföll Gustaf Eld:

– I sak har du rätt. För snillet buga de sig aldrig själfmant, men alltid för framgången. Eller hvad är det, dessa människor ständigt hylla om icke framgången? Så länge far var i ropet, lågo alla på knä för honom – men när vinden slog om, och han skref sina starkaste verk, vände de honom ryggen och hyllade medtäflarn däruppe – som de vändt ryggen, medan han skref sina starkaste verk!

– Där hör du, kusin! sade tidningsgrefven och nickade åt Gunn, men hon lade smekande handen på sin brudgums skuldra och svarade:

– Om han säger det, är det så, och det låter alldeles olika, när han säger det. Han talar alltid sanning, men mildare än du. Och han säger själf, att själfva sanningen har en afvigsida, som också är sanning.

Gustaf Eld tog sin kärestas hand, kysste den och höll den kvar, medan han talte:

– Stort sedt har allt en afvigsida, som ter sig annorlunda, än den rätsida vi ha närmast framför näsorna. För femtio år sedan skref Carlyle i sin dagbok: »Tidens synd är dilettantismen.» Vända nu vi blicken tillbaka till Englands andliga lif på den tiden, se vi inga spår däraf. Dilettanterna likna flugor, kläckas till lif af sommarsolen, surra näsvist under alla blomstringstider och försvinna, när det blir vinter. Våra barn skola icke heller se några flugor, då de om femtio år blicka tillbaka på vår tids vittra blomstring. Mycket annat, som sårar vår andliga anständighetskänsla, skola de säkert också öfverse eller se i ett annat ljus. Hvad vi upplefva nu, är den fordom enbart aristokratiska konstens och vitterhetens förfolkligande. Detta medför massproduktionen. Intresset för konst och litteratur har trängt ned till medelklassen och till folket – men vi böra icke därför vänta, att dessa nyinvigda strax skola fatta skillnaden mellan äkta och oäkta vara. På sin höjd kunde man kanske ha rätt att kräfva litet mer af okunnighetens rättframhet. Men liksom ögat behöfver fostran för att kunna döma, behöfver folket fostran till ärlighet och sanning för att lära sig lyssna till sitt eget hjärtas mening. Dessförinnan nöjer det sig oftast med andras omdöme. Därför är luften kring oss så full af eko, att man kan bli sjuk i själen af längtan efter en enda självständigt tänkande människas röst. Och så den förskräckliga öfverspändheten hos alla dessa människor, som lefva öfver sina andliga tillgångar! Också den har sin grund i bristande aktning för ärlighet och sanning. Lägg märke till hur den nyomvände intellektuelle svensken fryner på näsan åt en oskyldig ordlek, men faller i förtjusning öfver en falsk djupsinnighet, som han icke förstår och just därför tror sig böra högakta. Det kommer af, att vitsmakeri har dåligt, men däremot djupsinne godt anseende i intellektuella kretsar. Att det finns skillnad i kvalitet, återstår ännu för honom att upptäcka.

– Det var mycket och det var mildt sagdt, som det anstår en man, när han talar med sin kärestas hand i sin! sade Karl Ståål. Men så vidt jag förstår, var det ändå bara bakgrunden?

Flygarn nickade:

– Du har rätt, men mer behöfver icke heller sägas. Sedt mot den bakgrunden får det vittra lycksökeriet sin förklaring. Det är tiden, gamle syndabocken, som alstrar allt, liksom solvärmen kläcker flugorna.

– Mycket sant! utbrast tidningsgrefven. Men jag som ingen kärestas hand har i min, anser mig ha rätt att handskas så omildt, jag kan, med alla andens yrfän, hyckleriet, lögnen och humbugen i en tid, som alltför gärna förlåter sin älsklingsson, att han är en lymmel, men förskjuter sin styfson för det han är en karaktär.

– Är du alltid så där – så där ond och sträng, kusin? frågade Gunn och lade sin andra hand på hans skuldra.

– Jag är hvarken ond eller sträng innerst inne, kusin! svarade Karl Ståål och kysste också han hennes hand. Jag är bara litet för känslig – lider för mycket af att se hvad jag ser.

Och i det han lät blicken glida utmed gästernas långa rad fram till högsätet fortsatte han på svenska:

– Där sitter nu, som en guldsmidd och ordensprydd köttets träl, den skald, hvars ord jag i ungdomen anammade som Frälsarns blod i nattvarden. Se! Nu höjer han glaset och dricker med fröken Kunigunda Gummelius, det rundas och grundas virtuos, som löst alla bildframställningens problem utom ett enda, nämligen att besjäla stoffet. Men hon är en världsberömd storhet, och hennes taflor betinga därför höga pris. Hon har ett palats i hufvudstaden och ger stora fester. Hon är fåfäng och framfusig, trugar sig till allt, hvad hon vill ha, och kräfde också erkännande från kunglighetens sida af sina förtjänster – erbjöds medaljerna »Literis et artibus» och »Illis quorum», afböjde bådadera, kom själf på den idén, att hon ville bli »kammarherre» – och nu är hon kammarherre! Hon bär nyckeln i guld på sin dyrbara sammetsrobe och en spansk eller turkisk orden på bröstet. Det är konsten sådan den är representerad i detta lag. Och vid sidan om sig har mästarn litteraturen, sin egen karikatyr i skepnad af den vittra öfvermagen Jöns Olsson, som öfversatt sitt fädernenamn till skotska och sålunda kommit att bära det världsberömda namnet Macaulay. Se på honom! Han representerar den ungdom, som i kraft af sin minderårighet kräfver vördnad af de äldre! Han

är tidens slagord om ungdomens rätt förkroppsligad. Mästarn bugar sig för detta, som för alla tidens slagord. Lefve humbugen! Lefve skalden Jöns, som öfversatt Olsson till skotska och af trycket utgifvit illustrernas program, hvarmed han slagit ihjäl alla vitterkritter utanför hans egen femårsinhägnad! Han har också skrifvit dikter, vittnande om förträffligt handlag att spinna tankestrunt till vers med tillgjorda ordsammansättningar, falska bilder och förbluffande rim, demoniskt tandagnisslande, som jag kan tänka mig en lammunges försök att säga tusan djäfla – – –

Gunn som alltför länge lyssnat utan att förstå, log när hon hörde de sista orden ett igenkännande leende och upprepade:

– Tysan jeffla!

– Ja, men du säger det mycket roligare, kusin! sade Karl Ståål och brast i skratt.

III.

Gonggongen bakom högsätet skrällde till och Hans Excellens Furst Paterson reste sig med champagneglaset i hand, vände sig mot höger och sade: »Mina damer!» vred sin väldiga kroppshydda värdigt halfcirkeln rundt mot vänster och fortfor: »Mina herrar!» höjde blicken mot himmeln, som om han väntat ingifvelsen därifrån, och började:

»I detta festliga samkväm har det fallit på min lott att utbringa skålen för jubilaren. Uppgiften är både lätt och svår. Den är lätt på så vis, att jag på förhand vet mig vara i fullkomlig öfverensstämmelse med allas era känslor, som jag skall tolka. Jag behöfver alltså endast tala mitt eget hjärtas språk. Men så till vida är uppgiften svår, som det kanske väntas af mig, att jag skall ge uttryck åt allas vår, ja hela vårt folks, tacksamhet mot den store skalden – på ett sätt som vore värdigt hans lifsgärning.

Lyckligtvis har emellertid vår konung och vårt folk redan förut under dagens lopp genom sina ställföreträdare bringat snillet sin hälsning och hyllning, tack och lyckönskan. Och vi veta alla, hvilka höga utmärkelser jag å H. M:t konungens vägnar haft äran öfverlämna.

Då jag nu för andra gången vänder mig till vår store skald, är det icke som H. M: t konungens budbärare eller regeringens chef, utan som hans gamle kamrat från universitetet.

Det har sagts, att dagen firas som en nationell högtidsdag. Och det är sant. Men sådana dagar bruka studenterna vara med.»

Talarn vände sig med glaset höjdt mot jubilaren, och det såg verkligen ut som om han aflagt alla officiella värdigheter, förvandlat sig själf från excellens till student, om än i statsrådsfrack med serafimerband och kraschaner.

»Gamle Gunnar!» fortfor han. »Som jag nu ser dig genom det pärlande vinet i mitt glas, tycks du mig en andens konung och ditt lif blir mig en saga. Bakom skimra de hvita tinnarna af ditt stolta slott, och jag minns att Valaskjalf en gång var boning åt en gud, som sades ha solen till öga och med sina bröder skapat världen af kaos.

Men är icke detta just diktarns gärning? Att skapa världen af kaos med hjälp af Vilje och Ve.

Därför bär din boning med rätta namnet Valaskjalf, och Lidskjalf skulle jag vilja kalla högsätet där du sitter, icke endast som nu, lekamligen, inför allas våra ögon, utan också andligen som en konung inför vårt folk.

Hur du hunnit så högt, kan jag icke berätta. Den uppgiften skulle kräfva en med dig själf kongenial diktare. Blott så mycket tror jag mig veta, att du vuxit till hvad du är inifrån, genom din viljas kraft och mångåriga

motgångars härdning. Också din egen lefnadsdikt har du skapat med hjälp af Vilje och Ve.

Eljes veta vi handlingens män litet om de stora, ensamma andarnas Jakobsstrider. Men några ord ur ett af dina tidigare verk har i dag gång på gång återklingat i mitt minne: »All storhet, som strålar från en mans lifsgärning, är personlighetens egen storhet, hvartill han födts men också danat sig själf i lifvets trivialskola.» Bättre lär det icke vara möjligt att känneteckna din lifsgärnings ideella betydelse. Öfverskådas kan den icke ännu. Men det strålar storhet från den, och vi se den redan lysa öfver landet.

Sänker jag blicken till dess praktiska betydelse, ser jag bättre. I vår ungdom fanns så godt som ingen bokindustri. Nu är den en af landets största, och det bolag, som har äran att bära ditt namn och mångfaldiga ditt snilles alster, är, näst sockertrusten, landets största kapitalsammanslutning. Dess tillvaro vittnar icke endast om ett ekonomiskt uppsving, hvars like vårt folk väl aldrig skådat, utan äfven om en läslustens ökning, som förutsätter en allmän genomsnittsbildning, hvars like intet folk i världen torde kunna uppvisa.

Väl vet jag, att det icke är ditt snille, som ensamt uträttat detta. Här ha starka, praktiska händer brutit och banat vägen för dig. Om det arbete, de utfört, skall jag icke tala i dag, men det är för stort och sammanhänger alltför organiskt med din diktargärning för att med tystnad förbigås.

Samverkan är tidens lösen, och allt stort, som uträttas, är grundadt på denna princip. Till det ekonomiska uppsvinget och dess följd eller förutsättning – hur man vill kalla det – ha två eljes motsatta intressen samverkat, det materiella och det ideella, hvardera företrädt af en utomordentlig begåfning. Så har aktiebolaget Gunnar Stjärngrip blifvit den på samma gång materiella och ideella stormakt, som den nu är i vårt land.

Men när detta är sagdt, må det tilläggas, att det ideella varit det fundamentala. På ditt lysande snilles grund, Gunnar Stjärngrip, är det väldiga ekonomiska Eiffeltornet uppfördt.

Gamle kamrat! Som jag nu står här med glaset i hand för att ännu en sista gång bringa dig allas vårt tack och hyllning, rinner mig vår ungdom lifligt i hågen. Hur väl jag minns, med hvilka beklagande ord och åthäfvor nyheten spreds, att du försvunnit från den lilla universitetsstadens synkrets och tänkte bli författare! Ja, jag tror det taltes värre om dig än om mig, när jag strax därefter försvann. Om mig sades blott, att jag förfallit till världslig finkel, men om dig hette det, att du förfallit till andens finkel – och du har själf senare i lifvet berättat, hur dina gamla kamrater upphörde att hälsa på dig offentligen, när din första lilla bok kommit ut. Så neslig gärning ansågs det den tiden vara att skrifva böcker.

Nuförtiden skulle jag tro, det är omvända världen. Nuförtiden anses det snarare litet nesligt att icke ha skrifvit någon bok. Och den som vändt upp och ned på världen i det fallet är du.

På din sextioårsdag står du ännu själf som den ensamma eken på kullen, men rundt om dig är växande ungskog, och den yngste representanten för den svenska skaldekonsten har du här vid bordet gifvit en af hedersplatserna vid din egen sida.

Numera skulle jag också tro, att dina gamla kamrater gärna hälsa dig på gatorna, fast boklådsfönstren äro fulla af böcker, som du skrifvit – böcker i alla prislägen från 20 kronor till 15 öre. Icke ens att ha begått en bok till 15 öre, anses numera tyda på förfall. Tvärtom. Det är för dessa folkets blomster du hedras mest af Sveriges konung som af Sveriges folk.

Hans Majestät har i dag som alltid föregått sitt folk med ett lysande exempel genom att tilldela dig värdigheter, som aldrig förr kommit någon svensk diktare till del. Sveriges folk har likaledes bragt dig en hyllning, som väl aldrig någonsin kommit en svensk medborgare till del. Ånyo höjer jag mitt glas för dig i bådas namn, tackar dig för hvad du gifvit och uttalar än en gång den önskan, som besjälar oss alla och som

skall följas af ett rungande, fyrfaldigt hurra:

Lefve den store diktaren friherre Gunnar Stjärngrip till Valaskjalf!»

Hurraropen rungade taktfast från högra som från vänstra flygeln och utmed hela den långa människolinjen lyftes gnistrande glas mot högsätet, därifrån skaldens ansikte lyste mot höger och vänster.

– Rundt och rödt som en nedgående sol! sade Karl Ståål.

Ögonblicket efter skrällde gonggongen ånyo, och jubilaren reste sig i högsätet. Hårets hvita strålkrans flammade till i solskenet, och i det stora, röda ansiktet tindrade själen genom de grå ögonen triumferande öfver köttet, som skälfde af rörelse.

»Ers Excellens! Mina damer och herrar!» började han, men hejdade strax självmant ordens paradmarsch, strök med handen öfver pannan och förpassade därmed hela det konstfullt utarbetade och instuderade högtidstalet till minnets papperskorg. Den fläkt från ungdomstiden, som slagit honom till mötes ur statsministerns Hans Excellens Furst Patersons tal, hade kommit alla strängar på känslans vindharpa att tona i skaldens bröst, och nu ville han tala från hjärtat. Alltså fortfor han:

»Nej, jag vill göra som du, gamle Tom, ungdomsvän, jag vänder mig till dig som student till student och tackar dig och genom dig alla som du med dina hälsningar, lyckönskningar, gåfvor och utmärkelser företrädt. Mitt underdåniga tack till H. M:t konungen för de utomordentliga hedersbevis, han nådigast behagat tilldela mig, har jag redan bedt dig frambära. Säg konungen att de rört mig till tårar, liksom allt hvad du sagt mig nyss i allas deras namn, som sitta till bords med oss. Jag tackar dig, gamle kamrat, och dem genom dig.

Jag har hela dagen i dag varit till mods, som när jag var barn och firade födelsedag och gick i ständig spänning och undran öfver hvad mor skulle finna på att fira mig med.

Mor har firat mig på ett sätt, som jag aldrig ens drömt om. Mor är nu fosterlandet. Jag skall tacka med min gärning. Hädanefter som hittills skall jag gå till mitt arbete med den eggande känslan, att hvad jag möjligen ännu kan uträtta, är för mor.

Och det känns som skulle jag ännu kunna uträtta något. Ännu sorlar ingifvelsens källsprång inom mig, som den tid jag var ung. Mitt sinne är ännu lika lätt, och blodet sjunger alltjämt. Jag kan älska, jag kan hata, jag kan minnas, jag kan drömma, jag kan spela på min luta – och så länge jag detta kan, är jag skald.

Jag är sextio år, min kropp har blifvit tung och håret hvitt, men min själ är ännu ung, och fantasien har sina vingars hela spännkraft kvar. Åtminstone känner jag själf det så. Och så länge jag känner det så, kan jag skapa.

Åren bringa mognad, och höstens tid är visserligen inne, men det synes mig, som skulle skördar återstå att bärga. Ensam med mina tankar, hör jag sommarvinden susa öfver ännu icke slagna tegar, ser jag tunga rågax gunga, redo att malas till andens bröd – och då känns det som ägde jag ändå något mer att gifva mitt folk.

När jag icke längre känner det så, har jag intet att arbeta för, ty personligen har jag ingenting vidare att vinna. Redan nu har jag af lyckans håfvor, rikedom, makt och ära, fått mig nog och öfvernog beskärdt. Redan nu har jag nått långt utanför mina egna önskningars gräns.

Ser jag tillbaka öfver mitt lif, synes det också mig som en saga, och jag undrar, jag som andra, öfver den makt, som fört mig hit där jag nu står. Och jag känner hjärtat sjuda öfver af tacksamhet mot alla som hjälpt mig fram, och hvilkas kärlek jag ännu i detta ögonblick känner strömma mot mig. Det är först och främst

min hustru Kirsten», han vände sig mot henne, »som nu snart i fjorton år med sitt lynnes solsken lyst den väg, som hon och hennes bror», han vände sig mot Eilert Berendsen, »ha banat för mig. Det är du min ungdomsvän», han vände sig mot Furst Paterson, »och alla hvilkas talan du fört i dag», han vände sig mot alla, »jag ville sluta er alla i famn och jag tackar er alla, alla.

Men det är icke blott er lefvande som jag i dag ville tacka. Det är också alla de kära, som ha somnat före mig. Det är mor och far och syskon. Det är framför alla andra hon, som var min hjälp, mitt stöd, mitt allt i motgångens mörka år, min hustru Gunhild. Mer kan jag icke säga. Det finns omständigheter – med ett ord – – nog härom – – »

Han tystnade och strök sig öfver pannan. Nyss förut hade hans blick sökande flugit utmed gästernas rad längs bordets vänstra flygel. Där ytterst ute hoppades han möta en blick, men fångade blott en glimt af solskenet kring dotterns hufvud.

Under tiden flögo från höger och vänster hundratals oroligt undrande blickar mot honom. Hvad kunde ha händt? Var skalden illamående? Eller hade han tappat konceptet?

Men han hade omedelbart återvunnit fattningen. Mekaniskt hoppade handen från pannan upp i håret för att med känseln utröna, om den hvita strålkransen ännu hade sin kända, käcka resning. De själfulla ögonen började åter spela och skalden fortfor:

»Där nere på kyrkogården i Flundrestrand är också en annan graf, till hvilken mina tankar med tacksamhet gått i dag – min store föregångares, den snillrike skalden Gustaf Stiernelds. I lifvet stodo vi hvarandra aldrig nära, och till min skam måste jag erkänna, att jag medan han ännu lefde saknade blick för hans betydenhet. Nu, då han är borta, synes det mig som hade han ensam rätt till konungakronan i detta andens Ranrike, som är hans eröfring och ingen annans.

Om han lefvat, skulle jag nu med glädje ha tagit lagerkransen från mitt eget hufvud och fäst den kring hans. Men hvad säger jag? Han lefver ju! Han lefver i sina verk och i sitt namns odödliga ära.

Än mer, mina damer och herrar! Han lefver i sin son. Det är han som sitter där nere i arbetardräkten af Manchestersammet. Det är Gustaf Stiernelds ende son med Tryggökungens dotter, fast han kallar sig Eld – också det ett vackert namn, under hvilket han redan vunnit rykte och ära. Platsen där nederst vid bordsändan har han på grund af sin resdräkt blygsamt förbehållit sig i stället för en af hedersplatserna vid min sida –

Hvilket lysande stordåd han utfört, veta vi alla. Hit har han kommit för att hämta Stjärngripspriset, som jag fått i uppdrag att öfverräcka. Träd fram, Gustaf Eld!»

Friherrinnan Stjärngrip sökte nervöst sin bror med blicken, men han log och skakade sitt hufvud och ryckte på axlarna, som om han velat säga: »Javisst! Men hvad vill du jag skall göra?»

Jubilaren hade i så måtto kommit af sig, att han råkat sammanslå två tal till ett. Det första borde ha slutat med ett lefve för konungen och folket i Hans Excellens Furst Patersons person. Det andra skulle mynna ut i det högtidliga öfverläimnandet af en check å hundratusen kronor jämte ett lefve för den djärfve, världsberömde flygarn.

Gustaf Eld steg upp från sin plats, vek om bordets hörn och gick längs den sida, där inga gäster sutto, fram till högsätet. Där stannade han med ansiktet vändt mot skalden och ryggen mot det heliga hafvet.

Jubilaren tycktes i stundens upphetsning icke ens märka det. Han var nu så förunderligt hjärtnupen, att han icke ens kunde behärska sin rörelse. Utan minsta tanke på, att den hvita hårmanen miste sin resning, tog han guldlagerkransen från sitt eget hufvud, böjde sig fram öfver bordet och ville fästa den kring Gustaf Elds;

men den unge flygarn afböjde den med handen.

– Tag den! Tag den! stammade skalden. Det är din far, som förtjänat den. Men också du har hedrat ditt land.

Friherrinnan bytte ånyo en blick med sin bror. Detta känslosamma upptåg kunde icke få fortgå. Alltså vände hon sig till Furst Paterson och hviskade några ord i hans öra.

Statsministern nickade leende, tog med en blick som af hemligt förstånd checken ur jubilarens hand och räckte den åt flygarn i det han sade:

– Unge man! Om ni icke vill taga lagerkransen ur skaldens hand, så tag åtminstone Stjärngripspriset ur min. Att det öfverräcks er i denna enkla form, är visserligen tecken till att ni icke var väntad hit i dag. Men att ni icke var väntad, betyder att ni är så mycket mer välkommen. Ni har utfört en bragd, som i öfverdåd och glans är utan motstycke i aviatikens historia. Ni har hedrat det svenska namnet. Därför tackar jag er i allas namn och säger: Lefve Gustaf Eld!

Detta statsministerns improviserade lilla tal framfördes med en öfverlägsen halft humoristisk, halft patetisk kläm som stämde med hela hans stora personlighets glada gåpåarlynne. När han slutat gick ett sorl af beundran utmed gästernas långa rad. Det var en talare! Icke därför, att han just sagt något märkligt, tänkte de mera kritiska, men hur hade han icke sagt det han sagt!

Nu som många gånger förut hade han visat sig vara ögonblickets man. Hvem utom han skulle väl med några ord lyckats blåsa bort den förstämning skalden med sin känslosamhet och sin ofattbara brist på självbehärskning framkallat.

Allas ögon voro nu vända mot den unge flygarn. Kvinnorna tystade på hvarandra och hviskade: »Så bra han ser ut.» »Nu skall han tala.» Spänningen steg. Eilert Berendsen gaf Gregersen tecken att slå på gonggongen, och Gustaf Eld befann sig plötsligt ställd inför en tystnad, som med hundratals hungriga ögon kräfde af honom ord, ord, ord.

Men han bugade sig och sade:

– Tack!

Sedan vände han sig åt höger och tycktes vilja återgå till sin plats.

Men de hundratals hungriga ögonen stirrade nu på honom som om han begått ett afskyvärdt brott, och Eilert Berendsen hejdade honom med ett förtrytsamt:

– Hör! Ni mener vel ikke, att det der skal forestille en tale?

– Nej, men det är allt hvad jag har att säga, svarade Gustaf Eld, i det han fortsatte sin väg.

SJUNDE KAPITLET.
Hur de unga infördes i Andens värld, och hvad de där sågo och hörde.

Andens värld, som skalden benämnde sitt arbetsrum, bredde sig öfver en tredjedel af slottets bottenvåning och stod blott med en enda liten lönndörr i förbindelse med Materiens värld, som låg vägg i vägg inåt, och upptog hela midtpartiet innanför pelargången. Utåt öfvergick arbetsrummet omedelbart i ett växthus, hvars väldiga glashall sträckte sig längs hela södra gafveln, och i glasväggen fanns en lika liten dörr till terrassen. Den vägen förde skalden sin dotter och misstänkte måg in i Andens värld.

Gunn, som först steg in, såg sig om med stora ögon och utbrast:

– Så här skulle jag vilja bo!

– Hvad säger hon? frågade fadern, i det han omsorgsfullt stängde dörrn efter dem.

– Så här skulle jag vilja bo! öfversatte Gustaf Eld samvetsgrant.

Skalden rodnade och lät litet sväfvande på målet, när han genmälde:

– Det beror på henne själf. Här är hennes hem, om hon vill. Säg henne det. Jag önskar ingenting hellre, än att få hämta ert resgods från hotellet redan i kväll. Säg henne det!

Men Gunn var redan ur sikte och Gustaf Eld fick svara för henne:

– Tack, men vi sofva hellre på hotellet också i natt.

Och då han såg, att det blossande jättebarnaansiktet med sitt minspel anmälde missnöje mot det leende, hvarmed han ledsagat de sista orden, tillade han allvarsamt:

– Vi fara mycket tidigt i morgon härifrån.

– Genom luften? föreslog skalden ironiskt.

– Ja.

– Hvarthän om man får vara så näsvis att fråga?

– Till Köpenhamn. Vi få 50,000 kr. om vi komma dit i morgon.

Detta tycktes ge skalden något att tänka på. Men att döma af hans invändning, var det hvarken honorarets storlek eller flyktens faror, som upptog hans tankar:

– Det är mycket oanständigt – och ser mycket illa ut, sade han.

– Hvilket? Att vi flyga?

– Att ni bo så där tillsammans – –

– Det är nödvändigt, eftersom vi flyga tillsammans från stad till stad – och för resten anser jag redan Gunn som min hustru.

– Ja, men hela världen vet, att hon är min dotter! klagade skalden.

– Nej, sade Gustaf Eld, för hela världen så väl som för Flundrestrand, är hon tillsvidare endast miss Redwood.

Detta lugnade synbart skalden. I själfva verket hade han ännu icke ens vågat föreställa den unga flickan för sin hustru. Kirsten led af en oresonlig svartsjuka gent emot allt, som stod i minsta samband med hans första äktenskap, följaktligen hade han aldrig ens upplyst henne om, att han hade en dotter i lifvet, och nu fruktade han ett våldsamt uppträde, därest han plötsligt hade att tillstå sanningen.

Under tiden hade Gunn sett sig om i Andens värld. Först gjorde hon ett slag i vinterträdgården, som alla årets tider grönskade af tropisk växtlighet. I ena hörnet plaskade ett springvatten mellan storbladiga vattenväxter, och jätteskåln, hvari alla de klara pärlorna regnade, var en fiskdamm med guldfiskar och

silfverfiskar och andra, ännu underligare simmare och stimmare – – Men i andra hörnet vid den öppna rutan stod något ännu märkligare – ett bislag, nej ett litet glaspalats, genom hvars väggar man kunde följa biens lif och studera deras statsmaskineri ända in i dess hemligaste vrår och vinklar.

Och hvad rummet innanför var stort och högt i taket. Det liknade ett tempel med heliga böcker i vördnadsbjudande band kring alla väggar, och där borta mellan de stora fönstren stod altaret, skrifbordet, med sin elektriska lampa och en marmorbild af en gud, som hette Goethe. Där framför stod en diktarstol, så rikt beslagen med silfver och guld, som en österländsk envåldshärskares tron.

Utsikten från de stora fönstren var densamma, som från den öppna platsen utanför slottet, men nu hade solen gått ned, och längs himmelranden sam en midgårdsorm af brinnande moln, som speglade sig i hafvet.

Bakom altaret stodo två bekväma hvilstolar, och i den ena af dem satt redan Gunn, när de andra två kommo in från växthuset. Med en åtbörd af sorgsen värdighet bjöd skalden sin misstänkte måg att taga plats i den andra hvilstoln, och satte sig själf i självhärskarrätt framför skrifbordet.

Hans väsen var på en gång högtidligt och förläget. Han kände sig skygg för sin dotter, som såg på honom med moderns ögon. Han skulle så gärna velat säga henne några ord af ömhet – men hur var det möjligt, när hon icke förstod hans språk, utan måste taga hans ord från öfversättarns läppar.

Skalden for med handen genom håret och strök känslosamheten af sig. Efter hon ingenting begrep, kunde han åtminstone utan att såra hennes blygsamhet gå till botten med den fråga, han kallat dem till sig för att afhandla.

– Jag har velat tala med er båda, började han, om något som gjort mig mycket ondt – – När jag stod utanför den stängda dörrn i hotellets korridor – och såg de små gula kängorna sida vid sida med dina stora svarta– – nej, låt bli att öfversätta! utbrast han plötsligt med en hotfull blick på Gustaf Eld, tillsvidare talar jag endast till dig. Du förstår att jag kände ett förkrossande ansvar.

– Hvarför det? sporde den unge mannen oskyldigt.

– Därför att jag är hennes far – och har skyldighet att vaka öfver, att hon – att hon icke går under.

– Jag vågar tro, att faran är mindre nu än förr.

– Mindre – mindre? stammade skalden, förbryllad af yttrandets saktmodiga ton. Hur så?

– Därför att hon från och med i går har en naturlig beskyddare.

Men nu brusade skalden upp:

– I min egenskap af far anhåller jag att få veta, i hvad förhållande denne naturlige beskyddare står till min dotter.

– Hon är min brud, sade Gustaf Eld.

– Hvad vill det säga? Utan vigsel?

– Tills vidare, ja.

– Tills vidare! Du menar alltså att hon är din – din – – älskarinna? Skaldens ansikte blossade till, och han hade svårt att få fram ordet.

Den unge mannen genmälde allvarligt eftersinnande:

– Ordet har i allmänna bruket fått en biklang af tillfällighet, som gör att det icke passar i detta fall.

– Ordet! upprepade skalden, fnysande af förakt och harm. Jag ger djäfvulen ordet. Till saken. Min dotter är ännu ett omyndigt barn – har enligt lagen icke ens äktenskapsåldern inne – är ännu icke fullvuxen – ännu icke – med ett ord – kvinna – –

Den förmodade förbrytarn såg honom utan skymt af skygghet rakt i ögonen och sade:

– För min känsla gälla inga andra lagar än mitt eget samvetes.

Men nu nådde skaldens vrede kokpunkten, och han utbrast med darrande röst:

– Du tror dig alltså kunna försvara för ditt samvete, att du lockat ett stackars barn till lösaktighet!

Det tindrade till i den unge mannens öppna och ärliga ögon, som om vrede blossat upp och släckts af självbehärskning. Han rodnade häftigt och blef strax därefter mycket blek. Men när han svarade, vittnade ingenting om upproret i hans inre, utom möjligen röstens dämpade klang:

– Sådana ord få icke växlas mellan Gunhild Redwoods far och den man hon anförtrott sitt lif. Jag har tagit det i mina händer, fullkomligt medveten om mitt ansvar. Jag kan säga – fast det kanske låter storordigt – att jag älskar henne högre än mitt lif. Det betyder bland annat: Jag är mån om henne, rädd att skada eller göra henne ondt. Det vill säga – min ömhet om henne är som innersidan eller självva bindväfven i min självbevarelseinstinkt, och stark som den. Jag behöfver icke några andra lagars bud för att skydda henne, men lefva skilda från hvarandra vilja vi icke hädanefter, och hon är min hustru – om också icke ännu i den betydelse världen vanligen tillägger ordet.

Men nu stodo skaldens ögon spärrade, och de borstiga hvita brynen höjde sig som vingar af förundran:

– Du menar – du menar, stammade han, att ingenting okyskt ännu förekommit er emellan?

– Mellan oss skall, som jag hoppas, aldrig något okyskt förekomma.

– Jaså! utbrast skalden, och hans stämning slog plötsligt om från yttersta välvilja till yttersta ovilja. Nu förstår jag. Du är på alla sätt och vis en köttets förnekare – Totalavholdsmand, som danskarna säga, också i erotiskt afseende?

Därtill svarade den unge mannen till en början endast med ett fint och hemlighetsfullt leende. Men då jättebarnaansiktets minspel hotfullt kräfde ord, sade han.

– Nej, för mig är kärlek något annat och mer än vänskap – en elektrisk spänning som förr eller senare måste urladda sig – och tända lif – –

– Ja, i så fall – – Herregud! Jag är bara glad, att du är en riktig människa. Skalden nickade gillande. Men är du också stark nog att motstå den – den lägre driften – den frestelse, som måste ligga i, att ni redan nu lefva tillsammans – bo tillsammans – – ?

– Så länge jag tror, att det är till hennes bästa, svarade Gustaf Eld, och hans blick gled smekande öfver den unga flickans gestalt, så länge både vill och kan jag svälta. Men att människor beständigt förfasa sig öfver, hvad de kalla den lägre driften, har jag aldrig förstått, eftersom de ju ändå beständigt lyda den. För mig är den helig, som självva grundtonen i allnaturens maning till släktets uppehållande. Hur vi lyda den, är för mig självva pröfvostenen för en människas halt. Hvad jag tror på, är andens makt att – just som gymnastiken utbildar våra kroppar – utveckla våra känslor till mognad, styrka, frihet och harmoni. Är icke viljans motståndskraft i alla lifvets förhållanden just hvad som skiljer den friborna människan från trälen? Liksom

individen i sin utveckling från urcell till människa har att genomgå hela släktets utveckling, har hvar enskild människa också att förädla sin åtrå till hvad vi kulturmänniskor nu kalla kärlek – denna af alla solljusets färger skimrande känslans högsta utvecklingsform, som framgått genom årtusendens sublimering af den ursprungliga släktuppehållelsedriftens enkla lustförnimmelse.

Under samtalets gång hade Gunn ofta med blickar och minspel gett uttryck åt sin önskan att få veta hvad som sades, och nu kräfde hon det plötsligt med förebrående och smeksamma ord, i det hon reste sig från sin plats och satte sig på armstödet till sin brudgums stol, med armen kring hans hals.

Medan han i korthet redogjorde för meningsbytet, satt hon och såg på sin far, som lutat sig tillbaka mot skrifstolns ryggstöd och slutit ögonen. Därmed hade det röda, runda jättebarnaansiktet mist sin själ. Ändå skönjde hon under det öfvernäringens hull, han bar, det bleka och magra svärmar- och tänkaransiktet, hvarmed han gått ut i lifvets kamp, ja, hon skymtade till och med ännu ett drag kring munnen af den inbitna viljestyrkan från fattigdomens, smädelsens, motgångens och den förtviflade kampens år. Allt detta skälfde nu af rörelse, och hon undrade just hvad han tänkte på, när han plötsligt började tala, lågmält och utan att öppna ögonen:

– Det är mycket jag skulle velat säga min dotter, om hon förstått mitt språk – och att det är mitt eget fel, gör icke smärtan mindre öfver att det nu måste förbli osagdt. Hennes ankomst hit i dag har plötsligt ställt mig ansikte mot ansikte med mitt förflutna. Hon är så förunderligt lik sin mor, och bara att se henne, upprör mig i mitt väsens innersta grund. Säg henne det.

Medan den unge mannen hviskande tolkade hans ord, satt skalden tyst, men utan att öppna ögonen. Sedan fortfor han:

– Därvid kommer mycket, som förr låg täckt af vanans slam, i dagen, och nu känns det, som hade jag aldrig älskat någon annan kvinna än hennes mor. Aldrig känt detsamma för någon annan, som för henne – aldrig denna höga hjärtats fred och helgd och innerlighet. Säg min dotter det.

Han satt en stund och stred med sin rörelse, och när han åter tog till orda, skalf han på målet som om han frusit:

– Undrar hon då hvarför jag lämnat henne från mig, vind för våg, så säg, att jag icke kunde behålla henne hos mig – jag led för mycket – hon minde mig beständigt om min oersättliga förlust – och jag hyste agg till henne för det jag inbillade mig, att det var hon, som kostat modern lifvet. Därför har jag aldrig frågat efter henne förr än nu – och nu – –

Han tystnade plötsligt, kände två mjuka armar kring sin hals, såg upp och såg sin ungdoms älskade, förnam hennes andedräkt, varm som en smekning mot sin kind och hörde hennes röst med den djupa bröstton, som ännu kom hans varelses finaste fibrer att vibrera:

– Father! sade Gunn, och det lät som svenska.

Då störtade tårarna utför skaldens kinder, och med hjärtat svidande af kärlek slöt han sin dotter i famn.

Sedan tog han hennes ansikte mellan båda sina händer, såg på henne, som om hon varit hans ungdoms brud, och han själf en okänd diktare med namnet Gunnar Grip – kysste henne på pannan och gaf henne med en liksom omedvetet välsignande åtbörd åt Gustaf Eld.

Tala kunde han icke, men han strök beslutsamt handen öfver pannan, reste sig och gick ut i vinterträdgården. Där funno honom de unga lutad öfver det plaskande springvattnets skål, studerande fiskarnas lif, när de kommo att säga farväl.

Han följde dem med blicken genom rutorna tills de försvunno utför vägen, vände sig sedan, gick tillbaka in i arbetsrummet, öppnade en af lådorna i det stora skrifbordet och tog fram en lunta af gulnade pappersark.

Ett ögonblick stod han och vägde den liksom tveksamt i handen. Sedan lade han den beslutsamt från sig och gick att säga sin hustru godnatt.

När han återkom, tände han den elektriska lampan med den gröna skärmen på skrifbordet och satte sig att läsa med hufvudet stödt mot sina händer.

ÅTTONDE KAPITLET.
Gunnar Grips testamente.

Till min hustru.

Att läsa när jag är död.

Gunhild, älskade –

Hur snön faller och faller.

Det är nyårsnatt, och jag ligger vaken, hackar tänder, lyssnar dessemellan spändt efter dina andedrag.

Du sofver, och jag känner det som en lättnad nu, när jag stiger upp och tänder lampan och sätter mig att skrifva. Du har redan alltför ofta delat mina nätters vånda, liksom mina dagars vidrigheter – fattigdomen, skammen som klibbar vid ständig motgång, källarluften kring en andens grufarbetare, öfver hvars gärning numera aldrig en solglimt faller.

Källarluften kring mig har du lindrat med din kärlek. Därmed har du hittills gjort det möjligt för mig att lefva.

Det är kärlekens, som värmets väsen att stråla ut och uppgå i luften kring sig, oafsedt om själfva källan, som är lifvet, småningom sinar, och kärleken förintar sig själf i och genom sitt väsens gifmildhet.

Allnaturen skänker oss människor sällan något för intet, och dess högsta värden måste väl köpas dyrast – därför har jag fått betala så dyrt. Genom dig har jag fått allt, som ger tillvaron mening och innehåll – och till gengäld har jag måst bjuda dig en tillvaro, som blekt dina kinder, knäckt ditt lifsmod, frätt på din stolthet och undergräft din hälsa. Och jag tror och hoppas, att du skulle blomstra på nytt, om jag kunde bereda dig andra yttre villkor, något litet af allt som följer med framgång – litet solsken, litet värme utifrån, litet dagligt bröd utan ångest – – och mitt lifs förbannelse är, att jag ingenting kan skaffa dig af allt detta.

Därför känns det någon gång som en lättnad att icke tära på ditt väsens värme – därför väcker jag dig icke i natt. Jag vill bära mitt och icke lägga sten på börda.

Det kändes nyss som orkade jag icke lefva längre, som låge jag redan med bruten rygg och väntade på slutet.

Men det kan ha varit falskt alarm. Den fruktansvärda förnimmelsen af fullständig maktlöshet kan ha berott på någon tillfällig nervernas vanmakt, som i sin ordning framkallat ångesten, och ångesten kan ha stegrats till vansinnets gräns af fantasiens öfverspänning. Ingen tål mindre att känna sig svag, än den som är van att känna sig stark, och det är icke alltid döden, som står bakom en häftig frosskakning. Jag är kanske ännu icke helt och hållet bruten, endast för tillfället utsliten.

Därom kan jag icke nu döma. Jag ser icke klart. Under de senaste årens ständiga kraftanspänning att hålla hufvudet uppe, har min syn försvagats eller mitt sinne förmörkats så, att gränserna mellan dikt och verklighet börjat flyta i ett. Ja, jag vet knappt längre, hvad som är dröm eller lif. Jag har lefvat så mycket med min inbillnings skapelser och så litet med människorna utomkring (alltför litet också tyvärr med mina kära, jagad af oro, som jag ständigt var) att jag nästan börjat förlora känningen med yttervärlden. Människornas kamp och äflan därute tycks mig något så fjärran och likgiltigt – just som allt lär bli för en döende i och med det han på allvar gjort upp sin räkning med lifvet.

Jag har nyss känt dödens hand på min panna. Därvid såg jag för ett ögonblick hela mitt lif liksom upplyst af en blixt. Och det föreföll mig, som hade jag så mycket att säga, innan jag går bort. Däraf måste det mesta bli osagdt. Något vill jag bjuda till att finna ord för. Därför skrifver jag detta. Det är mitt försök till uppgörelse med lifvet, Gunnar Grips testamente.

Och det första jag har att säga, är hvad jag minst af allt kan uttrycka. Aldrig har jag så, som inför döden, känt hur mycket jag har dig att tacka för, älskade hustru. Hvad du varit mig är något så oändligt mycket större, än hvad några fattiga ord kunna återgifva. Likväl söker jag efter ord, som en svulten tiggare vänder ut och in på sina tomma fickor efter en slant att lägga i handen på en medmänniska, som skänkt honom allt, hvad hon själf ägde af lifvets bröd. Du har varit min hustru i det stora begreppets största och högsta mening, mina ögons fröjd och mitt hjärtas lust, min tillvaros stöd, min evighetslängtan förkroppsligad. Genom dig har jag lärt känna hängifvelsens heliga eld, skaparlustens solflykt, lyckan att äga barn och hem, arbetsro, hjärtats fred. När jag tänker på allt detta är det, som ville jag klamra mig fast vid lifvet ännu några år för att få stanna hos dig, och det kändes nyss, som vore hela jag ett öfverfullt hjärta, bristande af outtalad tacksamhet. Alla hårda och onda ord, som jag sagt dig, när mitt sinne var förbittradt, stodo som sotstänk för mitt minne, och jag önskade att jag med mina sista tårar kunnat tvätta dem bort. Jag vill bedja dig aldrig tro eller tänka annat, än att jag in i det sista älskat dig – och icke mindre, utan högre, innerligare, tacksammare än när jag första gången slöt dig till mitt hjärta som brud.

Farväl för alltid och tack för allt. Med de orden i hjärtat skall jag befalla min själ i dödens hand.

Låt vår son läsa detta och kyss honom du, med min sista hälsning och mitt farväl. Jag älskar honom i dig och dig i honom. Det betyder, att han är mig kärare än allt annat på jorden. Säg honom det.

*

När jag är borta, skall du taga ur min vänstra skrifbordslåda två manuskriptluntor, som jag samlat till ett nödbröd åt mina kära. Det är en diktsamling: »Figuriner och annan småkonst» och en handfull berättelser, tidskrift- och tidningsartiklar, som jag sammanställt under titeln: »Sedt och kändt.» Dikterna äro, som du vet, mest af satiriskt och polemiskt innehåll. Om jag lefvat, skulle de väl ha väckt en storm af ovilja mot mig. Eftersom jag är ur leken, skall man icke slå mig för dem. Prosaboken innehåller småmynt, som jag tid efter annan slagit till bröd. Alla bära de, som jag tror, min andes ärliga stämpel. Det är också samvetsgrann konst. Men det är ju icke stora värden, och om jag lefvat, skulle boken helt visst ha slagits ihjäl. Eftersom författarn redan är ihjälslagen, skall man nu kanske skona hans verk. I hvarje fall kan du förtröstansfullt sända båda luntorna till min gamle vän och förläggare. Han vet ännu bättre än jag, att för en svensk diktare döden är den bästa reklammakarn. Dessa båda böcker skulle icke ha inbringat stort, om jag utgifvit dem i lefvande lifvet, men som efterlämnade verk skola de utan tvifvel skänka dig ett bekymmerfritt år – det klingar sagolikt i mina öron, när jag skrifver det.

Du har då tid att höra dig för om villkoren för utgifvandet af mina samlade skrifter. En utgifningsplan har jag själf kastat ner. Den ligger också i vänstra skrifbordslådan.

Jag vill att ingen annan än du tar befattning med redaktionsarbetet. Hvad jag skrifvit behöfver intet

främmande namns anbefallning på titelbladet. Du har däremot fullständigt fria händer.

Den som vinner tid, vinner allt, säger ett ordspråk, som i detta fall förmodligen skall sannas. Det blir ingen omedelbar för prenumerantsamling lämplig stämning af nationalsorg öfver min död, men jag vet att mina ord småningom skola nå fram till mitt folk.

Samtiden
klandrar eller berömmer.
Framtiden
dömer.

Framtiden skall ge både mig och andra ungefär så pass erkännande, som vi med våra gärningar förtjänat. Litet mer eller litet mindre är, stort sedt, af ingen vikt. Hufvudfrågan för enhvar blir, om han gjort så godt han kunnat, genom att personligen fostra sig till ärlig förvaltare af allt, som ursprungligen legat inom hans begåfnings räckvidd. Alla ha vi vår begränsning, alla måste vi lära af lifvet, alla få vi dyrt betala hvad vi försumma.

Framgång är måhända ännu svårare att bära än motgång. Öfvermått af solsken förtorkar. Men att alltid växa i skugga förbittrar.

Rykte? Hvad är rykte annat än en solglimt på en såpbubbla. Såpbubblan brister, men solen skiner alltjämt på milliarders milliarder småting, som ett ögonblick fånga en glimt af dess ljus.

Hvad är du och hvad är jag? Lyft en natt din blick mot rymdens vandrande världar. Ödmjukhet!

Att jag varit föga skattad af min samtid, har i allmänhet gjort mig ringa bekymmer. Ofta har jag till och med haft en hemlig tillfredsställelse af att stå i skuggan och lyssna till det ordprål, allmänheten aftvingar sina gunstlingar. Af sina gunstlingar väntar folket ständigt det förlösande ordet. Jag har mer än en gång känt det på min tunga, utan att uttala det. Jag visste ju, att ingen skulle lyssna.

Tyngst var nöden, kölden i luften, känslan af att min andes växt hämmades af brist på ljus. Människor äro så beskaffade, att de mycket ge åt den som mycket har, och intet åt den som intet har; att de alltid vettlöst förakta den de icke vettlöst ära; att de spotta på den alla spotta på och utan barmhärtighet slå den de våga sig på.

Jag bevarade kanske min uppsyn alltför kavat och höll mig därmed människors medlidande från lifvet. Medlidsamma äro människor gärna. Ömkan ger en angenäm känsla af egen öfverlägsenhet.

Mot beskyllningar och slag kan man värja sig, men icke mot bespottelse från tusen munnar och du vet, att mig har det vittra bakdantandet öfverhöljt som med en hinna af slem, hvarifrån jag aldrig lyckats göra mig kvitt.

Därför önskar jag lämna efter mig i dina händer ett vapen, som du i nödfall kan bruka till försvar för mitt minne. Jag skall försöka ge dig den inre förklaringen af min ställning till samtiden. De yttre dragen känner du. Jag behöfver alltså icke inlåta mig på enskildheter, men skall bemöda mig om att väga mina ord på sanningens och rättfärdighetens guldvikt.

Jag har aldrig tillhört någon vitter fackförening eller skola. Detta betyder icke, att jag ensam stått oberörd af tidens strömningar, utan endast, att jag personligen velat bevara min själfständighet gent emot alla, som tagit tidens strömningar på beting.

Därför har jag alltid stannat utanför inbördesbeundrarnas krets och ofta burit till synes en tviflande min,

förmodligen också retsamma drag af andligt högmod – något som jag af själ och hjärta anser oförenligt med andlig öfverlägsenhet i ordets bästa mening, och för hvilket jag alltså med rätta fått straff.

Vittra fackföreningar äro ett slags lif- och olycksfallförsäkringsanstalter. En föreningsmedlem är icke längre endast något i och för sig, utan i ännu högre grad ett gemensamintresse, och många ifriga händer lyftas strax mot enhvar, som tilläfventyrs skulle vilja tillintetgöra eller ens förminska ett sådant allmänvärde, medan den som står ensam för sig, är och förblir ett värde, hvars möjliga stigande eller sjunkande ingen bekymrar sig om, med andra ord något ingen har del i.

För att öfver hufvud taget kunna bilda sig en egen mening om en diktare, måste man studera hans verk med kunskap och kärlek till detta obeskrifliga ting i sig, som kallas litteratur. Men, hvem har i vår tid kärlek och tålamod till något sådant?

Hvad som bland annat kännetecknar vår tid är svenska folkets plötsligt påkomna intresse för konst och vitterlek. Hvem kan undra på om detta nymorgnade folk stirrar på så bländande företeelser, lyssnar till hvad andra säga om dem och nästan tror, att ingenting liknande funnits i världen förut.

Hvilket utomordentligt fält för spekulation i andliga värden erbjuder icke en sådan allmänhet!

När jag förföll till författeri, fanns så godt som ingen utsikt för en människa med vanlig matlust att på den banan förtjäna sitt bröd. Nu är allt förändradt. Nu äro också alla någorlunda matfriska och begåfvade gossar och flickor på språng mot den svenska parnassen. Alla ha de ju haft sin kärlekssorg, och alla veta, att den kan bli till guld, om den myntas ut i fagra ord, och ingen är väl så fattig på fränder och vänner, att han icke skaffar sig någon liten krets af beundrare.

Det finns ett tacksamt sädesslag, som odlas i norra Afrika och lär ge ända till tjugonde kornet: Durrha, på latin *Sorghum vulgare*.

Det förefaller mig, som om *Sorghum vulgare* numera odlades alltför ymnigt i vår inhemska vitterhet.

När jag tänker tillbaka på den andliga odlingens hårda villkor den tiden jag och mina jämnåriga började gräfva i jorden, kommer det öfver mig en brännande längtan – efter något grand af den tysta kärlek, som måste ha funnits hos det fåtal människor, för hvilka konst och vitterhet då voro lifsvärden, oberoende af det andliga modet för dagen. Hur långt ha vi icke på knappast 20 år kommit bort från allt detta.

Hvad har händt?

Vi unga började med en medveten vilja att förnya, eller åtminstone gjuta blod i de gamla formerna. Det som då gick och gällde för vitterhet var, med ett par lysande undantag, något utvärtes, handtverksskicklighet, ciselerade skal kring en liflös, enahanda, anspråksfull tomhet, som kallades idealism, och som ingenting annat var än litet af luften kring de erkända tidsidealen.

Vi som då voro unga ville underkasta själfva tidsidealen en granskning och därest de befunnos ouppnåeliga, i diktens form skapa urbilder, som människor kunde förverkliga i och genom sitt lif – därför kallades vi realister och materialister.

Men om idealist betyder en människa, som af hängifvenhet för sina ideal kan svälta och arbeta, voro vi idealister, och materialister voro de som i enlighet med tröghetens lag sutto vakt kring tidsidealen och lefde af att försvara dem.

Därom tjänar det nu icke stort till att tvista. Ett ord är ofta någonting liknande en vacker kapsel, som den talande fyller med ett begrepp i enlighet med sin smak. För Pål är alltså idealist en människa som har Påls

ideal, och för Per en som tycker som Per. Nåväl enhvar, som ärligt slåss för hvad han i sina bästa ögonblick tror vara sant, må gärna för mig benämna sig idealist, om också kampen samtidigt är en kamp för bröd.

Vända upp och ned på vare sig materiens eller andens värld är emellertid aldrig så lätt som en hänförd ungdom tror. Hvad mina samtida och mig angår behöfde vi först och främst tid att växa i våra uppgifter. I vårt sollösa fosterland mogna människorna långsamt, och vi voro ännu långtifrån fullvuxna, när vi gingo till arbetet.

Själfva uppgiften var också mycket större, än vi från början föreställt oss. Först och främst var det att lägga själfva grunden till det tempel, vi ville bygga åt de nya idealen. Templet skulle stå på jorden, icke sväfva i det blå som ett luftslott. Grunden skulle vara sanning. Endast på sanningens grund kan skönhet byggas.

Det tog tio år af hårdt, jordbundet arbete, och några bröto ryggen. Sanningen var svår att finna, svår att gräfva fram och allra svårast att ge form. Därtill kräfdes lödigare ord än, som den tiden lågo på allfarväg, ett mera verklighetsbetaget språk och en kärnfullare konst.

Men när grunden ändtligen var lagd, kommo nya krafter till, och templet restes under pukors dån och trumpeters klang. Och då strömmade också svenska folket till och lyssnade och jublade: »Nu har skönheten, ändtligen, kommit till världen. Det hände nyss, nyårsnatten på slaget tolf. Lefve den nyfödda!»

Och hon kristnades till fantasikonst och nyromantik.

Inom parentes och i förbigående: Slika slagords nytta har jag för min del aldrig förstått. Jo, som nödfallsbeteckningar i den vittra systematiken, brukbara för pedagoger. Men annars? Sök att mäta andens storverk med något af måttbanden romantik eller realism, fantasi- eller verklighetsdiktning – och se om det passar!

För de mindre verken räcker däremot alltid ettdera och betyder då, att diktarn icke kunnat lägga en tum till sin växt, och alltså icke andligen nått öfver den begränsning formlerna uttrycka. Hvilkendera han blifvit hängande i, som Absalon i sitt hår, är i så fall tämligen likgiltigt, men för min del föredrar jag en liten verklighetsdiktare framför en liten romantiker. Skillnaden mellan dem är, att den ene, när han diktar, väger sina ord med frågan: »Är detta sanning?» medan den andre brukar pröfvostenen: »Låter det bra?» Den ene skrifver åtminstone ärligt hvad han tror och vet och vill. Det är alltid något, på den vägen finns utvecklingsmöjligheter, och i hvarje fall är mannen en redbar andens arbetare. Den andre skrifver hvad han tycker klingar vackert. Det blir meningslöst i längden. Mer och mer kommer han bort från, hvad han själf från början kanske hade på hjärtat, men på den vägen finns inga utvecklingsmöjligheter, och han blir med naturnödvändighet en andens gycklare, som kvintillerar klangfullt oförnuft till allmänhetens förnöjande.

Detta är, enligt min innersta mening och öfvertygelse, just faran, som hotar nutidsromantiken här hemma. Det är icke fråga om annat, än att den bragt oss och säkert ännu kommer att bringa oss verk af värde, storhet och resning. De stå och komma alltid att stå på sanningens grund. Men tecknen tyda redan på återvändande, sträfvan efter skönhet utan sanning och framgång i stället för djuplek. Inom kort skola vi kanske vara inne i ett nytt skede af utvärtes konst, klingande tomhet, vackert ordpolerade skal, innehållande litet af luften kring tidsidealen – allt hvad vi i ungdomen drogo ut att bekämpa.

Utvecklingens – som vi hoppas – uppåt stigande spiral skall då ha fullbordat en ny vindling. Cirkeln skall till synes ha slutit sig och resultatet af en sällsynt rik och vacker vitter blomstring tyckas oss likna det eviga resultatet af maskrosens växt och blomstring – fjunkronan, Parole de chevalier, ljugkonstens sinnebild.

Är dikt då ingenting annat och högre? Min ungdoms hela längtan snyftar: Jo. Men tiden skriar: Nej.

Jag önskar, att jag i detta ögonblick kunde känna din hand på min panna, älskade. Allt som är godt i mig

åstundar, behöfver dig. Skild från dig får jag ibland anfall af tidens sjuka, känner lust att sälja min själ för grynvälling. Innerst i mig sitter en fräck och ideallös kanalje och skrattar. »Eftersom resultatet en gång för alla tycks gifvet» – säger han – »hvarför icke med detsamma narrkåpan i stället för fjunkronan? Mannen med det lätta träsvärdet är ju dagens konung. Morgondagen är fullkomligt oviss. Skaffa dig alltså rykte för dagen och njut hvad det kan inbringa dig. Lär dig gå på styltor, så att världen häpnar öfver din storhet. Skrif vers! Publik och kritik ha en vidskeplig vördnad för klingklang. Du menar, att du ingenting kan säga på vers, som du icke bättre, sannare, starkare kan uttrycka på prosa. Men om det nu tar sig bättre ut på vers? Om du med vers lättare skulle kunna slå blå dunst i ögonen på tiden?

Du menar att prosan har en oändlig melodi, som bättre ägnar sig till att tolka starka känslor och stora tankar. Men hvarför beständigt illfänas efter stora tankar? Allmänheten vill inga stora tankar ha. Hvarför taga det hela så förtvifladt allvarligt? Hvarför icke se med en smula öfverlägsenhet på din uppgift? Det är kanske icke så säkert, som du tror, att en diktare nödvändigtvis måste vara hufvudet högre än sin samtid. Det är kanske nog att han går på styltor?

Hela din kamp har gått ut på att fostra dig till en människa, som icke skulle behöfva rodna inför sitt eget bättre jag. En som känner ansvar inför den begåfning han fått, en som till det yttersta gör så godt han kan. Men beror icke allt det där på självförhäfvelse, andligt högmod? Äro icke vi människor alla danade af jordens stoft? Sola upp dig, vinnlägg dig om en litet muntrare syn på tingen, så skall du se hur världen solvargsler mot dig. Du är icke mindre än andra begåfvad med mänskligt lättsinne. Hvarför då icke odla denna gudagåfva? Hvarför slita med att lära dig uttrycka enkelt, klart och starkt hvad du har på hjärtat? Du är öfver 40 år, du har arbetat mer än de flesta och du står ännu långt från målet. Hvarför sträfva vidare i den riktningen? Det är kanske icke så visst, som du tror, att allt hvad du mödar dig om att öfvervinna, är af ondo. Småviktigheten, böjelsen för omständlighet och känslosamhet är måhända just hvad som skaffat dina tidigare verk den stora allmänhetens ynnest. Men i så fall är hvad du tror vara din självfostran ingenting annat än ett beständigt upprepadt självmordsförsök och du själf en gycklare, som af storhetsvanvett gör lifvet till ett helvete för dig själf och hvad värre är för dina kära!»

Ja, så talar tidens röst inom mig. Så låter lycksökarmoralens lag och sofisteriets evangelium. Och du får icke tro att jag med anföringstecken velat undskylla mig själf eller undandraga mig ansvaret för hvad jag anfört. Det är tankar som jag tänkt, det är möjligheter som jag i stunder af svaghet öfvervägt. När jag känner arbetsoket tynga nacken, trycka blicken mot jorden, när jag våndas under min fattigdom och ser hur bristen på solsken bleker dina kinder – ja, då reser sig bondnaturen inom mig, det praktiska förvärfsbegäret, fåfängan, härsklystnaden – – alla lifvets makter som kräfva de yttre, gröfre sinnenas tillfredsställelse, och då vill jag bryta sönder arbetsoket och med bitarna i hand slå mig fram till rikedom och makt och njutning – yttre grannlåt – ära – titlar – ordnar – –

Men nu känner jag din hand på min panna och hör en annan stämma tala inom mig:

»Vårt lif skall ha någon mening, en smula allvar och värdighet. Men det är ingen mening, intet allvar, ingen värdighet i slikt. Vi le och rycka på axlarna urskuldande och säga: mänsklig svaghet. Men hvartill äro vi människor om icke för att öfvervinna våra svagheter?

Gäller detta människor i allmänhet, i hur mycket högre grad måste det icke gälla folkets föregångsmän? Och om lycksökeri och framfusighet och äflan att synas vara mer än man är, i allmänhet äro vedervärdiga, om än mänskliga, egenskaper, i hur mycket högre grad gäller icke detta människor af betydenhet eller som borde vara af betydenhet i kraft af sitt kall? För en sådan man får icke, kan icke, bör icke yttre framgång betyda detsamma, som för en, hvars hela sträfvan och bön till lifvet är den om mat och dryck och makt och fåfängans tillfredsställelse.

Erkänner en betydande man yttre utmärkelsetecken som värden att räkna med, mottager han t. ex. och bär ordnar och titlar, har han ju därmed ställt sig i jämbredd med alla, som söka och fika efter slikt och offentligen antagit yttre glitter som ett slags måttstock för en människas värde. Därmed har han indirekt erkänt, att enhvar som har större kors än han, är en mer betydande människa, och hans eget lif blir likt den gudaborne konungens, som för brott mot det gudaborna i sig dömdes att aldrig nå hvad han hetast åtrådde. Hans namn var Tantalos. Oändlig som hans hunger och törst är också fåfängans, och för en fåfäng diktare innebär en enda droppe på tungan ett ännu större lidande, ty hans törst kan icke tillfredsställas af det samlade vattnet från alla jordens brunnar.

Annorlunda ställer sig allt för en man, som icke i yttre utmärkelser och yttre framgång erkänner exponenter för sin egen eller sitt lifsverks dignitet. Därmed är han fullständigt oberoende af dem och behöfver icke nedlåta sig till täflan med folket på fåfängans marknad. Han kan lefva ett människovärdigt lif och ägna sig åt sitt kall för sin egen inre tillfredsställelses skull. Stort eller litet, det betyder ingenting, om blott enhvar samvetsgrant fyller det värf, som är hans så långt hans krafter räcka. Det talas i vår tid så vidt och bredt om människans rättigheter, och krafvets rättmätighet erkännes numera allmänt. Men vi som ifra för att det också skall honoreras af stat och samhälle, få icke glömma, att afvigsidan af människans rättigheter är människans skyldigheter.

Alltså, gör din gärning, människa, och förhäf dig icke. Ditt lif är ett af myriaders myriader i den ofattligt stora rymden. Ödmjukhet, ödmjukhet!»

Ja, så talar evighetens röst inom mig, och den är din, älskade.

*

Du minns min första lilla framgång, boken som såldes i mer än tusen exemplar? Det var mycket den tiden, det var nästan ofattligt för oss själfva, och vi öfverlade länge, om vi skulle våga det djärfva steget att gifta oss. – Nej, när jag tänker efter närmre, var det bara jag som tvekade, du var villig att dela min fattigdom – och då vågade jag.

Lyckan står den djärfvom bi, och jag hade lyckan ombord i din person. Vi fingo vind i seglen, som du minns.

I jämförelse med hvad en framgång nu för tiden inbringar, var det ju hvad inkomsterna beträffar icke stort bevändt med våra. Troligtvis förstod jag icke heller att praktiskt utnyttja mina segrar. Det var aldrig min starka sida. Men vi hade bröd i huset utan bekymmer ett par år. Det var det förunderliga.

Icke endast för oss, tyvärr. Att en författare kunde lefva, ja djärfdes gifta sig uteslutande på inkomsterna af sin vittra alstring, var den tiden exempellöst. Det gaf också anledning till många rykten och utläggningar. En af dem var, att författarn sålt sin själ.

Den blef allmänt antagen. Den blef till och med formeln för den smula världsberömmelse jag vann i de, beträffande dagens skvaller, den tiden alltför välunderrättade tyska encyklopedierna.

Vi visste till en början ingenting om allt det där, du och jag. Vi lefde själfupptagna i vår unga kärleks lycka och märkte icke hur det småningom blef kallare och kallare i luften utomkring. Vitterkvittrets tid var förbi. Nu strök det vittra förtalet kring våra knutar och lade flåsande sin nos mot våra rutor. Icke ens detta visste vi. Därför stodo vi så handfallna, när vi plötsligt kände denna källarluft, som allt sedan följt oss.

Allt detta vet och minns du måhända bättre än jag. Det förefaller mig nu, när jag tänker tillbaka, nästan otroligt, att det för den tiden stora anseende jag verkligen vunnit, kunnat på några år så fullständigt tillintetgöras. Förklaringen ligger först och främst däri, att jag stod så ensam.

Jag hade aldrig uppsökt någon af de ledande männen i hufvudstaden, där vi bodde. Jag tillhörde hvarken intelligensernas eller lustigkurrarnas ordenssällskap, och hvarken grundläggarnas eller murarnas fackförening. Ingen hade del i mig, därför var jag ett mindrevärdigt lif och förpassades utan vidare moraliskt till Djäfvulsön.

Anklagelsen lydde, som sagdt: »han har sålt sin själ, svikit sin ungdoms ideal, öfvergifvit frihetens väg, blifvit en lycksökare, skrifver följaktligen dåliga böcker, som säljas i stora upplagor.»

Men jag hade icke sålt min själ och icke svikit min ungdoms ideal. Hvad som händt mig, som de flesta af mina samtida, var att jag kommit trött och ganska illa medfaren ur kampen, och att jag vändt mig bort från en och annan mig personligen osympatisk fullmäktig för de idéer, jag alltjämt älskade.

Om jag skref sämre böcker än förr, får framtiden afgöra. Säkert är att jag bemödade mig om motsatsen. Lättvindigt har jag aldrig tagit min uppgift, men kanske för tunghändt ibland. Det är förbannelsen som följer med den iskalla luften. Leendet fryser på en diktares läppar, om han ständigt arbetar under trycket af den känslan, att han icke kan påräkna minsta förbarmande för de svagheter, som vidlåda hans och alla människors verk. Han bemödar sig för mycket om att öfvervinna dem, och det slutar alltsomoftast med, att afsikten väcker förstämning.

Mina samtida togo parti mot mig. Några uppträdde öppet med artiklar, i hvilka de inför allmänheten uttalade sin ringaktning för mina verk. Andra höllo god min, när jag var närvarande, men ryckte på axlarna, när jag vändt ryggen till.

Hur mycket säger icke en axelryckning af en man, som många se upp till. Men också författeri är numera ett yrke, inom hvilket det kan bedrifvas både lojal och illojal konkurrens – och det var medtäflare, som på så vis förklenade en medtäflare.

Bakdanteriet i andens värld lönar det sig icke ens att påtala. Det är ogripbart som det feta sotet i storstädernas luft, men det tränger in i ansiktsporerna och kan därmed åstadkomma en så vidrig fysionomi, att dess innehafvare aldrig kan bli föremål för någon personlighetsdyrkan.

Det var, olyckligtvis för mig, just vid den tiden allmänhetens intresse för konst och litteratur blommade här hemma, i en personlighetsdyrkan, hvars måttlöshet torde vara utan motstycke i vår historia.

Som du vet beundrar jag själf uppriktigt alla stora verk, som de senaste årens vittra och konstnärliga blomstring medfört, unnar också af hjärtat hvar diktare och konstnär, som gjort någon självständig insats af betydenhet all den framgång, han förtjänar. Men med verklig beundran, grundad på kunskap och självförvärfvad öfvertygelse, har tidens personlighetsdyrkan intet att skaffa. Den gäller uteslutande kejsarns nya kläder, äfven i de fall den ägnas en personlighet, som bär verklig kröningsdräkt och är andens furste född. Det är icke därför, han hyllas af den gapande mängden, utan för den icke verkliga kröningsdräkt, som tre fiffiga gesäller inbillat tidens förståsigpåare, att han bär.

Men i allmänhet är det gifvetvis lättare att förvända synen på dem, om kejsarns egen utrustning icke är alltför lysande och iögonenfallande. Och ju stoltare han skrider fram och ju mer majestätiska gester han brukar, dess mer imponerar han.

Detta vore enbart löjligt om det icke samtidigt vore bestämmande för en diktares och konstnärs anseende. Denna måttlösa personlighetsdyrkan gör nämligen alla andra än de dyrkade föremålen fullständigt rättslösa i en tid som vår, med dess öfverhandtagande spekulation i andliga värden. Allmänhetens begrepp bli dagligen ställda på hufvudet, verken förlora därigenom all den förmåga de annars möjligen kunnat ha att tala direkt till publiken och hvem skall förmedla bekantskapen? Jo, förståsigpåarna. Men förståsigpåarna äro också

människor. De ha brådtom. Och det skulle fordras ingående studium för att ens kunna säga något om en sådan herr X. Ja, det skulle kräfvas fullständigt egna omdömen. Omöjligt att låna från andra, när det gäller en författare eller konstnär, om hvilken ännu intet förståndigt ord blifvit sagdt, omöjligt att bruka kliché om en människa som ännu icke fått någon etikett. Farligt i all synnerhet att yttra sig om herr X. därest han misstänkes för att möjligen kunna bli morgondagens man.

Jag behöfver icke återkalla i ditt minne några enskildheter af det fattigdomens och smälekens lif, du delat med mig. Det var just som om jag begått vanhederliga handlingar genom att skrifva böcker så godt jag kunde.

Och just detta var värst för dig att bära, stolt som du är.

För min del tvangs jag att allvarligt öfverväga, huruvida jag icke misstagit mig om hvad jag trott vara min kallelse. Var allt, jag dittills diktat, verkligen ett värde, som samtiden lika väl kunnat undvara, ville jag hellre bryta bygd i en landsända hinsides Atlanten, än fortsätta min af alla föraktade gärning hemma.

Här blef nu en jämförelse af nöden mellan mina och mina samtidas verk. Och det föreföll mig, som om ryggen raknat och bröstet vidgats och hjärtat fyllts af en ödmjuk självkänsla. Och jag hörde en gladlynt stämma inom mig:

»Nej, du skall stanna och fortsätta din af alla föraktade gärning här hemma. Du är troligen icke fullt så obetydlig, som du oftast får betyg på – redan detta, att du så ofta behöfver förintas, bevisar väl, att du icke är någon verklig nolla. Ty en verklig nolla kan icke förintas – är på så vis odödlighetens säkraste sinnebild.

Du är kanske icke ens så dum som du tidvis känner dig själf. Den som känner sig mycket dum, är sällan dum, och så dum som ett snille kan känna sig, kan aldrig ett dumhufvud bli.» –

Min älskade, nu ljusnar det redan öfver snön därute och det nya årets första dag skall snart bryta in. Jag känner mig lättare till sinnes, som om jag gråtit ut. Det var alltså icke dödens hand som låg på min panna nyss. Inom mig känner jag efter denna genomvakade natt lifvets källsprång flöda renare än förut.

Hur ofta har jag icke förr knutit handen och velat slå den i ansiktet på min samtid. Nu är det mig snarare som kunde jag ta min samtid i famn.

Hvad rår samtiden för att jag lidit? Är jag kanske den ende? Är icke lefva att växa och växa att lida? Måste vi då icke välsigna självfva lidandet för den andens växt, det medför?

Underligt hur man alltid kommer tillbaka till den kristna sedeläran, äfven om man för länge sedan lämnat dogmerna bakom sig. Lär mig hjärtats godhet, hårda lif, och medkänsla med mänskligheten, icke förakt. Det må vara frestande för den misskända självviskheten att svepa sig i sin värdighets mantel och spotta, men den så gör, har icke lidit nog eller icke på det rätta sättet.

Allnatur, högsta godhet och högsta ondhet, högsta vishet och högsta dumhet – jag är själf kött af ditt kött och ben af dinom benom.

NIONDE KAPITLET.
Slutet.

Utanför började dagen gry. Genom växthusets öppna fönster tillrade redan trädgårdssångarns första, liksom pröfvande drillar in i Andens värld.

Gunnar Stjärngrip såg och hörde ingenting, där han nu satt hopsjunken i arbetsstoln och med slutna ögon. Hufvudet hängde slappt på sned bakåt, och på pannan pärlade kallsvetten med ett grönskimrande återsken från arbetslampans gröna kupa på bordet.

Under det senaste dygnet hade han raglat på öfverspänningens gräns, offer för så skiftande sinnesrörelser, att det redan känts som kunde han icke bära mer, när det förflutna plötsligt såg honom djupt i hjärtat med hennes ögon, och nu senast stirrade honom till mötes från dessa gulnade pappersark.

Så helt hade han lefvat med i hvad han läst, att det föreföll honom, som om tiden strukit tillbaka öfver tjugo år, och han blifvit den Gunnar Grip, som den nyårsnatten skref sitt testamente, trött till döden af arbete – smälek, motgång, fattigdom. – – I erinringen hade allt kommit honom så nära, att han stundtals, just som då, tyckt sig känna dödens hand på sin panna, stundtals höra sin hustrus andedrag, där hon låg i rummet näst hans eget i det fattiga, trånga, älskade, enda hemmet nere i Flundrestrand. Han var feberhet och hackade tänder, just som då, skakades af den ena frosbrytningen efter den andra och blef våt om handen, när han strök den öfver sin panna, just som då.

Därinnanför brann det, och gnistor och rök regnade och hvirflade genom dunklet. Det förflutna sträckte i minnet armarna mot honom, tryckte sig så hårdt till hans hjärta, att han med nöd kunde andas.

Uppträden och bilder drogo i oafbruten följd fram för hans återspeglande inbillning, glada och sorgsna om hvarandra, men mot en bakgrund af saknad, som gjorde allt till sorg – afundsvärd sorg, spindelväf, tindrande af morgondagg eller tårar.

Och det kändes, som hade han aldrig vetat förrän just nu, hvad hon varit honom – hon som sedan aderton år multnade i jorden där nere, men hvars ögon, han i dag ånyo sett in i – underligt! underligt! själfva uttrycket i dotterns blick var, som hennes mors, strålande af kärlek och fördunkladt af hemlighållen sorg.

Just som han den nyårsnatten inför döden sett sitt lif starkt belyst i en blink af bländande ljus, genomlefde han nu i några ögonblick af fruktansvärd spänning hela sitt samlif med den första hustrun – allt utom själfva lyckan att äga henne. Men som detta var det enda väsentliga, blef allt annat till sorg.

Där står hon, blek och skrämd och plågad och ler sitt ansträngda leende och stammar fram sin skygga vädjan om en skärf till lifvets nödtorft – den nyss så käcka, stolta, vackra Gunhild Ståål, nu blek och vissnad och försagd af alltför mycken fattigdom. Men som vanligt har Gunnar Grip ingenting att lägga i hennes utsträckta hand. Han lefver i sitt arbete och har, fast han eljes icke tror på bibelns under, en hemlig kolartro på änkans oljekruka. Och som han i sin ångest och skam intet annat finner att säga, stammar han fram en undran, om oljan verkligen kan vara slut, redan? Då darra hennes läppar af blygsel öfver att hon nödgats begära och af samvetsångest öfver att hon icke kunnat eftergöra bibelns bespisningsunder. Ack, han vet, att hon gjort det yttersta af hvar skärf och i hemlighet svultit själf, men i det sista hållit honom och deras barn med bröd och till på köpet ständigt styrkt honom med sin stora, starka, vackra, välsignade tro – och till gengäld hade han nyss lagt sten på börda. Natten efter ligger hon vaken och grubblar och grubblar. Undra så, att kinderna blekna och krafterna sjunka.

Han ser ingenting. Han sitter med sammanbitna läppar och skrifver och skrifver; kommer till synes tre gånger om dagen, dödstrött af tankearbete, tom i hufvudet och gul i synen som en urkramad citron; har sällan en blick eller ett leende för henne, som dag efter dag trälar och sitter ensam; spänd som en sträng hvar gång han ger ut en bok, och hon måste hålla god min för att stålsätta honom mot bespottarnas korus, som ständigt växer med nya, friska stämmor.

Och nu skall hon yttermera bli mor. Och det finns icke bröd i huset.

I sin förtviflan har han tillgripit nödbrödet »Sedt och Kändt», och boken utkommer just en vecka innan hon med uppbjudande af sin utslitna varelses sista krafter i oändlig smärta föder en dotter till världen.

Matt och blodlös ligger hon till sängs och alla gå på tå i huset, och läkarn undrar om hon kan komma sig. Föreskrifver champagne, ordinerar bekymmerslöshet, varnar för starka sinnesrörelser.

Inne i sitt arbetsrum sitter Gunnar Grip och läser sin egen andliga dödsdom i tidningarna. »Aldrig har väl en bok haft en mer missvisande titel. Här är nämligen intet sedt och intet kändt.» »Ett ömkligare alster, har aldrig utgifvits ens af den litteraturens bönhas, som skrifver under pseudonymen Gunnar Grip och än mindre af någon annan svensk författare» – –

Han kastar undan tidningarna och går ut för att få ett lugnare ansiktsuttryck, men när han två timmar senare sitter vid hennes sjukbädd och ljuset faller öfver hans ansträngda leende, reser hon sig häftigt och hviskar:

– Hvad har händt, Gunnar?

Han stammar:

– Ingenting – det är ingenting – – annat än ångest för dig – –

Och han böjer sig öfver henne, kysser henne för sista gång till god natt.

Ack, hon vet hvad som händt, fast hon glömt det för ögonblickets ångest, när hon bakom ansiktsmasken varsnade hans hjälplösa förtviflan. Tidningarna ligga på golfvet kring hennes säng, och själf är hon hvit som sitt linne, men har ännu kraft att le sitt tröstansfulla leende och se upp till honom med sin vinternattshimmelsblå blick af oändlig tro – –

Allt blir honom plötsligt för tungt att bära, han störtar på knä och brister i gråt.

Men som en blixt slår honom tanken att hon enligt läkarns föreskrift skulle skonas för alla sinnesrörelser och han lyfter hufvudet och ser ...

Det är just som om lifvets låga flammat upp en sista gång, innan den slocknar, tindrat till i hennes ögon, drifvit blodet mot kinderna ett ögonblick. I nästa sjunker det, och dödsblekt sjunker ansiktet med dragen stelnande i ett leende af öfverjordisk lycka – – –

Gunnar Stjärngrip ryckte till och reste sig i stolen, men det var som om själfva den digra kroppen plötsligt dignat under minnets tyngd, och med händerna för ansiktet sjönk han framåt mot skrifbordet. Den breda ryggen gick i vågor, och han grät som ett barn, högljudt och öfvergifvet.

Hennes hjärta hade sjunkit samman, stannat eller brustit, slitet som det var af de många årens ständiga spänning, ångest, tappert burna sorger och af födslovåndans och krampens kraftansträngning.

Tårarna sinade småningom, men det stora, tunga hufvudet med det hvita håret blef liggande mot armarna på bordet, medan tankarna med slappa vingar fladdrade öfver tomheten, som hon lämnat efter sig.

Arbeta? Hvarför? Med arbete fanns ingenting längre för honom att vinna nu, då hon, för hvars skull han tiggt lifvet om en solglimt, gått dit ingen ljusglimt från vårt solsystem kunde nå.

Dikta? Han afskydde själfva ordet. Han skulle velat bryta sten i en tvångsarbetsanstalt eller sälja sin kropp till anatomisk sönderstyckning efter döden, om han därmed kunnat skydda henne för lidanden och umbäranden. Ja, när han såg, hur den unkna luften kring honom långsamt dödade henne, skulle han utan tvekan ha sålt sin själ och lämnat sitt eftermäle att hackas af kråkor och korpar, om han därmed kunnat rädda

hennes lif.

Men hon skulle aldrig ha tillåtit någotdera.

Han lyfte sitt hufvud. Det stora, runda ansiktet var flammigt rödt och ögonen blodsprängda. Han stirrade på de gulnade bladen, ville samla dem och åter begrafva sitt förflutna i skrifbordslådan. Men det var ännu icke slut. Där fanns också några dikter. Han tog en af dem och läste:

Nyårsnatt på heden.

Vintersolen gled på fästet blek,
brann som purpureld, då hon gick ned.
Snön som glänste hvit i middagsljuset
stänktes röd, när dagen sjönk i natten.
Nu är skymning öfver land och vatten.
Nu är allt fördunkladt, allt förfruset.

Öfver mig är himmeln guldstänkt blå.
Framför mig är vägen tung att gå.
Obebodd och ödslig rufvar heden.
Snön är fotsdjup, bistert hviner vinden.
Frostens fräna anda bränner kinden
medan mörkret hotfullt höljer leden.

Evigheten byter namn i natt.
Skiljetecknet, mänskotanken satt
som ett solgrand, kastadt ut i alltet,
kallas nyår, firas mest med vakan
än i glädje, än i själfrannsakan,
än i fest och än med bröd till saltet.

Också jag vill fira nyårsfest,
ensam, fattig, trött, som folket mest,
hvila mig från jakten efter granna
ord, begå min sabbat med att rikta
blicken inåt, pröfva hjärtat, bikta,
medan frosten flåsar mot min panna.

Vind, som andas öfver snötäckt strand.
Rymd, som hvälfver öfver haf och land
underbara själ i nattens tystnad,
kraft, hvars storhet ingen tanke rymmer –
törnströ gärna vägen med bekymmer,
men förtag all småsint ärelystnad.
Låt mig verka medan dagen är.
Natten nalkas. Nu då hon är när
se med godhet på hvad jag har velat.
Skänk mig kraft att tala när jag stammar.
Dämpa hatets vådeld, där den flammar.
Drabbe straffet mig, närhelst jag felat.

Hopa sten på stigen där jag går.
Hölj min nakna fot med sting och sår,

låt mig, Allmakt, under oket digna.
Undanhåll mig lönen för min möda,
därest det är nödigt för att döda
självisk äflan. – Jag skall dig välsigna.

Smid mig ödmjuk, men bevara väl
tankens borna frimod i min själ.
Gif att sanningstörsten aldrig släckes.
Gif att viljans vinge aldrig stäckes.
Hudfläng hjärtat, hämma mina steg,
alltets själ, men gör mig aldrig feg!

Han andades så djupt, som om han med den klara, friska morgonluften velat skölja sitt inre rent från de senaste årens samlade drägg. Bak allt hvad han den nyårsnatten skrifvit, skymtade ett ansikte, hvari han med glädje igenkände sin egen ungdoms drag, och lyfte han blicken mot nuet, mötte honom samma drag, fast förvridna och löjliggjorda, som i en spegelkula. Andligen som kroppsligen hade lifvet gjort honom till sin egen vrångbild.

Men hur hade han blifvit sådan han nu var?

Han famlade bland papperen. En annan dikt föll honom i handen:

Backanal.

Evoë, vinets allsmäktige Gud,
signa min brännande tunga.
Hejsan, du mysande hvarmansbrud,
vänta mig – först vill jag sjunga
Venus en lofsång. Mitt hjärta är sjukt,
längtar att värmas mot hullet, som mjukt
under din klänning ses gunga.
Retande småler du. Minen är käck,
tjufpojke-hurtig och fräck.
Svart som en vildfågels man är ditt hår.
Barmens böljor gå höga.
Gutår!
Kyss mig! – Att aldrig jag glömma förmår
själen i hennes öga.

Hon var ljus, som en björk om våren
vid en glittrande insjövik.
Vinterdjäfvulen, kölden, bet min
ungbjörk genom den tunna barken.
Därför rysa nu alla träden,
som stå vakt i den frusna marken,
där under multnande ogräs och blommor
vintern jordat min kärleks lik.

Hon var fjärilen i min sommar,
lyckans fe i min gröna skog,
allt det varma, som lifvet gömmer,
sol som lyser och sång som klingar.

Nu är vinter. Min hvita fjäril
ligger stel, med förfrusna vingar.
Solen har slocknat, och sången har tystnat,
ty med henne min ungdom dog.

Ännu spökar det dock af blåa
lättsinnets lyktgubbar i min själ.
Ännu hettar den snöda lustan
i min slocknade kärleks aska.
Det är kalken, som pyr i stoftet,
när jag fuktar det ur min flaska.
Hejsan! och skål! Med hvar klunk jag kan dricka
slår jag en bit af mitt lif ihjäl.

Backos, som glömskan åt människorna gaf
låt mig din allmakt förnimma.
Evoë! Vingud, bedöfva din slaf!
Hejsan! – Min tanke blir dimma ...
Tvi, hvad den drycken var bitter och bäsk!
Rundt om i själen, som öfver ett träsk
lyktgubbar dansa och glimma.
Venus vulgivaga! Fyllig och varm
lockar din böljande barm.
Lent är ditt hull och som tagel ditt hår,
ögonen glittrande, fräcka.
Gutår!
Kyss mig – jag blundar – men tyst! Du
förstår
eljes den döda vi väcka.

Han reste sig och började gå af och an på golfvet. Hjärtat bultade honom i bröstet som ett odygdigt barn, till straff instängdt i en skrubb, vettskrämdt af mörkret, med knuten hand hamrar på dörrn för att slippa ut. Han måste lugna sig, röra sig för att få blodet från hufvudet – det kändes som om en glödande järnkrans slutit kring hjärnan och sammandragits.

Och alltjämt stimmade tankarna som mygg öfver det förflutna.

Kalken, som pyrde i stoftet – där låg förklaringen till hela hans följande lif. Allt det vilda i honom, som hållits bundet af kärleken till Gunhild Ståål, slet sig löst, när hon var borta, urnaturen, Kain, den gamle Adams son, reste sig som en rånare mot lifvet, köttet kräfde sitt. Och så var det han träffat Kirsten.

Han var endast 46 år och inom honom flammade lystnaden efter lif som ett allt förtärande bål. Han var frisk och kraftig som en man på lifvets middagshöjd, och han älskade – icke som förr med denna underbara känsla af storhet och helgd och innerlighet i själfva lidelsen, utan med en förvildad, hetsig förnimmelse af, att nu voro alla instinkter lössläppta i en lidelse, utan inre harmoni eller helgd, flämtande med hela sin åtrå utåt, enbart mot törstens släckande, sinnenas, fåfängans tillfredsställelse – njutning, rikedom, framgång, ära, glitter – Kirsten Berendsen. För att vinna henne, måste han sälja sin själ, och hon eggade honom därtill, gaf sig åt honom som pris – blef hans yttre framgång och hans inre förnedrings Fylgia.

Aldrig hade han sett det så klart som i natt mot bakgrunden af hvad han skrifvit den nyårsnatt för 20 år sedan, då han för första gång gjorde upp sin räkning med lifvet.

Men nu brände också inom honom en förtärande längtan att bli denna förnedring kvitt, och hans tankar flögo på spaning efter möjligheter, fast de funno alla utvägar stängda.

Han gick och gick, som om han velat lägga mil mellan sitt nuvarande och sitt kommande lif. Men hvart ögonblick såg han sig om och blygdes. Han sade sig själf, att han ingenting ondt egentligen velat – ändå hade ingenting annat än tistlar vuxit i hans framgångs spår.

För framtiden skulle han stå med skam öfver sig som den störste lycksökarn och falskmyntarn i den svenska vitterhetens häfder – friherre Gunnar Stjärngrip, hvars namn var för evigt knutit till allsköns vitter storindustri och spekulation i andliga värden – till tryckartrusten och tidningen »Fosterlandet» – förre diktarn Gunnar Grip, som förnedrat sig till bokfabrikant – Gunnar Jönsson, folkets son, som svikit folkets sak och förnekat sin ungdoms frihetskärlek – det var skam och skam och skam hvart han såg.

Hur var det möjligt? Pengar hade dock aldrig varit annat än fantasivärden för honom – aldrig föremål för en vanvettig åtrå, som för så många andra människor. Därför skulle fattigdomen för honom ha varit en ringare börda att bära, än för mången annan, om han blott kunnat hålla nöden från hemmets tröskel, om han blott kunnat skona Gunhild för ångest och skam.

Det hade funnits en annan svensk diktare, för hvilken pengar icke heller voro annat än fantasivärden, fast de till sist lockade honom inom sin trollkrets, kufvade honom till träl och drefvo honom till nesliga om icke brottsliga handlingar.

Men Gunnar Stjärngrip kunde ännu bryta sig ut ur trollkretsen! Det var sant, som han sagt i sitt högtidstal, att han trots sina 60 år stundtals kände skaparkraftens källsprång inom sig rent och klart, som den tiden han svalt och var ung.

Den tiden hade han skapat sina största och starkaste verk. Då hade ingen velat lyssna. Senare, när folket strömmade till och tiggde orden från hans läppar, hade han ingenting annat haft att säga, än hvad tusen andra sagt förut. Under festglädjens rosiga rus, hade han i dag åter känt det, som hade han något på hjärtat och ännu i denna stund af kroppslig och själslig öfverretning och utmattning kändes det så, men nu visste han, att han aldrig skulle finna ord för det i sitt nuvarande lifs förnedring. Kirsten och allt hvad hon företrädde – rikedomen, njutningen och dess följdsjukdomar viljeslappheten, den kroppsliga och andliga makligheten, fåfängans tillfredsställelse, allt detta yttre glitter, som gäller för ära och som de senaste åren varit hans glädje – måste han lämna bakom sig, och som Johannes Döparn gå ut i öknen – ensam.

Han kunde göra det nu. När han nyss läste den uppgörelse med lifvet, han för 20 år sedan skrifvit, stod det plötsligt för honom som en sanning i bländande klarhet, att han genom de senare årens öfvermått på framgång, ära, njutning kommit till samma punkt som då genom alltför mycken motgång, smälek och lidande – nämligen att allt blifvit honom likgiltigt.

Men i så fall återstod honom kanske ingenting annat, än att för andra gången på blekaste allvar göra upp sin räkning med lifvet?

Han stannade midt på golfvet, lade vänstra handen på bröstet och drog djupt efter andan. Hjärtat arbetade våldsamt, bröstkorgen darrade som skrofvet på en ångbåt, när maskinen går för högtryck.

Han tänkte på Kirsten och deras samlif som på något redan förflutet, något drömlikt och overkligt, något dödt, som han gick bort från. Men han måste lägga en blomma på grafven till tack och farväl.

Han stod och fingrade tanklöst på sitt storkors. Det lossnade, och han fick det i handen. Han stirrade på det.

Nu då han gick ut i lifvet för att bryta sig en hedersammare väg och fostra sig själf till en bättre människa,

hade han först och främst att aflägga gamle Adams hela yttre grannlåt och iföra sig den gråa hvardagsdräkt, som anstår en andens arbetare.

Men han måste först säga Kirsten farväl.

Och om hon sof?

Om hon sof, skulle han lägga allt detta yttre glitter, hvart kors och hvar stjärna, hela den gamle Adams högtidsdräkt på sidentäckets kulle och sedan vända sig och gå till sitt nya lif i fattigdom och arbete.

Men med en otålig rörelse satte han sig åter i gång. Hade ju stått och diktat en löjlig dikt, en parodi på en annan världsberömd diktares flykt från sitt hem – mot döden.

Han kände en ristande smärta i hjärtat. I verkligheten fanns kanske ingen annan utväg.

Vända ryggen åt sitt lif, var så lätt att tänka. Men i själfva verket sitter en människa upp till halsen i sitt lif – och för egen del kunde han säkert lika litet undvara Kirsten, som sin hjärna. Eller kunde han själf på något sätt och vis ställa för sig? Han visste icke ens hvar han på egen hand skulle finna den grå hvardagsdräkten, som ensam anstår en andens arbetare, och all sin rikedom till trots hade han icke så pass mycket pengar till hands, att det räckte till en tredjeklassbiljett till Torskvik. Och till Torskvik kunde han väl för öfrigt icke fly för att börja ett nytt lif – – och för ögonblicket kändes det icke heller som om han haft kraft därtill.

Den nervernas öfverspänning, som nyss burit honom, gaf plötsligt vika, han vacklade åter fram till skrifbordet och sjönk samman i skrifstoln.

Hufvudet föll tillbaka mot ryggstödet, och han fick en förnimmelse af, att ryggraden plötsligt vägrade bära kroppens tyngd, gjorde sig fri från den, som en klädhängare från en päls. Mer och mer sjönk han samman mellan stolens armstöd.

Utanför spelades nu hela fågelsymfonien, och all jordens blomdoft ångade från växthuset in i Andens värld. Också ett bi kom surrande in och satte sig att hvila på Goethes marmorpanna.

Gunnar Stjärngrip kände det, som om hjärtat småningom åter börjat smärtsamt fyllas af blod. Kanske fanns det dock en utväg för honom till det nya lifvet? Gunhild lefde ju. Om hon ville taga sig an sin vilsegångne, andligen förfallne far? Om de båda unga ville låta honom lefva i deras närhet!

Han satt och lekte med tanken, solade sig i den tills den blef verklighet för hans inbillning. Där fanns räddningen, där låg lyckan och väntade – –

Blundande drömde han vidare. Men plötsligt kom en förunderlig oro öfver honom och han öppnade ögonen.

Han såg och såg, som om han sett något för honom fullständigt ofattligt, stirrade som om ögonen velat brista. Öfver skogskanten söderut på bergets krön höjde sig Trollsländan, människofågeln, som på sina vingar förde bort det sista han ägde kvar af sin ungdoms kärlek.

Det var honom plötsligt som gällde det lifvet för honom att detta förhindrades, och han störtade upp, sträckte armarna häftigt mot luften och skrek af hela sin varelses kraft:

– Gunhild!

Men i samma nu försvann människofågeln och hela världen för honom i en mörkröd sky, och han föll som en liflös massa med krampaktigt knäppta händer på knä vid arbetsbordet.

INNEHÅLL.